

Leipää ja sirkushuveja

Donald Trump – populistisen retoriikan jättiläinen

Ulla Fredman

Pro gradu-tutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, uskontotiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, uskontotiede

Ulla Fredman

Leipää ja sirkushuveja, Donald Trump – populismin jättiläinen

Sivumäärät: 75 sivua, yksi liite

Tiivistelmä

Tutkielmani aiheena on Donald Trumpin käyttämä populistinen retoriikka. Tutkin sitä, miten Trump vetosi vuoden 2016 presidentinvaalikampanjassaan Yhdysvaltojen kristilliseen oikeistoon ja miten hänen muu populistinen agendansa tuki kampanjointia. Tutkin myös, liittyikö näihin äänestäjäryhmiin keskitettyyn kampanjointiin kristillistä nationalismia vai kenties pidempää poliittista perinnettä edustavaa kansalaisuskontoa. Mikä rooli retoriikalla oli Trumpin presidentinvaalikampanjassa ja vuoteen 2020 asti ulottuneella virkakaudella? Ennako-oletukseni mukaan Trumpin kampanjoinnissaan käyttämä kristillisen nationalismin retoriikka yhdistettynä populismiin oli ratkaiseva tekijä hänen vaalimenestyksessään vuonna 2016. Näin Trump pystyi kartuttamaan kannatustaan edellisten presidenttien politiikkaan tyytymättömien äänestäjien parissa ja voittamaan vaalit. Virkakautensa aikana Trump teki monia kristilliselle oikeistolle mieluisia poliittisia päätöksiä sekä haastoi perinteistä poliittista eliittiä.

Tutkimusaineisto koostuu kirjallisista lähteistä sekä kolmesta tietokannasta, sisältäen Donald Trumpin vaalikampanjan ja virkakauden puhetekstejä sekä vertailuaineistona Hillary Clintonin vaalikampanjan puhetekstejä. Puhetekstien analysointiin käytin lingvistiikkaan kehitettyä ohjelmistosovellusta, jolla voidaan selvittää erilaisten haku- ja avainsanojen esiintyvyyttä tekstitiedostoissa. Koneellisen laskennan tulokset tukevat kirjallisuuden perustella tekemiäni johtopäätöksiä, joiden mukaan Trump käytti retoriikassaan sekä perinteistä populismin keinovalikoimaa ja kielikuvia että kristilliseen oikeistoon vetoavaa diskurssia. Kansalaisuskonnon retoriikasta ei ollut viitteitä, koska Trumpin diskurssi herätti voimakkaita ristiriitoja, ja siitä puuttui kansalaisuskonnolle tyypillistä kokoavaa argumentointia. Kokonaisuutena Trumpin populistista ja kristilliseen oikeistoon vetoavaa diskurssia voidaan pitää onnistuneena vaalistrategiana. Retoriikalla on suuri merkitys niin politiikkaan kuin uskontoon.

Avainsanat: retoriikka, populismi, presidentit, Yhdysvallat, kristillinen oikeisto, nationalismi, poliittinen teologia, karismaattiset liikkeet, karnevaalit, eskatologia

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
1.1	Donald Trump uskontotieteen tutkimuskohteena	6
1.2	Tutkimuskysymykset	6
1.3	Ennakko-oletukset	7
1.4	Tutkielman rakenne	7
1.5	Aikaisempi tutkimus	7
1.5.1	Keinovalikoima ja kielikuvat	7
1.5.2	Eliitin vastustaminen ja ”me vastaan te”-ajattelu	9
1.5.3	Amerikkalainen ekseptionismi ja Trump	11
1.5.4	Moderni jeremiadi ja (itse-)ekseptionismi	13
1.5.5	Vertailevaa tutkimusta Trumpin retoriikasta	19
2	Historiallinen ja poliittinen tausta	20
2.1	Matka kohti ”The United States of Trump”	20
2.2	Uskonnollisesta oikeistosta ja evankelikaaleista kristilliseen nationalismiin	23
2.3	Trumpin tie poliittiseen menestykseen ja vuoden 2016 vaalikampanja	24
2.4	Poliittinen retoriikka Trumpin Yhdysvalloissa 2016 – 2020	26
2.4.1	Kampanjoiva poliitikko kansanomaisena	26
2.4.2	Karnevaalin piirteet Trumpin vaalikampanjassa	27
3	Teoreettinen viitekehys	29
3.1	Populistisen retoriikan tarkasteluun sopivia teorioita	29
3.2	Kristillinen nationalismi ja poliittinen teologia	29
3.3	Kristillinen nationalismi ja kansalaisuskonto Yhdysvalloissa	30
3.4	Kristillisen nationalismin ideologia ja politiikka	31
3.5	Karismaattinen auktoriteetti	33
3.6	Mytologia, rituaalit ja karnevaalikulttuuri	34
3.6.1	Myytit ja rituaalit	34
3.6.2	Karnevaalikulttuurin analyttinen käsite	34
3.7	Eskatologia ja apokalyptismi	36
4	Aineistot ja menetelmät	37

4.1	Aineisto korpuksena	37
4.2	Avainsanat ja niiden arviointi	37
4.3	AntConc-ohjelma	38
4.4	Korpuukset	39
4.5	Populismien elementit	40
4.5.1	Populistisen retoriikan tunnusmerkkejä	40
4.5.2	Populistisen puheen strategioita	41
5	Trumpin populistinen retoriikka	43
5.1	Yhtymäkohdat teoreettiseen viitekehykseen	43
5.1.1	Kristillinen nationalismi	43
5.1.2	Evangelikaalinen tuki	44
5.1.3	Symbolit ja kielikuvat	44
5.1.4	Poliittiset päätökset	45
5.1.5	Trump karismaattisena auktoriteettina	47
5.1.6	Synteesi kirjallisuuteen tukeutuvasta analyysistä: populistinen retoriikka poliittisena uskontona	47
5.2	Analyysi Trumpin retoriikasta 2016-2020	48
5.2.1	Vaalikampanjan klassisen retoriikan elementit	48
5.2.2	Vaalikampanjan esimerkkipuheet	50
	Esimerkkipuhe I: Vaalikampanjan avaus, Trump Tower, New York kesäkuussa 2015	50
	Esimerkkipuhe II: Collierin kunnan huvipuisto Floridan Naplesissa lokakuussa 2016	51
5.2.3	Ensimmäisen virkakauden esimerkkipuheet	51
	Esimerkkipuhe III: YK:n yleiskokous syyskuussa 2019	51
	Esimerkkipuhe IV: Vaalikampanjan avaus, Tulsa, Oklahoma kesäkuussa 2020	52
5.2.4	Teoreettisen viitekehyksen yhtymäkohdat korpukseseen	52
5.3	Analyysi Donald Trumpin korpuksesta	54
5.4	Synteesi uskonnollisesta ja retorista analyysistä	59
5.5	Vertailevaa näkökulmaa Donald Trumpin kollegoista	60
5.6	Pohdintaa teoreettisen viitekehyksen rajoista	61
6	Vaikutukset ja seuraukset	62
6.1	Donald Trump ja presidentin rooli Yhdysvalloissa	62
6.2	Äänestäjien mobilisaatio	64
6.3	Kahtiajakautuminen	65

6.4	Trumpin poliittinen perintö vuoden 2020 jälkeiseen politiikkaan	66
7	Johtopäätökset	68
8	Tutkimuskirjallisuus	70
9	Lähdeluettelo	72
	Liitteet	75
	Liite 1. Baylor Religion Surveyn kyselytutkimus	75

1 Johdanto

1.1 Donald Trump uskontotieteen tutkimuskohteena

Donald Trump herätti kiinnostukseni maisterityön aiheeksi lukiessani mediasta ja kirjallisuudesta hänen värikkäästä ja kärkevistä kielenkäytöstään ja politiikkansa kytköksistä Yhdysvaltain uskonnolliseen oikeistoon. Näin tässä mahdollisuuden uskontotieteellisen näkökulmaan, ja koska ajankohtaisesta aiheesta on runsaasti materiaalia, päätin tarttua toimeen. Mielestäni on tärkeää tutkia Trumpin menestyksen taustatekijöitä ja perehtyä hänen retoriikkaansa, sillä hänen viestintänsä onkin osoittautunut perustuvan etupäässä vanhoihin ideoihin ja teemoihin uudessa muodossa, ei niinkään uusiin ja tuoreisiin näkökulmiin.

Poliittinen ja yhteiskunnallinen kehitys Yhdysvalloissa on viime vuosina noussut tärkeäksi tutkimusaiheeksi yhteiskuntatieteissä Donald Trumpin vaalimenestyksen myötä. Trumpin toiminta vaalivyöryssä ja presidentin virassa on haastanut perinteistä poliittista järjestelmää, auktoriteetteja ja kilpailijoita. Trumpin menestykselle on tutkimuksissa esitetty lukemattomia selityksiä, populistisesta retoriikasta hengelliseen oikeistoon tukeutumiseen. Trumpin suosiota selittänee kuitenkin enemmän oikea ajoitus ja niin sanottu sosiaalinen tilaus sekä monen tekijän yhteisvaikutus.

1.2 Tutkimuskysymykset

Keskityn tutkimuksessani Donald Trumpin vuoden 2016 vaalikampanjan taustatekijöihin. Lisäksi perehdyn hänen virkakautenaan käyttämäänsä retoriikkaan muutaman keskeisen puheen sisällön kautta. Taustatekijöitä selvitän Trumpia tarkastelevan kirjallisuuden kautta, jossa käsitellään kansalaisuskontoa, poliittista nationalismia, populistista retoriikkaa ja karnevalismia. Hyödyntämällä aikaisempaa tutkimusta yritän tutkia retoriikkaa hänen keskeisissä puheissaan ja koetan tuoda uutta näkökulmaa niiden tulkintaan.

Tavoitteenani on valaista alla olevia tutkimuskysymyksiä liittyen Donald Trumpin menestykseen Yhdysvaltojen presidentinvaaleissa vuonna 2016 ja hänen toimintaansa ensimmäisenä virkakautenaan. Mielenkiintoisia tutkimuskohteita ovat myös mahdolliset synergiaedut kristillisen nationalismin ja populistisen retoriikan yhdistämisessä.

Tutkin, miten Donald Trump vetosi vaalikampanjassaan Yhdysvaltojen kristilliseen oikeistoon ja miten hänen muu populistinen agendansa kävi yksiin tai tuki kampanjointia kristilliseen oikeistoon nähden. Onko tämän lisäksi myös niin, että näihin äänestäjäryhmiin

keskitettyyn kampanjointiin liittyy kristillinen nationalismi vai kenties pidempää poliittista perinnettä edustavan kansalaisuskonnon (civil religion) ideoita? Mikä rooli tällä retoriikalla oli Trumpin vaalikampanjassa vuonna 2016 ja presidentin virkakautena vuoteen 2020 asti?

1.3 Ennako-oletukset

Tutkimukseni ennako-oletuksena on, että Donald Trumpin kampanjoinnissaan käyttämä kristillisen nationalismin retoriikka yhdistettynä populismiin oli ratkaiseva tekijä hänen vaalimenestyksessään vuonna 2016. Näin Trump pystyi kartuttamaan kannatustaan edellisten presidenttien politiikkaan tyytymättömien äänestäjien parissa ja voittamaan vaalit.

Virkakautensa aikana Trump teki monia kristilliselle oikeistolle mieluisia poliittisia päätöksiä sekä haastoi perinteistä poliittista eliittiä.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielmani alkaa aikaisemman tutkimuksen esittelyllä Donald Trumpin retoriikasta ja sen keskeisistä keinoista ja kielikuvista. Retorisen käsitteistön esimerkit olen itse etsinyt mediasta. Käsittelen myös amerikkalaista ekseptionalismia ja Donald Trumpin omaperäistä tulkintaa siitä. Jatkan käsittelemällä Trumpin ensimmäisen virkakauden taustaa ja käyn lyhyesti läpi hänen henkilöhistoriaansa. Seuraavassa luvussa esittelen tutkimukseni teoreettista viitekehystä ennen aineiston ja käyttämäni menetelmien esittelyä. Varsinaisen analyysin Donald Trumpin populistisesta retoriikasta aloitan kristilliseen nationalismiin liittyvillä näkökohdilla, joissa tukeudun aiheen kirjallisuuteen. Analyysini toinen osa perustuu aineistokorpuksiin ja niiden tietokoneavusteiseen käsittelyyn. Ennen tutkielmani johtopäätöksiä pohdin Trumpin populistisen retoriikan vaikutuksia ja seurauksia Yhdysvaltain politiikalle Trumpin ensimmäisen virkakauden jälkeen.

1.5 Aikaisempi tutkimus

1.5.1 Keinovalikoima ja kielikuvat

Bristolin yliopiston kielitieteen professori Jonathan Charteris-Black on tutkinut Donald Trumpin retoriikkaa sekä keinovalikoiman (taulukko 1) (Charteris-Black 2018, 44) että kielikuvien (taulukko 2) (Charteris-Black 2018, 50) osalta, mutta myös kvantitatiivisin menetelmin tietokonelaskennalla (Charteris-Black 2018, 175).

Taulukko 1. Donald Trumpin retorikassaan käyttämää keinovalikoimaa. Keinovalikoiman määritelmät (Charteris-Black 2018, 44) ja esimerkit Donald Trumpin pitämistä puheista ja lausunnoista.

Keino	Määritelmä	Esimerkki, Donald Trump
<i>Anafora</i>	tehokeinona käytetty alkutoisto	<i>We will make America proud again, we will make America safe again, we will make America great again.</i>
<i>Antiteesi</i>	semanttinen vastakkainasettelu tai kontrasti	<i>The establishment protected itself, but not the citizens of our country. Their victories have not been your victories; their triumphs have not been your triumphs.</i>
<i>Kiasma</i>	kaksiosainen lause, jossa osien sanajärjestys on käänteinen	<i>would rather take a political risk in pursuit of peace than to risk peace in pursuit of politics.</i>
<i>Sananheitto</i>	sanojen pois jättäminen tai korvaaminen pisteillä	<i>..... I disagree, but it's still cool.</i>
<i>Epifora</i>	tehokeinona käytetty lopputoisto	<i>I am proudly putting America first, just as you should be putting your countries first.</i>
<i>iso- / trikoloni</i>	painottaminen kertaamalla kahdesti tai kolmesti	<i>Believe in yourself, believe in your future. And, believe, once more, in America.</i>
<i>Parataksis</i>	lauseiden tai lauseenosien yhdistäminen rinnasteisesti	<i>We have to stop illegal immigration, we have to do it, we have to do it.</i>
<i>(yksin)vertailu</i>	eri käsitteiden vertailu, jossa toinen voi jäädä mainitsematta	<i>Take third-world countries. Their elections are more honest than what we've been going through.</i>
<i>Toisto</i>	toistaminen voimakkaamman vaikutuksen aikaansaamiseksi	<i>To be honest, I inherited a mess, It's a mess. At home and abroad, a mess.</i>

Kielentutkimuksessa käytetyt tietokonelaskentaa hyödyntävät selvitysmenetelmät perustuvat tarkoin määriteltyyn ja rajattuun joukkoon teksti- tai ääniaineistoa, jota kutsutaan termillä korpus (lat. corpus eli keho). Tällaista aineistoa hyödyntäviä menetelmiä kutsutaan

kielitieteessä korpuspohjaisiksi, ja ne tukevat sekä täydentävät alan kvalitatiivisia tutkimuskäytäntöjä. Charteris-Black (Charteris-Black 2018, 175) raportoi tällaisesta laskennasta, jossa tutkittavana korpuksena käytettiin Donald Trumpin vuoden 2016 vaalikampanjassa pidettyjä puheita. Referenssikorpuksena oli kokoelma muiden Yhdysvaltain presidenttien pitämiä virkaanastujais- ja liittovaltion tila-puheita. Tavoitteena oli selvittää, miten Trumpin retoriikka avainsanoiltaan erosi muiden presidenttien retoriikasta. Avainsanalla tarkoitetaan sellaista sanaa, jonka esiintyvyys Trumpin puheissa eroaa merkittävästi referenssiaineiston esiintyvyydestä. Tällainen oli esimerkiksi adjektiivi ”beautiful”. Se esiintyy lähes viisinkertaisesti Trumpin korpuksessa referenssikorpukseen verrattuna, ja siksi sitä voidaan perustellusti pitää tutkitun aineiston retorisen tyylin *avainsanana*. Trumpin korpuksessa voidaan löytää tietty joukko avainsanoja, joita esiintyy huomattavasti enemmän kuin referenssikorpuksessa. Vaikkapa kohderyhmää kuvaavat avainsanat ”people”, ”folks”, ”audience”, ”family”, ”veterans”, ”great people” ja ”Americans” ovat usein esiintyviä. Näillä voidaan perustella hypoteesia, että Trumpin retorinen tyyli on suunnattu niin sanotuille tavallisille ihmisille.

1.5.2 Eliitin vastustaminen ja ”me vastaan te”-ajattelu

Toinen ryhmä avainsanoja liittyy Trumpin pyrkimykseen esittää vastustajansa kielteisesti, kuten ”criminal”, ”illegal”, ”dishonest” ja ”corruption”. Näiden kahden avainsanajoukon laajan esiintyvyyden tutkittavassa korpuksessa voidaan Charteris-Blackin (Charteris-Black 2018, 175) mukaan katsoa vahvistavan hypoteesia Trumpin populistisen retoriikan tyylistä. Populismille tunnusomaista on nimittäin yhdistelmä kansanomaisuutta ja eliitin vastustamista. Juuri tätä on kohderyhmän kansanomaisen tuttavallinen puhuttelu yhdistettynä vastustajien leimaamiseen ”korruptoituneeksi eliitiksi”. Lisäksi puhetyylissä korostuu usein ”me vastaan te”-ajattelu ja mustavalkoinen maailmankuva, jonka mukaan jokainen tilanne on kilpailua ”omien ja vihollisten” välillä. Tiettyjen verbien esiintyminen avainsanoissa osoittaa, että Trumpin retoriikkaan liittyy manikealainen ”me vastaan te”-näkökulma, koska avainsanat ovat jaettavissa ”hyökkää ja tuhoa”-tyyppisiin (”end”, ”stop”, ”fix”, ”cancel” ja niin edelleen) sekä ”suojaa ja puolusta”-tyyppisiin (”build a wall”, ”put America first” ja niin edelleen) verbeihin ja sanayhdistelmiin. Trumpille ominainen tähän liittyvä kollokaatio on ”going to take care of”, jota esiintyy 215 kertaa Trumpin korpuksessa ja 5 kertaa referenssikorpuksessa.

Kielteisiä tunteita kuvaavat avainsanat esiintyvät usein yhteyksissä, joissa esitetty kritiikki menee henkilökohtaisuuksiin. Trumpin korpuksessa korostuu tällainen kritiikki kilpaehdokas Hillary Clintonia vastaan.

Taulukko 2. Donald Trumpin retorikassaan käyttämiä kielikuvia. Kielikuvien määritelmät (Charteris-Black 2018, 50) ja esimerkit Donald Trumpin pitämistä puheista ja lausunnoista.

Kielikuva	Määritelmä	Esimerkki, Donald Trump
<i>Alluusio</i>	vihjaus	<i>What a nice picture that is, look at that, I'd love to watch that guy speak</i>
<i>Antonomasia</i>	yleisnimen käyttö erisnimen sijasta	<i>kutsui Joe Bidenia nimellä "Sleepy Joe".</i>
<i>Hyperbola</i>	liioittelu	<i>The deal I just made with China is, by far, the greatest and biggest deal ever made for our Great Patriot Farmers in the history of our Country.</i>
<i>Hypofora</i>	retorinen kysymys, johon kysyjä vastaa itse	<i>You know why they're rich? Because they have the oil. ... the government of Iraq? There is no government of Iraq.</i>
<i>Ironia</i>	iva, sarkasmi	<i>Her (Harris) plans, are the plans of a simpleton..</i>
<i>Litoteesi</i>	kielteinen ilmaisu, jolla vahvistetaan myönteistä merkitystä	<i>Walls are not immoral. In fact, they are the opposite immoral because they will save many lives.</i>
<i>Metafora</i>	vertaus, jossa jokin asia esitetään toisen asian kautta	<i>It's time to drain the swamp in Washington, D.C.</i>
<i>Metonymia</i>	sanan korvaaminen toisella, joka kuvaa jotain siihen läheisesti siihen liittyvää tai sen osaa	<i>Washington flourished — but the people did not share in its wealth.</i>
<i>Oksymoron</i>	itseristiriita	<i>I think we're relatively close but we have to get other people to agree to it.</i>
<i>Perifraasi</i>	kiertoilmaisu	<i>The scourge of our planet today are a small group of rogue regimes..</i>
<i>Personifikaatio</i>	eloton esitettyä elollisena	<i>I will never support a trade deal that kills American jobs.</i>
<i>Synekdokee</i>	osaa tarkoittavalla sanalla tehty viittaus suurempaan kokonaisuuteen	<i>käytti demokraattisesta puolueesta ilmaisua "The Squad"</i>

Avainsanoilla ”dishonest”, ”corrupt” ja ”crooked” on iso merkitys tässä väheksyvässä retoriikassa, jossa vastustajana voi olla myös yhteiskunnallinen ryhmä, kuten tiedotusvälineiden edustajat. Myös erilaisia sanayhdistelmiä tulee esiin Trumpin korpuksesta, kuten ”dishonest people”, ”bad judgement” ja ”bad instincts”. Usein avainsanoja on tehostettu adverbeilla ”totally”, ”terribly”, ”extraordinarily”. Toinen usein käytetty retorinen keino on

toisto. Demonisoivat nimitykset, kuten Hillary Clintonista käytetty ”the queen of corruption” ovat liioiteltuja huvittavuuteen asti, mutta Charteris-Blackin (Charteris-Black 2018, 175) mukaan niiden tarkoituksena on tuhota kohteen eettinen uskottavuus. Näitä vastaavia sanayhdistelmiä ei löytynyt referenssikorpuksesta, eikä myöskään Trumpin korpuksesta esiintyviä avainsanoja ”loser” ja ”clown”. Tutkijat tulkitsevat näitä Trumpin henkilökohtaisuuksiin meneviä loukkauksia keinoksi saada aikaan vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta yleisön kanssa.

Trumpin korpuksesta esiintyy merkittävästi myös kokoa kuvaavia adjektiiveja ja sanayhdistelmiä, kuten ”big/bigger/biggest”, ”small/smaller/smallest” ja ”massive”, joita esiintyy yli viisinkertaisesti referenssikorpukseen verrattuna. Sanoja ”big” sekä ”massive” käytetään aineistossa keinona liioittelevaan toistoon, mutta myös tahalliseen epämääräisyyteen. Lupauksella ”big tax cuts” vältetään selvityspyynnöistä näiden veronkevennyksien suuruudesta. Myös pienuutta kuvaavia avainsanoja viljellään Trumpin korpuksesta, esimerkiksi kun hän yrittää samaistua pienyrittäjiin ilmaisulla ”small businesses” tai arvostaa vaalikampanjansa tukijoita sanoilla ”small donors”. Charteris-Blackin (Charteris-Black 2018, 175) arvion mukaan Trumpin korpus osoittaa sen, että retoriikassa on taitavasti käytetty hyväksi kokoon liittyviä avainsanoja, mutta Trump osaa hyödyntää symbolisesti myös isoa fyysistä olemustaan erilaisissa esiintymistilanteissa.

Korpuspohjaisten menetelmien selkeä etu on suurten aineistomäärien käsittelyn automatisointi, eli sanojen laskenta tuo esiin myös sellaisia piirteitä analysoitavassa korpuksesta, jotka eivät välttämättä olisi tulleet esiin manuaalisessa tai intuitiivisessa aineiston läpikäynnissä. Lisäksi analyysin tulos kuvaa numeerisesti, miten paljon tutkittava korpus eroaa referenssikorpuksesta.

1.5.3 Amerikkalainen ekseptionalismi ja Trump

Idea, jonka mukaan Yhdysvallat on ainutlaatuinen kansakunta maailmassa – maa, joka on luotu opastamaan muu maailma ulos pimeydestä, juontaa juurensa 1600-luvun lopulle. Yhdysvaltojen perustamisesta asti on toivottu, että maasta tulisi muuta maailmaa innoittava toivon majakka. Ensimmäinen julkinen tallenne tällaisten aatteiden ilmaisusta on peräisin John Winthropilta, joka oli ensimmäiseen englantilaiseen Massachusettsin lahden yhdyskuntaan muuttanut puritaanien johtaja. Vaikka amerikkalaisen ekseptionalismin aate muovautui vahvasti puritaanien uskonnollisuudesta, siihen ovat vuosisatojen kuluessa vaikuttaneet myös erilaiset filosofian doktriinit, tieteelliset teoriat ja poliittiset sekä

historialliset pohdinnat. Yhdysvaltojen ekseptionalismi on kehittynyt tärkeäksi teemaksi poliitikkojen puheissa sekä kotimaiselle että ulkomaiselle yleisölle. Tämä johtunee aatteen vetovoimasta amerikkalaisiin äänestäjiin. Ajatus Yhdysvalloista ainutlaatuisena, esimerkiksi Jumalan suosimana maana vetoaa laajasti amerikkalaiseen yleisöön. Näin siitä onkin tullut poliitikoille suosittu keino yhdistää kansaa ja edistää maan roolia supervaltana. (Gilmore, ym. 2020, 542.)

On olemassa kahdenlaista ekseptionalismin ilmaisuamerikkalaisten presidenttien ja presidenttiehdokkaiden viestinnässä kotimaassaan. Ensimmäisessä kategoriassa käytetään eksplisiittisiä teemoja siten, että puhutaan Yhdysvalloista ainutlaatuisena maana ilman tulkinnanvaraa. Tyypillisesti puhutaan maasta uniikkina, erikoisena tai erilaisena. Toinen eksplisiittinen teema sisältää ajatuksen paremmuudesta, eli Yhdysvallat on parempi, vahvempi ja mahtavampi kuin muut maat, sen kansa on työteliäin koko maailmassa ja niin edelleen. On lisäksi olemassa kolmas eksplisiittinen teema, jossa kuvataan Yhdysvaltoja Jumalan suosimana tai valittuna maana.¹ Implisiittiset ekseptionalismin teemat taas liittyvät Yhdysvaltain johtajuuteen tai muihin merkittävämpään rooliin globaalisti, vaikkapa politiikassa tai maailmantaloudessa. Toisessa implisiittisessä yhteydessä Yhdysvallat on malliesimerkki, ihanneyhteiskunta tai innoittaja muille maille ja kansoille. Yhdysvaltoja pidetään siis parhaana demokraattisessa johtamisessa, maailmantalouden kilpailussa ja kansalaisten vapaudessa. (Gilmore, ym. 2020, 543.)

Maan presidenttiä on kauan pidetty amerikkalaisen ekseptionalismin vartijana sekä kotimaassa että ulkomailla. Siksi ei ole sattumaa, että tähän liittyvillä teemoilla on ollut näkyvä rooli myös presidenttiehdokkaiden vaalikampanjoissa. Esimerkiksi Hillary Clinton sanoi vuoden 2016 vaalikampanjassaan: ”I talk a lot about how America is an exceptional nation. We’re not exceptional just because of the size of our military or the size of our economy. We’re exceptional because of the generosity and ingenuity of our people.” Vuoden 2012 vaaliehdokas Mitt Romney sanoi puolestaan: ”We together can make America the great hope of the Earth it's always been.” (Gilmore, ym. 2020, 543–544.)

¹ Donald Trump on vaalikampanjassaan käyttänyt tällaista Jumalan valintaan liittyvää tematiikkaa, tosin koskien häntä itseään: ”I will be the greatest jobs president that God ever created.” (Gilmore, ym. 2020, 543.)

1.5.4 Moderni jeremiadi ja (itse-)ekseptionalismi

Jeremiadilla tarkoitetaan vahvaa ilmaisua tyytymättömyydestä tai huolesta. Käsitteestä johdetulla termillä moderni tai amerikkalainen jeremiadi on toinen merkitys, joka liittyy Yhdysvaltojen varhais historian aikana puritaanien käyttämään retoriseen keinoon.

Puritaanipapit nimittäin painottivat saarnoissaan, että uudella siirtokunnalla on erityinen liitto Jumalan kanssa, mikä velvoittaa seurakunnan jäseniä elämään puritaanisen moraalikäsitteiden mukaisesti. Tätä vaatimusta edelsi tietyn kaavan mukaan huolenilmaisu synnistä ja sosiaalisista ongelmista eli jeremiadi, jota seurasi vaatimus parannuksesta. Myös mahdollisia vastoinkäymisiä pidettiin Jumalan rangaistuksena huonosta elämästä. Koska siirtokunnan tulevaisuus oli aikakauden epävarmojen olosuhteiden takia jatkuvasti kyseenalainen, tämän kaavan mukaisesta julistuksesta vakiintui retoriikan keino. Aikojen saatossa puritaanien jeremiadista muodostui osa amerikkalaista kulttuuria ja poliittista diskurssia. Liitosta Jumalan kanssa tuli amerikkalainen tai moderni jeremiadi osana amerikkalaista ekseptionalismaa. Modernissa jeremiadissa voidaan nähdä kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa amerikkalaisia kuvataan valittuna kansana, jonka tehtävänä on ylläpitää maan asemaa mallina, ”vuoren huipulla loistavana kaupunkina”. Toisessa jeremiadivaiheessa Yhdysvaltoja kuvataan entisaikojen loistonsa menettäneenä ja Jumala-liittonsa unohtaneena. Lopuksi vakuutetaan, että amerikkalaisilla on mahdollisuus korjata tilanne sitoutumalla uudelleen entisiin loiston aikojen periaatteisiin ja arvoihin. Jälkimmäinen pitää luonnollisesti sisällään äänestämisen ”oikean” presidenttiehdokkaan puolesta. (Gilmore, ym. 2020, 545.)

Kesäkuussa 2016, jolloin republikaanipuolueen kansallinen komitea avasi presidentinvaalikampanjansa, nojaututtiin vahvasti amerikkalaiseen ekseptionalismiin keskeisenä puolueen ideana ja filosofisena perustana. Kampanjan aloitusjulistus oli rakennettu ekseptionalismin tunnusomaisille lauseille, kuten ”We believe that American exceptionalism - the notion that our ideas and principles as a nation give us a unique place of moral leadership in the world—requires the United States to retake its natural position as leader of the free world.” Muutama päivä myöhemmin Donald Trump vastaanotti vaaliehdokkuuden republikaanien puoluekokouksessa, jossa hän myös piti kampanjansa avauspuheen. Puheessaan Trump ei juurikaan käsitellyt amerikkalaista ekseptionalismaa. Siinä ei viitattu Amerikan johtajuuteen maailmanpolitiikassa, eikä mainittu amerikkalaisen demokratian perusperiaatteita ja niiden muodostamaa esikuvaa muulle maailmalle. Trumpin ainoa aihetta sivuva lausuma kuului: ”I’m going to make our country rich again. Using the richest people in the world, which our country has.” Muilta osin Trumpin puhe keskittyi jeremiadiin, eli

siihen että Yhdysvallat oli sekasorrossa ja että vain hän presidenttinä saisi maan palautettua ekseptionaaliseksi. Kampanjan edetessä Trump puhui harvoin amerikkalaisen kansakunnan ekseptionaalisuudesta, vaan jatkoi teemalla Amerikan ja amerikkalaisuuden alennustilasta. Tällaista retoriikkaa kutsutaan moderniksi jeremiadiksi. Muunnelmana entisaikojen puritaanisesta jeremiadista se on Yhdysvaltojen poliittisissa vaaleissa usein käytetty ja tutkittu taktiikka. Menestyäkseen modernilla jeremiadilla olosuhteiden on oltava otolliset sekä historiallisesti että poliittisesti. Yleensä tämä tarkoittaa sitä, että ehdokkaalla on äänestäjiin vetoavia ratkaisuja ongelmiin ja että hänen suhtautumisensa valtaapitävien eliittiin on ajalle sopiva. Vuoden 2016 poliittisessa ilmapiirissä oli kysyntää eliittiä vastaan kapinoivalle ja tavallista kansaa kosiskelevalle ehdokkaalle. Lisäksi Trumpin vastaehdokas Hillary Clinton miellettiin eliitin edustajaksi, mikä mahdollisti Trumpin etenemisen voittoon modernille jeremiadille perustuvalla kampanjalla. Pintapuolisesti Trumpin ”MAGA”-slogan sopiinkin hyvin modernin jeremiadin ja amerikkalaisen ekseptionalismiin teemoihin, mutta siihen liitetään Trumpin kampanjassa merkittävänä erona se, että asioiden korjaaminen henkilöityy Trumpiin itseensä ja että häntä itseään luonnehditaan ekseptionaaliseksi. Tätä retoriikan ilmiötä Gilmore ynnä muut kutsuvat itse-ekseptionalismiksi. (Gilmore, ym. 2020, 541.)

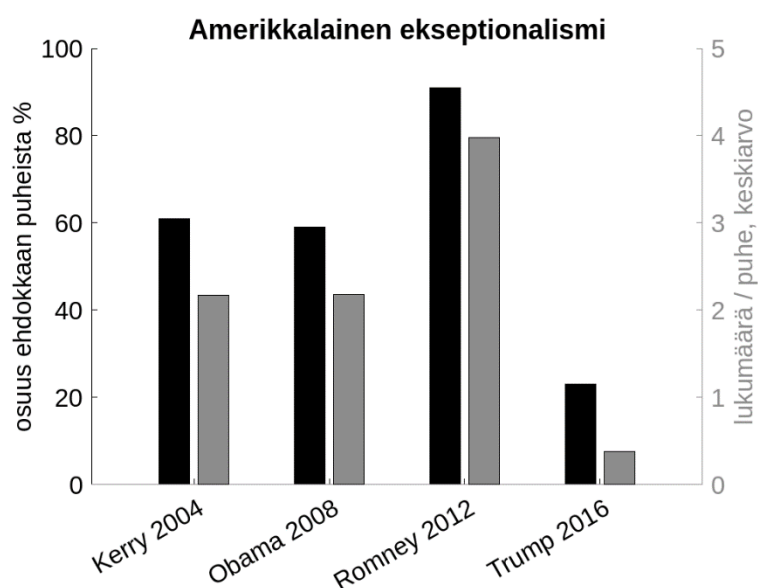
Gilmore ym. selvittivät kvantitatiivisella sisältölaskennalla, miten paljon presidenttiehdokkaat John Kerry 2004 (n=86), Barack Obama 2008 (n=83), Mitt Romney 2012 (n=89) ja Donald Trump 2016 (n=74) käyttivät kampanjapuheissaan ekseptionalismiin viittaavia sanoja tai fraaseja. Suluissa oleva arvo on kunkin ehdokkaan tutkittujen puheiden lukumäärä. Yhteensä puheita on 332 kappaletta. Gilmoren ym. tutkimuksen tavoitteena oli vastata seuraavaan neljään kysymykseen:

1. Missä määrin ja miten Donald Trump viittasi kampanjapuheissaan amerikkalaiseen ekseptionalismiin verrattuna viime vuosikymmenien presidentinvaalien ehdokkaisiin, John Kerry (2004), Barack Obama (2008) ja Mitt Romney (2012)?
2. Missä määrin ja miten Donald Trump pyrki kampanjapuheissaan kuvaamaan Amerikkaa ekseptionaalisuutensa menettäneenä maana verrattuna viime vuosikymmenien presidentinvaalien ehdokkaisiin, John Kerry (2004), Barack Obama (2008) ja Mitt Romney (2012)?
3. Missä määrin ja miten Donald Trump kuvaili kampanjapuheissaan Amerikkaa tulevana ekseptionaalisena maana verrattuna viime vuosikymmenien

presidentinvaalien ehdokkaisiin, John Kerry (2004), Barack Obama (2008) ja Mitt Romney (2012)?

4. Missä määrin ja miten Donald Trump viittasi kampanjapuheissaan itse-ekseptionalismiin verrattuna viime vuosikymmenien presidentinvaalien ehdokkaisiin, John Kerry (2004), Barack Obama (2008) ja Mitt Romney (2012)?

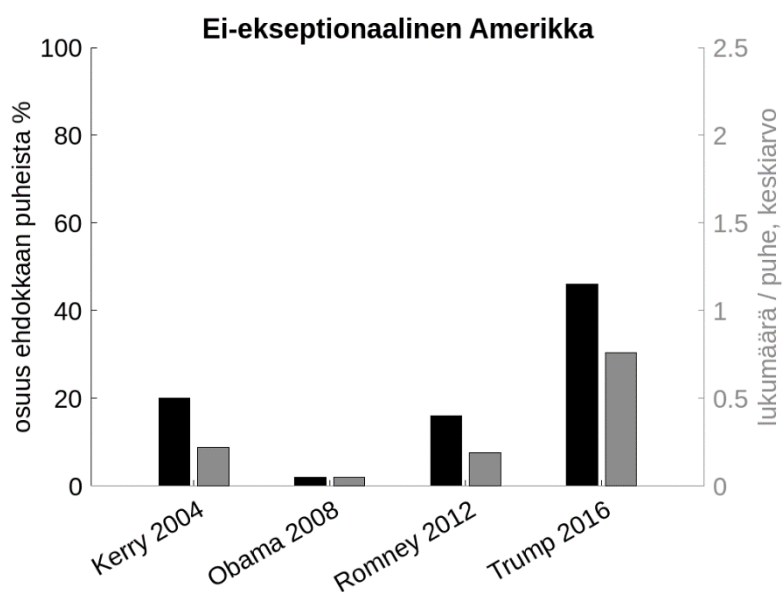
Näillä tutkimuskysymyksillä pyritään selvittämään Donald Trumpille tyypillistä lähestymistapaa moderniin jeremiadiin, amerikkalaiseen ekseptionalismiin ja ennen kaikkea niin sanottuun itse-ekseptionalismiin. Kysymyksiin liitettiin tiettyjä aineistossa esiintyviä fraaseja, joiden esiintyvyyttä aineistossa mitattiin tekstitiedoista konelaskennalla. Esimerkiksi fraasi ”hardest working people” tulkittiin amerikkalaisen ekseptionismin ilmaukseksi, jota koodattiin teksteistä haettavaan merkkijonoihin. Vastaavia koodauksia tehtiin kaikille tutkimuskysymyksille. (Gilmore, ym. 2020, 547–548.)

Kuva 1. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulokset presidenttiehdokkaiden kampanjapuheiden perusteella. Tummat pylväät mitataan prosenteissa vasemmalla olevalla asteikolla ja vaaleammat lukumääränä oikealla olevalla asteikolla. (Gilmore, ym. 2020, 549.)

Tulokset koodausten käytöstä laskennassa näkyvät kuvista 1–4. Amerikkalaiseen ekseptionalismiin tehdyt viittaukset tutkimuskysymyksen 1. osalta näkyvät kuvasta 1. Trump käytti amerikkalaisen ekseptionismin retoriikkaa huomattavasti vähemmän kuin edellisten vaalien ehdokkaat puolueesta riippumatta. Tämä ilmeni sekä kampanjassa pidettyjen puheiden

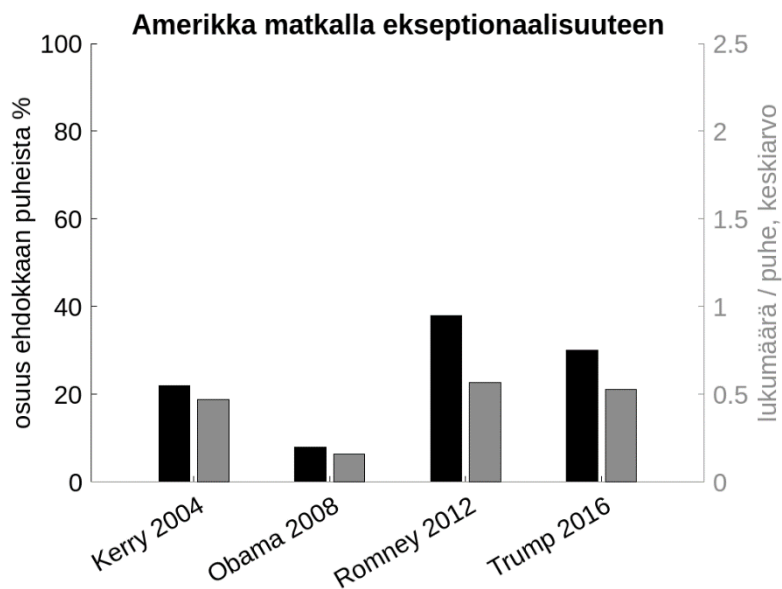
kokonaisuutena suhteutettuna että yksittäisissä puheissa. Kiinnostava seikka kuvan tuloksissa on se, että kaikkein eniten amerikkalaiseen ekseptionalismiin nojasi ehdokas Mitt Romney, jonka vaalikampanja alkuasetelmaltaan muistutti Donald Trumpin tilannetta vuonna 2016. Tilannetta voidaan lyhyesti luonnehtia hajaannukseksi ja äänestäjien kyllästymiseksi. Laajat republikaanipuolueen äänestäjäryhmät kokivat itsensä unohdetuiksi puolueen edunvalvonnassa.

Kuva 2. Toisen tutkimuskysymyksen tulokset presidenttiehdokkaiden kampanjapuheiden perusteella. Tummat pylväät mitataan prosenteissa vasemmalla olevalla asteikolla ja vaaleammat lukumääränä oikealla olevalla asteikolla. (Gilmore, ym. 2020, 552.)

Toinen tutkimuskysymys koskee modernia jeremiadia ja Donald Trumpin tapaa puhua siitä, että Yhdysvallat on menettänyt ekseptionaalisuutensa. Kuvassa 2 näkyy, että Trump toi paljon muita useammin esiin tämän näkökohdan, mutta hän myös käsitteli eri kohteita kuin muut ehdokkaat. Demokraatit Kerry ja Obama sekä republikaani Romney puhuivat usein koulutusjärjestelmän tai infrastruktuurin, kuten laajakaistan epäkohdista. Trump puolestaan keskittyi abstraktimpiin aiheisiin, esimerkiksi siihen että Yhdysvallat on menettänyt johtajuutensa maailmanpolitiikassa tai kansainvälisessä kaupassa. Tyypillinen Trumpin jeremiadi sisälsi tällaisen ”häviäjäksi tulemisen” lisäksi usein tyytymättömyyden ilmauksia huonosta kilpailukyvästä tai verorahojen ”valumisesta ulkomaille”. Myös perusinfrastruktuurin puutteet saivat osansa Trumpin puheissa, mutta paljon synkemmällä

näkökulmalla: ”We're becoming a third world country, because of our infrastructure, our airports, our roads, everything.” Tällainen Yhdysvaltojen retorinen vertailu kolmanteen maailmaan oli Trumpin retoriikassa hyvin yleinen. (Gilmore, ym. 2020, 553.)

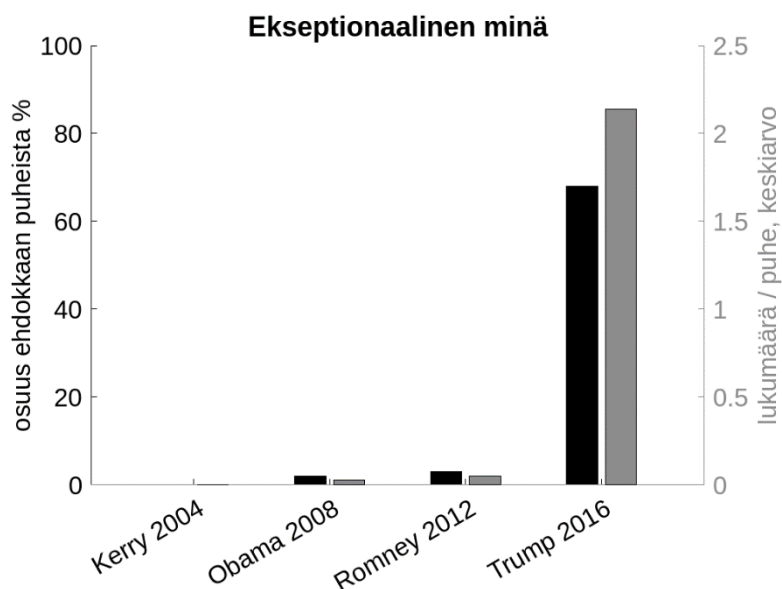

Kuva 3. Kolmannen tutkimuskysymyksen tulokset presidenttiehdokkaiden kampanjapuheiden perusteella. Tummat pylväät mitataan prosenteissa vasemmalla olevalla asteikolla ja vaaleammat lukumääränä oikealla olevalla asteikolla. (Gilmore, ym. 2020, 554.)

Kuvassa 3 näkyvät moderniin jeremiadiin liittyvän tutkimuskysymys kolmen tulokset. Kun edellisten vaalikausien epäkohdat ja puutteet on käsitelty, on aika tarjota ratkaisuja ekseptionaalisuuden palauttamiseksi. Tässä asiassa ehdokkaiden puheet ovat olleet melko samanlaisia, eikä Gilmore ynnä muut esitä mitään johtopäätöksiä Trumpin eroavaisuudesta. On kuitenkin esitetty, että Trump tarkoittaisi ekseptionaalisuuden palauttamisella jotakin muuta kuin yleensä oletetaan historian perusteella. Miettisen mukaan Trumpin MAGA-pyrkimystä voidaan pitää normalisaatioprojektina (Miettinen 2025). Yhdysvalloista ei haluta enää maailmanpoliisia eikä demokratian majakkaa, vaan se halutaan nähdä ennemminkin omat etunsa optimoivana, uusmerkantilistisena taloutena.

Neljännän tutkimuskysymyksen aiheena oli selvittää, miten vaaliehdokkaat puhuivat itsestään ekseptionaalisena, eli arkisesti ilmaistuna miten paljon puheissa ilmeni itsensä kehumista. Erityisesti Trumpin toiminta verrattuna muihin ehdokkasiin on huomionarvoista. Tulokset puhuvat puolestaan ja näkyvät kuvassa 4. Donald Trump käytti tätä taktiikkaa 68 prosentissa

puheistaan ja keskimäärin yli kaksi kertaa jokaisessa puheenvuorossaan. Muiden ehdokkaiden vastaavat tunnusluvut olivat mitättömiä murto-osia Trumpin lukuihin verrattuna. Lisäksi Trumpin puheissa esiintyi tätä itse-ekseptionalismia yli viisinkertaisesti tavanomaisten ekseptionalististen ilmaisujen määrään nähden.

Kuva 4. Neljännen tutkimuskysymyksen tulokset presidenttiehdokkaiden kampanjapuheiden perusteella. Tummat pylväät mitataan prosenteissa vasemmalla olevalla asteikolla ja vaaleammat lukumääränä oikealla olevalla asteikolla. (Gilmore, ym. 2020, 555.)

Itse-ekseptionalismia voidaan siis pitää tunnusomaisena taktiikkana Trumpille. Silloin kun hän puhui perinteisestä amerikkalaisesta ekseptionalismista, teemana oli melkein poikkeuksetta amerikkalainen yliverisuus ja voittamisen tärkeys. Arvojohtajuus, kansan innoittaminen kovaan työhön ja demokratian edistäminen eivät saaneet Trumpilta juurikaan huomiota. Tämä strategia hyödytti Trumpia. Tutkimusten mukaan amerikkalaisen ekseptionalismin retoriikan ja modernin jeremiadin välillä vallitsee herkkä tasapaino, joka vaatii varovaisuutta epäkohtien ja puutteiden julistamisessa, koska se voi helposti kääntyä puhujaa itseään vastaan. Trumpin voiton, yliverisuuden ja itsensä korostamisen strategia ekseptionalismissa vaikuttaa toimivan hänen jeremiadinsa kanssa paremmin kuin verrokkiehdokkaiden vastaava tasapainoilu. Perinteisesti on kuitenkin ajateltu, että valituksi tulleen ehdokkaan kannattaa vähentää jeremiadin retoriikkaa, mutta näin Trump ei kuitenkaan tehnyt ensimmäisellä virkakaudellaan. Tutkijat ovatkin sanoneet, että presidentti Trumpista voi tulla pelkkä demagogi eli kansankiihottaja, jos hän yhdistelee itse-ekseptionalismia omalaatuiseen jeremiadiinsa. (Gilmore, ym. 2020, 556–560.)

1.5.5 Vertailevaa tutkimusta Trumpin retoriikasta

Kielitieteilijät Chen, Yan ja Hu (Chen;Yan ja Hu 2019) vertasivat Donald Trumpin ja Hillary Clintonin retoriikkaa presidentinvaalikampanjassa. Yleisellä tasolla he totesivat, että Trumpin populistisen tyylin yksinkertaisempi kielen rakenne ja epämuodollisuus eroavat Clintonin elitismiin taipuvaisesta ja inklusiivisesta tavasta puhua. Clintonin retoriikkaa leimasi positiivisuus, ja siinä keskityttiin yhteisiin asioihin ja tulevaisuuteen, kun taas Trump vetosi tunteisiin, yleensä kielteisiin. Lisäksi Trumpin diskurssi keskittyi usein hänen itseensä ja siihen, miten hän eroaa (myönteisessä mielessä) kuulijastaan. Tulevaisuuden näkymät olivat Trumpista usein synkkiä. Tutkimuksessa käytettiin AntConc-ohjelmistoa (Anthony 2024) ja valmiita korpuksia internetsivulta ”www.thegrammarlab.com”. (Chen;Yan ja Hu 2019, 13–15.)

Alm (Alm 2024) analysoi Trumpin diskurssia Washington Post-lehdessä hänen kahden vaalikampanjansa aikana, 2015–2017 ja 2022–2024. Näistä kahdesta aikajaksosta olivat käytössä omat korpuksat ja laskentaan AntConc-ohjelmisto (Anthony 2024). Aikajaksojen vertailun lisäksi tavoitteena oli selvittää myös sitä, oliko Washington Post-lehti puolueellinen Trumpia kohtaan. Tähän ei onnistuttu saamaan vastausta, mutta analyysi tuotti kuitenkin joitain yleisiä tuloksia Donald Trumpin ja Hillary Clintonin vaaliväittelyistä. (Alm 2024, 26.)

Hamed (Hamed 2021) tutki Donald Trumpin ja hänen kolmen edeltäjänsä korpuksia (Trump 2025) avainsanojen ja niiden kollokaatioiden osalta. Kollokaatiolla tarkoitetaan usean avainsanan yhdistelmää. Tutkimuksessa käytettiin AntConc-ohjelmistoa (Anthony 2024). Trumpin merkittävimmät avainsanat ovat tuttuja: ”going”, ”great”, ”Trump”, ”incredible”. Tavallisin yhdistelmä (kollokaatio) on ”going to”, johon Trump liittää sanat ”work”, ”happen”, ”want” tai ”make”. Trump ilmaisee harvoin selviä tavoitteita. Hän viittaa itseensä epätavallisen usein, ja hänen avainsanansa eroavat suuresti muiden presidenttien avainsanoista. Sama koskee negatiivisia avainsanoja. (Hamed 2021, 150–151.)

2 Historiallinen ja poliittinen tausta

2.1 Matka kohti ”The United States of Trump”

Tietä Donald Trumpin menestykseen ja vuoden 2016 presidenttiehdokkuuteen alettiin pohjustaa jo viitisenkymmentä vuotta aikaisemmin amerikkalaisessa yhteiskunnassa alkaneilla poliittisilla, taloudellisilla ja kulttuurisilla muutoksilla. Vaaleja edeltävinä vuosikymmeninä vaihteittain edennyt konservatiivisen median nousu, kongressin kahtiajakautuminen ja republikaanisen puolueen johtamisen kriisi sekä strategian puute tasoittivat tietä Trumpille. Kun aika oli kypsä, asioiden muuttumattomuuteen kyllästyneet äänestäjät saivat puolestapuhujakseen Trumpin, joka oli tavallaan tehnyt itsensä edistämisestä uran luodessaan markkinointi- ja diilivelhon imagoaan viihde- ja kiinteistöaloilla.

Matkan kohti ”The United States of Trump” voidaan katsoa alkaneen 1960-luvun yhteiskunnallisten myllerrysten aikoina, kun etelävaltioiden valkoisia demokraatteja alkoi siirtyä republikaanipuolueen kannattajiksi. Toisen maailmansodan jälleenrakentamisen noususuhdanne oli tässä vaiheessa laantunut, mikä oli nostanut työttömyyttä ja lisännyt valkoisten palkansaajien näköalattomuutta (Berner 2024, 84). Samalla sekä feministi- että kansalaisoikeusliikkeet olivat antaneet huomiota ja poliittista painoarvoa naisille ja vähemmistöille ja jättäneet taloudellisissa haasteissa elävät valkoiset työväenluokan demokraatit vaille poliittista kotia. (Caldwell 2016) Republikaanipuolueen kannattajat koostuivat 1960-luvulla kolmesta eri konservatiivien ryhmästä: turvallisuus- ja puolustuskysymyksistä kiinnostuneista, sosiaalikonseratiiveista ja markkinaliberaaleista. Demokraateista loikanneet valkoiseen työväkeen kuuluvat miehet eivät sopineet mihinkään näistä ryhmistä, ja heidän väheksyntänsä jatkui republikaanipuolueessa aina vuoden 1980 presidentinvaaleihin asti. Tuolloin Ronald Reagan voitti demokraattien Jimmy Carterin. Republikaanipuolueen vastoinikäymisten ketju vuoden 1964 Arizonan senaattori Goldwaterin vaalitappiosta² 1970-luvun Nixonin Watergate-skandaaliin³ loppui Reaganin voittoon. Myös

² Arizonan senaattori Barry Goldwater julkaisi vuonna 1960 kirjan *The Conscience of a Conservative*, jota nykyisin pidetään modernin konservatismiin merkkiteoksena. Menestyneessä kirjassaan hän ottaa kantaa kansalais- ja työelämäoikeuksiin sekä hyvinvointivaltioon, ja sen avulla Goldwater ryhtyi vuoden 1964 republikaanien presidenttiehdokkaaksi. Goldwater kuitenkin hävisi vaalit demokraattien Lyndon B. Johnsonille värikkäiden vaiheiden jälkeen, joissa Goldwateria kuvattiin äärioikeistolaiseksi.

³ Tietovuoto, poliittinen skandaali ja perustuslaillinen kriisi Yhdysvalloissa vuosina 1972–1974. Se johti presidentti Richard Nixonin eroon. Vähän ennen Yhdysvaltain presidentinvaaleja vuonna 1972 silloisen presidentti Nixonin yksityiset avustajat, lempinimeltään ”Putkimiehet”, murtautuivat kilpailevan demokraattisen puolueen kansallisen komitean toimistoon 17. kesäkuuta 1972 ja jäivät kiinni itse teossa. Kyseinen toimisto sijaitsi Washingtonissa Watergaten hotelli- ja toimistorakennuksessa, josta skandaali sai nimensä.

Reagan oli televisiotähti ja julkisuuden henkilö, pääkaupungin vallanpitäjiin kuulumaton ja politiikassa ryvettymätön, optimistinen turvallisuuspolitiikkaa painottava uusi kasvo. Reagan ymmärsi, miten menestyvä julkisuuskuva rakennetaan populismin keinoin. Optimismille oli sosiaalista tilausta, kun takana oli 1970-luvun öljykriisi, vuosia jatkunut heikko talouden kasvu ja palkkakehitys sekä poliittisia skandaaleja. Vuoden 1980 vaaleissa 68 prosenttia äänestäjistä yhtyi väittämään ”maallamme menee aika huonosti”. Reaganin äänestäjistä 55 prosenttia oli miehiä, joista iso osa työläisiä, maanviljelijöitä ja pienyrittäjiä. Moni näistä äänesti ensimmäistä kertaa republikaanipuolueen ehdokasta. Reaganin virkakausina talous kasvoi, veroja laskettiin ja noin kolmelle miljoonalle paperittomalle siirtolaiselle myönnettiin kansalaisuus. Luottokriisi ja pörssiromahdus hänen toisen virkakautensa lopulla kuitenkin varjostivat optimismia. Reaganin kausien menestykset auttoivat seuraavaa presidenttiä George H. W. Bushia voittamaan vaalit republikaaneille vuonna 1988. Seuraavissa vaaleissa vuonna 1992 Bushille ilmestyi kuitenkin haastajaksi Ross Perot, joka muistutti Donald Trumpia. Perot oli liikemies ja miljardööri, jonka vaaliohjelmaan kuuluivat valtion roolin supistaminen ja taloudellinen nationalismi. Perot, puolueista riippumattomana ehdokkaana, onnistui Reaganin jälkeen taas kerran kokoamaan valkoiset, taloustilanteesta huolestuneet valtaeliittiin pettyneet miesäänestäjät. Sekä Perotin että Reaganin vaaliteemat ja äänestäjät muistuttavat hyvin paljon Trumpin vastaavia. Perot ei menestynyt presidentinvaaleissa, mutta on arvioitu, että hänen äänestäjiensä avulla republikaanipuolueen onnistui saada enemmistöt kongressissa ja senaatissa. (Caldwell 2016)

Siirtolaisuuskysymys nousi Bush nuoremman eli George W. Bushin virkakautena uudestaan valokeilaan, kun sisäisen turvallisuuden ministeriön selvityksessä arvioitiin vuonna 2006, että maassa asuu noin 12 miljoonaa paperitonta maahanmuuttajaa. Edellisenä vuonna Texasista oli tullut neljäs osavaltio - Kalifornian, Uuden Meksikon ja Havaijin lisäksi - jossa valkoiset olivat vähemmistönä. Taloudellisen tilanteen heiketessä siirtolaisvastaisuus lisäsi tyytymättömyyttä republikaaniäänestäjien keskuudessa. Rahoitusalan kriisi vuonna 2008 pahensi tilannetta, ja kun kongressi Bushin hallinnon aloitteesta aloitti miljardien avustusohjelman vaikeuksissa oleville pörssiyrityksille, moni äänestäjä ajatteli vallanpitäjien unohtaneen heidät. Barack Obaman valinta presidentiksi samana vuonna lisäsi valkoisten työikäisten miesten ärtymystä. Obaman valinta tuli mahdolliseksi afrikkalaisten, espanjalaisten, naisten ja nuorten muodostaman koalition avulla. Obama sai vuonna 2008 vain 41 prosenttia valkoisten miesten äänistä ja seuraavissa vaaleissa 35 prosenttia. Demokraateilla oli nyt enemmistö sekä senaatissa että edustajainhuoneessa, mitä myös käytettiin aktiivisesti

oman politiikan edistämiseen. Tämä suututti populistien oppositiota entisestään ja johti teekutsuliikkeen syntyyn. (Caldwell 2016)

Teekutsuliikkeeseen mukaan lähteneet olivat ensisijaisesti vastustamassa verovarojen käyttöä terveydenhuoltoon ja elvytykseen. Tea Party ei ollut vain viittaus niin sanottuihin Bostonin teekutsuihin 1700-luvulla. Tuolloin siirtokuntalaiset kaatoivat mieluummin Bostonin sataman vesiin heille Britanniasta tuodut teelastit kuin maksoivat niistä Atlantin tuolla puolen määrättyjä veroja. Uuden liikkeen nimeen kytkeytyi myös lyhenne sanoista Taxed Enough Already (TEA) eli “jo liikaa verotettu”. Teekutsulaiset olivat keskiluokkaisten, varsin hyvin koulutettujen keski-ikäisten tai sitä vanhempien amerikkalaisten ryhmittymä. Enemmistö aktivisteista oli ollut mukana konservatiivisen liikkeen ruohonjuuritason toiminnassa jo pitkän aikaa. Monet edustivat sitä republikaanipuolueen kannattajakunnan konservatiivisinta osaa, joka oli ollut myös kristillisen uusoikeiston ydintä. Puolet teekutsulaisista oli itse asiassa konservatiivisia herätyskristittyjä. Aivan erityisesti kyseessä oli naisten liike. Aktivisteista ainakin neljäkymmentä prosenttia oli nimittäin naisia. Eniten huomiota sai Alaskan entinen kuvernööri ja republikaanien vuoden 2008 vaalien varapresidenttiehdokas Sarah Palin. Liikkeen varsinaisen järjestäytymisen ja protestien kannalta kuitenkin tärkeämpiä olivat ne sadat naiset, jotka perustivat pieniä paikallisia järjestöjä eri puolille maata ja sitten johtivat niitä. Teekutsulaiset kokivat, että valtaa pitäneet olivat unohtaneet tavalliset ahkerat amerikkalaiset, jotka yhä uskoivat voivansa omalla työllään saavuttaa melkein mitä tahansa. Kyse oli konservatiivisesta antielitismistä ja kulttuurisesta vastarinnasta arvorelatismia ja monikulttuurisuutta kohtaan. Teekutsulaiset pitivät Yhdysvaltoja Jumalan valittuna ja täysin poikkeuksellisena maana. Teekutsuliike edusti siis yhtä osaa niin kutsutussa sydänmaiden kapinassa. Vuoden 2015 esivaalikampanjatilanteessa teekutsulaiset ja kristillinen oikeisto olivat suosionsa huipulla. Tuolloin oli selvää, että republikaanien puolella menestyisi ehdokas, joka pystyi vastaamaan parhaiten teekutsulaisten tyytymättömyyteen. (Ruotsila 2018, 279–291.)

Republikaanipuolue kuitenkin jatkoi 2010-luvulla keskeisen äänestäjäkuntansa laiminlyömistä. Kun Obaman hallinto suututti teekutsuliikkeen terveydenhuoltoreformillaan ja autoteollisuuden elvytyspaketilla, puolue vastusti näitä molempia hankkeita autoteollisuudessa työskentelevistä äänestäjistä huolimatta. Republikaaneja äänestävillä valkoisilla sinikaulusmiehillä ei ollut juuri mitään yhteistä teekutsuliikkeen kanssa; heidän huolensa kohdistui hiipuvaan palkkatasoon, työttömyysuhkaan ja inflaation nakertamaan eläkekertymään. Vastaavia huolenaiheita oli myös liittovaltion työntekijöillä, ja ihmisten

luottamus hallinnon kykyyn selviytyä taloudellisista haasteista oli heikko. Esimerkiksi puolustusvoimien henkilöstöllä oli aito huoli eläkkeistään ja valtion palkanmaksukyvyistä, kun budjettiriidat Washingtonissa johtivat hallintosulkuun. Republikaanipuolueen nimittäessä ehdokkaakseen vuoden 2012 presidentinvaaleihin entisen Massachusettsin kuvernöörin Mitt Romneyn kävi aika pian selväksi, ettei hänestä olisi Obaman voittajaksi. Romney päinvastoin vieraannutti puolueen äänestäjiä entisestään. Kun Romneyn häviötä analysoitiin republikaanipuolueessa työnimellä ”autopsy” (ruumiinavaus), päädyttiin puolueen menestymisen kannalta kyseenalaisiin toimenpiteisiin, joilla lisättiin vähävaraisille sekä maahanmuuttaja- ja latinoäänestäjille taloudellista tukea, vaikka todellinen potentiaalinen kohderyhmä olisi ollut puolueen vuosikymmeniä huomiotta jätetty sinikaulustyöläisistä koostuva palkansaajaryhmä. Vuoden 2016 presidentinvaaleihin valmistautuvan Trumpin kampanjan johto kuitenkin oivalsi tämän ja pystyi kanavoimaan vuosikymmenien aikana patoutuneen tyytymättömyyden ja kyllästymisen edukseen. (Caldwell 2016)

2.2 Uskonnollisesta oikeistosta ja evankelikaaleista kristilliseen nationalismiin

Uskonnollinen oikeisto poliittisen liikkeen määritelmänä syntyi Yhdysvalloissa 1960-luvulla reaktiona liittovaltion pyrkimyksille lopettaa konservatiivisten kristittyjen koulujen rotuerottelu. Etelävaltioiden valkoisten pyrkimyksillä eristäytyä omaksi ryhmäkseen sulkemalla ulos mustat ja vähemmistöt uskonnollisin perustein on pitkät perinteet aina orjakaupan ajoilta asti. Nykyinen kristillisen nationalismin retoriikka juontaa juurensa näistä kiistoista. Esimerkiksi 1970-luvun alussa liittovaltion verovirasto peruutti Bob Jones-yliopiston koulutuslaitoksille myönnettyt veroedut vastalauseena yliopiston rotuerotteleville säännöille. Tämän eräät konservatiivikristityt johtajat tulkitsivat tunkeutumiseksi yksityisten koulutuslaitosten johtamiseen. (Whitehead ja Perry 2020, 82.)

Evangelikaalit tai valkoiset konservatiiviprotestantit eivät välttämättä kuulu kristillisiin nationalisteihin, vaan evangelikaalien voidaan ajatella edustavan tiettyä teologista näkemystä, muttei ehkä tähän liittyvää poliittista agenda. Evangelikaaleista noin puolet kannattaa kristillisen nationalismin näkemyksiä (Whitehead ja Perry 2020, 17). Näin evangelikaalisuus ei korreloi kovin vahvasti kristilliselle nationalismille tai uskonnolliselle oikeistolle ominaisten poliittisten mielipiteiden, kuten Meksikon raja-aitaan ja aselainsäädäntöön liittyvien kysymysten kanssa. Evangelikaalisuus ei myöskään ollut keskeinen tekijä Trumpin äänestäjien keskuudessa vuoden 2016 vaaleissa, kun taas kristillinen nationalismi oli

sellainen. Tämänkaltaisten faktojen pohjalta on selvää, että kristillisen nationalismin suhde uskonnon ja kristillisyyden käsitteisiin on löyhä. (Whitehead ja Perry 2020, 17.)

Kristillisen nationalismin ja vuoden 2016 presidentinvaaleissa Trumpia äänestäneiden yhteys esitetään monessa tutkimuksessa vahvana, mutta tilastojen valossa tämä yhteys vaikuttaa perustuvan äänestäjän uskonnolliseen vakaumukseen. Tutkimuksessa (Stroope, ym. 2021, 405–406) mittarina uskonnollisesta vakaumuksesta käytettiin kirkossa käyntiä ja todettiin, että Trumpia äänestäneiden kirkossa käyvien osalta kristillinen nationalismi ei näyttele tilastollisesti merkittävää roolia, mutta kylläkin kirkossa käymättömien Trumpia äänestäneiden keskuudessa kristillisellä nationalismilla on merkittävä rooli.

2.3 Trumpin tie poliittiseen menestykseen ja vuoden 2016 vaalikampanja

Modernin amerikkalaisen konservatismiin ja oikeiston historiaa voi peilata Donald Trumpin henkilöhistoriaan. Trump syntyi pienyrittäjäsän ja kotiäidin perheeseen New Yorkissa vuonna 1946. Donald Trumpin isä oli luterilainen Frederick Trump, äiti puolestaan presbyteeri Mary Anne Trump. Molemmat vanhemmat uskoivat ahkeraan työntekoon, koska sen arvo oli heihin rippikoulussa ja muussa heidän saamassaan kristillisessä kasvatuksessa iskostettu. Donald Trump oppi kotonaan, varsinkin äidiltään, että valtiolta on Jumalan asettama. Kristityllä on oikeus ja velvollisuus olla tottelematta sitä, jos se vaatii Raamatun vastaista toimintaa. On välttämätöntä tutustua myös pastori Norman Vincent Pealeen, mikäli mieli ymmärtää Donald Trumpin maailmankatsomusta. Peale oli läheinen Trumpien perheystävä, ja hänen jumalanpalveluksissaan Marble Collegiate-kirkossa Manhattanilla Trumpit kävivät vuosikymmenten ajan. Pealea pidetään Yhdysvaltain modernin kristillisen oikeiston keskeisenä perustajana. Hän on Donald Trumpin ”aatteellinen ja hengellinen mentori ja oppi-isä”. Trumpin mukaan Peale oli juuri se mies, joka ”iskosti minuun Jumalasta sellaisen hyvin positiivisen tunteen, joka sai minut myös tuntemaan positiivisesti itsestäni”. Tämä niin sanottu voimaantumisen teologia oli radikaalia ja monien muiden 1950-luvun herätyskristillisten konservatiivien harhaoppisena pitämää. Donald Trump kasvoi siihen kuitenkin jo tuolloin. Myöhemmin liikkeestä kehittyi menestyksen teologia (Prosperity Gospel), nykyään varsinkin afrikkalais-amerikkalaisten helluntailaisten ja karismaattisten kirkkojen edustama raamatuntulkinta, jonka mukaan jokainen uskova tulee automaattisesti menestymään sekä hengellisesti että aineellisesti, kunhan vain uskoo kyllin lujasti. Aineellisen menestyksen ennakkoehtona pidettiin yksilön ja talouden vapautta. Näin

ajatellaan nyky-Yhdysvaltainkin menestysteologisissa afrikkalais- amerikkalaisissa kirkoissa. (Ruotsila 2018, 60–65.)

Trumpin ura voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensin hän toimi 1970-luvun alusta noin kaksikymmentä vuotta kiinteistöalalla New Yorkissa ja Atlantic Cityssä. Kohdatessaan taloudellisia haasteita 1980-luvun lopulla Trumpin yritystoiminnan pelasti pankkien väliintulo. Tämän seurauksena Trump menetti käytännössä päätösvallan yrityksissään, ja toiminta jatkuikin tällaisena uran toisessa vaiheessa aina 1990-luvun loppuun. Tämän jälkeen Trumpista tuli kuuluisa tosi-tv-tähti ja viihdeteollisuuden brändi. Eräiden arvioiden mukaan Trumpin liiketoiminnan menestys perustui etuoikeutettujen hyötyihin, verosuunnitteluun, pankkien väliintuloon ja riskien siirtämiseen. Monesti Trumpin yritysten toiminta on perustunut kasvun sijasta ennemmin kriisien ja laskusuhdanteiden hyödyntämiseen. Huonoa menestystä markkinoilla Trump on usein kompensoinut monimutkaisilla ja sekavilla oikeustaisteluilla, käyttäen hyväksi taloudellisesti vahvemman etulyöntiasemaa. Keskeinen toimintakuvio Trumpin liiketoimissa kuulostaakin kovin tutulta viime vuosilta: aggressiivinen hyökkääminen, taktinen perääntyminen, sopiminen sekä lopuksi mediapeli. (Mollan ja Geesin 2020, 407–408.)

Konkurssien ja taloudellisten vaikeuksien vuodet olivat kuitenkin ohi 2000-luvun alussa. Diili-televisiosarjan siivittämänä Trump saavutti suuren suosion amerikkalaisten keskuudessa ja onnistui vakiinnuttamaan julkisuuskuvansa rikkaana, päättäväisenä ja menestyväenä liikemiehenä. Tämä kuuluisuus mahdollisti Trump-brändin luomisen ja liiketoiminnan laajentamisen erilaisiin lisenssikauppoihin ja monimutkaisiin leasing-kuvioihin. Trumpin toimintaa liike-elämässä leimasi näkemys siitä, että kaikki kaupankäynti perustuu eräänlaiseen nollasummapeliin. Samantapainen lähestymistapa näkyy hänen politiikassaan, vaikkapa puolustukseen ja vapaakauppaan liittyvissä kysymyksissä. (Mollan ja Geesin 2020, 409–410.)

Vuoden 2016 presidentinvaalikampanjassaan Trump käytti nollasummapeliin perustuvaa strategiaa johdonmukaisesti, kun hän puhui muiden maiden harjoittamasta ”Yhdysvaltojen hyväksikäytöstä” ja ”Amerikan kaltoin kohtelusta”. Huonon kehityksen kääntämiseen ja tilanteen korjaamiseen tarvitaan Trumpin mukaan hänenlaistaan muutosjohtajaa, joka ”tekee diilin” ja ”pistää asiat kuntoon”. (Mollan ja Geesin 2020, 411.)

Olenneiseksi osaksi vuoden 2016 vaalikampanjaa muodostui herätyskristittyjen konservatiiviyäänestäjien vakuuttaminen siitä, että Donald Trump ei ehkä ole paras ehdokas,

mutta kylläkin sopivin sellainen. Trumpin maine henkilönä ei vedonnut tähän kohderyhmään, mutta jossain vaiheessa päädyttiin näkemykseen, että tarkoitus sai pyhittää keinot.

Pragmaattinen ja opportunistinen näkökanta voitti: ”Kun ei olla valitsemassa pyhäkoulun opettajaa ja Jumala voi käyttää epätäydellisiä astioita tahtonsa toteuttamiseen.” Trump myönsi ettei ole ollut moraalisesti nuhteeton. Hän kuitenkin vakuutti, että on parantanut tapansa, käy kirkossa säännöllisesti ja että hänellä on henkilökohtainen suhde Jumalaan. Vaalilupauksista painavin lienee lupaus nimittää korkeimpaan oikeuteen ainoastaan abortinvastaisia, uskonvapautta vaalivia ja heikkoon valtiovaltaan uskovia tuomareita. Trump lupasi myös kumota Johnsonin amendmentin, jolla tarkoitetaan lakirajoituksia kirkkojen ja uskopohjaisten järjestöjen poliittiselle puheelle, lobbaukselle ja kampanjoinnille. Uskonvapauden suojelusta ja edistämisestä kotimaassa ja ulkomailla tulisi taas keskeinen liittovaltion tehtävä.

Kolmantena merkittävänä vaalilupauksena Trump halusi varmistaa uudella lailla tai hallinnollisilla säännöksillä, ettei ketään samaa sukupuolta olevien avioliittoa vastustavaa rangaistaisi kannastaan. Lisäksi hän lupasi tunnustaa Jerusalemin Israelin valtion pääkaupungiksi ja lopettaa YK:n suosimisen Yhdysvaltain hallinnossa.

Varapresidenttiehdokkaakseen Trump valitsi entisen kongressiedustajan ja Indianan kuvernöörin Mike Pencen, arvostetun ja vaikutusvaltaisen kristillisen oikeiston poliitikon, joka on herätyskristitty. (Ruotsila 2018, 301–302.)

2.4 Poliittinen retoriikka Trumpin Yhdysvalloissa 2016 – 2020

2.4.1 Kampanjoiva poliitikko kansanomaisena

Poliittiseen puheeseen vaikuttaa myös puhujan oma persoona. Tästä Donald Trump on malliesimerkki. Trumpilla on näkyvä mediaprofiili rahoitus- ja sijoitusosalta sekä televisiomaailmasta. Tätä kuuluisuuttaan Trump on osannut hyödyntää tehokkaasti. Hän on profiloitunut rikkaana seurapiirijulkkiksena sekä tavallisten ihmisten äänitorvena. Tämä muodostaa paradoksin, jolla Trump voi vahvistaa retoriikkaansa ja pystyy näin tavoittamaan runsain määrin eri yhteiskuntaluokkien ihmisiä.

Epämuodollisuus, yleistäminen ja helppotajuinen selkokielisyys ovat korostuneet Donald Trumpin someviestinnässä aina hänen ensimmäisestä presidenttikaudestaan lähtien. Trump käytti tätä viestintästrategiaa Twitterissä (nykyinen X). Hän puki sanottavansa yksinkertaisesti esitettyyn muotoon. Hän kohteli kuulijoitaan vertaisinaan ja kohdisti sanottavansa ikään kuin jokaiselle yksilöllisesti, vaikka puhuikin kerrallaan isolle joukolle. Kun Trumpin käyttämää

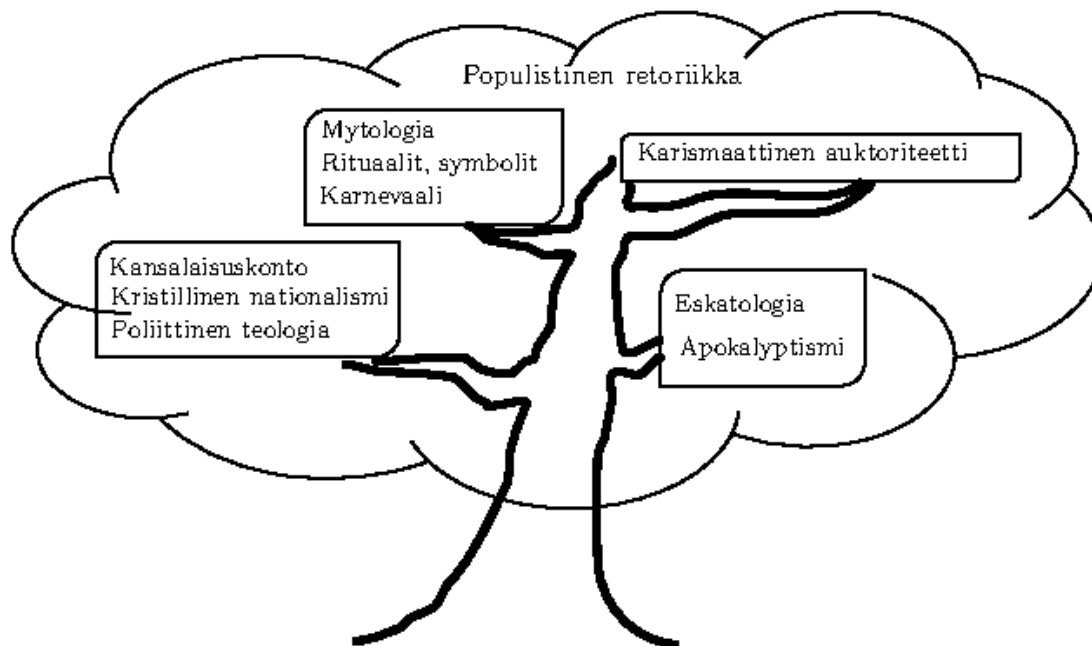
pelkistettyä ja suoraan ihmisille kohdistettua puhetapaa verrataan perinteiseen poliittiseen liturgiaan, syntyy vaikutelma siitä, että Trump olisi lähempänä kansaa ja ikään kuin tavoittaisi jokaisen kuulijansa. Itse asiassa tutkimukset ovat osoittaneet, että poliitikot yksinkertaistavat viestintäänsä vaalikampanjoiden aikana. Valtaan päästyään he palaavat - ainakin osittain - käyttämään perinteistä poliittista kieltä. Tosin näin ei ole käynyt Trumpin kohdalla. Kielitieteilijät ovat tutkineet Trumpin puheita ja osoittaneet, että niissä käytetään yksinkertaisempaa kieltä kuin mitä amerikkalainen keskivertoäänestäjä käyttää. Näin ollen Trumpia ymmärtää miltei jokainen amerikkalainen äänestäjä. Lisäksi Trumpin puheista voidaan aistia vastenmielisyyttä intellektuaalista puhetapaa kohtaan. Hänen poliittinen retoriikkansa korostaa lyhyitä ja yksinkertaisia lauseita, sanavarasto on vivahteetonta. Lauseet on rakennettu niin, että fokus on kohdistettu loppuun ja Trumpin tärkeinä pitämät asiat toistuvat usein.

2.4.2 Karnevaalin piirteet Trumpin vaalikampanjassa

Donald Trumpia voidaan tuskin pitää karnevaalikulttuurille tyypillisenä syrjityn yhteiskuntaluokan edustajana. Hän on kuitenkin saanut puolelleen hämmästyttävän suuren määrän amerikkalaisia äänestäjiä (Gaufman 2018, 411).

Trump markkinoi itseään ”duunareiden” ehdokkaana, jolla ei ole yhteyksiä Washingtoniin ja on sikäläistä ”korruptoitunutta” eliittiä vastaan. Agendana Trumpilla on ”korruptiosuon kuivattaminen” (”to drain the swamp”), ja hänestä luotiin kuva valtajärjestelmän ulkopuolisena (”outsider”), kun vastustajia puolestaan leimattiin valtajärjestelmän edustajiksi (”insider”). Tässä poliittisen populismin piirteet tulevat selkeästi esiin. Trump myös vetosi suoraan tiettyihin äänestäjäryhmiin, joiden tiedettiin olevan pettyneitä aiemman vaalikauden politiikkaan. Trumpin kampanja muistutti monelta osin myös entisaikojen karnevaalia hyödyntäen Trumpin menestyksestä televisiouraa. Hämmästyttävän räikeä ja joskus törkeäkin huumori oli osa tätä strategiaa, jossa päätarkoituksena oli julkisuuden saaminen Trumpin ehdokkuudelle. Trumpin tiimi lienee ajatellut, että ”kaikki julkisuus on hyvää julkisuutta”.

3 Teoreettinen viitekehys

Kuva 6. Populistiseen retoriikkaan sovellettu teoreettinen viitekehys.

3.1 Populistisen retoriikan tarkasteluun sopivia teorioita

Teoreettinen viitekehysesni tässä tutkielmassa pohjautuu uskontotieteeseen, uskontososiologiaan ja poliittiseen teoriaan ja on yhdistelmä käsitteistä: kristillinen nationalismi ja poliittinen teologia, karismaattinen auktoriteetti, mytologia, rituaalit ja karnevaalikulttuuri sekä eskatologia. Nämä käsitteet tarjoavat mielestäni tulkinta- ja selitysmalleja Donald Trumpin populistiseen retoriikkaan.

3.2 Kristillinen nationalismi ja poliittinen teologia

Kristillinen nationalismi on uskonnollisen nationalismin muoto, jossa kristillisiä arvoja edistetään kansallismielisesti päämääränä poliittinen, kulttuurinen ja sosiaalinen hallitsevuus. Sosiologit Andrew Whitehead ja Samuel Perry muotoilevat määritelmän näin: ”Kristillinen nationalismi kuvaa ideologiaa, jossa halutaan sisällyttää kansalaiselämään tiettytyyppinen kristillinen identiteetti ja kulttuuri.” Tähän ideologiaan kuuluu uskomuksia historiallisesta identiteetistä sekä kulttuurisesta ja poliittisesta vaikutusvallasta. (Whitehead ja Perry 2020, 1.)

Poliittinen teologia on teologiaan ja poliittiseen filosofiaan perustuva teoria, jossa tarkastellaan uskonnon suhdetta poliittisiin, yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin

ilmiöihin. Saksalainen filosofi ja oikeustieteilijä Carl Schmitt (1888–1985) otti 1920-luvulla ensimmäisenä käyttöön termin poliittinen teologia⁴. Schmittin näkemyksen mukaan uskonnolla on ennen ollut roolinsa kaikessa politiikassa, ja hän halusi palauttaa kyseisen ajattelumallin nykyajan sekulaariin politiikkaan. Keskeisenä ajatuksena hän korosti sitä, että kaikki modernit valtio-opilliset käsitteet ovat maallistuneita teologisia käsitteitä. Teoksessaan *Political Theology: Four Chapters on the Concepts of Sovereignty* Schmitt kirjoittaa ”Ainoastaan poliittinen suvereeni, joka päättää poikkeustilasta, voi päättää laista ja järjestyksessä.” Samaisessa teoksessa hän näkee yhtäläisyyksiä valtioiden ja jumalallisten hallitsijoiden välillä, mikä on myös populistisessa retoriikassa esiintyvä analogia. (Schmitt 1985, 1, 37.)

3.3 Kristillinen nationalismi ja kansalaisuskonto Yhdysvalloissa

Kristillinen nationalismi on suhteellisen uusi ilmiö Yhdysvaltain yhteiskunnallisessa keskustelussa, ja se yhdistetään usein pintapuolisesti paljon kauemmin käytettyyn kansalaisuskonnon (*civil religion*) käsitteeseen. Näillä kahdella ilmiöllä onkin muutamia yhteisiä piirteitä, mutta ne ovat kuitenkin perusidealtaan hyvin erilaisia. Kansalaisuskonnon käsitteen toi esille ranskalainen filosofi ja yhteiskuntatieteilijä Jean-Jacques Rousseau vuonna 1762 ilmestyneessä teoksessaan *Yhteiskuntasopimuksesta*. Rousseau kuvaili tällä termillä kansalaisten sitoutumista valtion. Sittemmin uskontososiologi Robert N. Bellah sovelsi käännteentekevässä artikkelissaan vuonna 1967 kansalaisuskonnon käsitettä Yhdysvaltain uskonnolliseen elämään. Kun Rousseauin kirjoituksista voi ymmärtää kansalaisuskonnon joksikin valtiovallan edellyttämäksi, Bellah suhtautuu asiaan enemmän yksittäisen kansalaisen näkökulmasta johonkin vapaaehtoisuuteen perustuvana yleisenä uskonnollisena ajattelutapana. (Everton 2023, 3–7.)

Bellahin mukaan kansalaisuskonnon keskeisimpiin teeseihin kuuluvat ajatukset siitä, että Jumala on valinnut Yhdysvallat kansakuntien esikuvaksi ja sen kansalaiset Jumalan tahdon toteuttajiksi. Valittuna kansana olemiseen liittyy vastuu elää hurskaasti, suojella heikkoja, valvoa valtaapitäviä ja asettaa muiden edut omien etujen edelle. (Everton 2023, 1) Williamsin mukaan kansalaisuskonnon ideana oli yhdistää Yhdysvaltain kansalaiset yhteisesti jaettujen uskomusten ympärille, ja näin se on perustaltaan kokoava ja erilaisuutta hyväksyvä. Sen tarkoituksena ei ole ollut pitää poikkeavuutta epäamerikkalaisena, vaan muistuttaa

⁴ Carl Schmittistä tuli myöhemmin kiistanalainen henkilö, ja hänen tutkimuksiaan kyseenalaistettiin, sillä hän tuki natsismia ja osallistui Saksan kansallissosialistiseen hallintoon.

amerikkalaisia heidän yhteisestä perinnöstään (Williams 2024). Bellah huomioi artikkelissaan, joka koskee presidenttien puheita kylmän sodan ajalta, että kansalaisuskonnossa puhutaan harvoin Jeesuksesta, koska tällaista puhetapaa voidaan pitää kansalaisia jakavana. Näiden puheiden tarkoituksena on kuitenkin kansalaisten yhdistäminen kansakunnan intressien ja puolustuksen ympärille. Siksi niissä käytetään mahdollisimman yleistä uskon ilmaisu.

3.4 Kristillisen nationalismin ideologia ja politiikka

Yhdysvaltain kristillinen nationalismi voidaan määritellä pyrkimyksenä kohti kristillistä yhteiskuntaa ja kristillisten arvojen panostusta arjessa. Perusteluksi esitetään, että Yhdysvallat on perustettu kristilliseksi kansakunnaksi ja että maan tulevaisuus ja menestyminen kytkettyvät kristillisiin arvoihin, joiden merkitystä maan historialle pidetään ratkaisevana. Yhdysvaltojen katsotaan olevan maa, joka on kristittyjen perustama kristittyjä varten. Halutaan, että kristillinen identiteetti ja kulttuurikonservatismi olisivat osa Yhdysvaltain kansalaisuutta. Kristillinen nationalismi eroaa kuitenkin oleellisesti kansalaisuskonnosta siinä, että siitä puuttuu eri kansanosia kokoava pyrkimys. Sen kannattajat puolustavat sen sijaan usein kristillisten konservatiivien etuja ja amerikkalaiseen identiteettiin liittyviä uskonnollisia väitteitä käytetään kulttuurisotien aseina. Käytetään siis osittain samanlaista mytologiaa Yhdysvaltojen perustamisesta kuin kansalaisuskonnossa, muttei kokoavana voimana, vaan tiettyjen konservatiivisten erityisryhmien suojelemiseen. (Williams 2024) Tällaiset yksipuoliset tietyn ryhmän etujen ajamiseen perustuvat poliittiset pyrkimykset ovat viime vuosina johtaneet konflikteihin ja identiteetipoliittisiin selkkauksiin. Yhdysvaltalainen yhteiskunta on nykyisin paljon moniarvoisempi kuin 1900-luvun alkupuoliskolla. Siksi näiden konfliktien merkitys ja huomio on noussut suureksi ja debatin argumentointi mennyt dramaattiseksi polarisaatioksi demokratian lopun julistuksineen.

Whitehead ja Perry (2020, 4–216) ovat tutkineet kristillistä nationalismia Yhdysvalloissa ja sen vaikutuksia sosiaaliseen, kulttuuriseen ja poliittiseen elämään. Tutkimuskokonaisuuteen kuului sarja kyselyitä, joiden tuloksia yhdisteltiin väestötietoihin. Lisäksi he tekivät 50 haastattelua, joihin osallistui eri tavoin uskovia amerikkalaisia. Lähtökohtaisesti kristillistä nationalismia ei voida pitää yksittäisenä ideana tai käsitteenä, vaan se on dynaaminen konsepti, joka pitää sisällään monia eri uskomuksia ja arvoja. Tavoitteena oli selvittää, uskovatko amerikkalaiset Yhdysvaltojen olleen / olevan kristillinen kansakunta sekä pitäisikö Yhdysvaltojen olla sellainen. Vuonna 2017 Baylor Religion Surveyn suorittaman

kyselytutkimuksen vastausjakaumat tiettyjen kristilliseen nationalismiin liitettyjen väitteiden osalta näkyvät kuvassa 15 esitetyissä kaavioissa.

Vastausjakaumista voidaan päätellä, että vaikka yli puolet vastaajista on samaa mieltä tai vahvasti samaa mieltä lausumista, harvempi vastaa samansuuntaisesti kaikkiin. Whitehead ja Perry pisteyttivät siksi vastaukset nolasta (vahvasti eri mieltä) neljään (vahvasti samaa mieltä) ja luokittelivat vastaajat kristilliseen nationalismiin liittyvissä näkemyksissään heidän kokonaispistemääränsä mukaan seuraavasti:

- 0 – 5 pistettä: kristillisen nationalismin hylkääjät
- 6 – 11 pistettä: vastustajat
- 12 – 17 pistettä: sopeutujat
- 18 – 24 pistettä: kristillisen nationalismin edustajat

Huomioitavaa tutkimuksessa oli, että nollan pisteen vastauksia oli runsaat seitsemän prosenttia vastauksista, eli merkittävä osa vastaajista hylkää idean kirkon ja valtion läheisestä suhteesta. Päinvastainen näkemys sen sijaan on paljon harvinaisempi, kun 24 pisteen vastauksia oli noin yhden prosentin verran aineistosta. Jakauma näiden ääri-laitojen välillä on odotetusti keskittynyt vastustajien ja sopeutujien välille. Whiteheadin ja Perryn esittämästä kuvasta I.3. saa laskemalla keskiarvoksi pistemäärän 11,4. (Whitehead ja Perry 2020, 6–8.)

Kristillistä nationalismia voidaan pitää kulttuurisena viitekehyksenä, joka muodostuu kokoelmasta myyttejä, perinteitä, symboleja, kertomuksia ja arvojärjestelmiä, jotka kaikki idealisoivat ja edistävät kristillisyyden ja amerikkalaisen kansalaiselämän yhteensulautumista. Lisäksi tämä ”kristillisuus” eroaa käsitteenä tavanomaisesta kristinuskon harjoittamista kuvaavasta termistä. Kristillinen nationalismi ei myöskään ole sama asia kuin ”evangelikaalisuus” tai ”valkoinen konservatiivinen protestantismi”, sikäli kuin näillä tarkoitetaan teologista suuntautumista, vaan kristillisellä nationalismilla tarkoitetaan myös muuta kuin uskontoa. Whitehead ja Perry pyrkivät osoittamaan, että siihen liittyy myös syntyperä, valkoista ylivaltaa, patriarkalisuutta, heteronormatiivisuutta, autoritaarista valtaa ja militarismia. Kristillinen nationalismi liittyy yhtä lailla etiikkaan ja politiikkaan kuin uskontoon. Sen sanoma on, että Amerikka on aina ollut, ja sen pitäisi pysyä identiteetiltään, historialtaan, pyhiltä symboleiltaan, vaalimiltaan arvoilta ja yhteiskuntajärjestykseltään läpikotaisesti ”kristillisenä”. (Whitehead ja Perry 2020, 8–9.)

Yhdysvalloissa kristillinen nationalismi perustaa sanomansa Raamattuun eri tavalla verrattuna kansalaisuskontoon. Kristillisessä nationalismissa painotetaan uskollisuutta tietynlaiseen, melkeinpä etniseen kristilliseen identiteettiin. Siinä otetaan harvoin kantaa siihen, miten kristittyinä pitäisi toimia tai ylipäätään Uuden testamentin etiikkaan, vaan Jumalan Amerikkaan liittyviä odotuksia verrataan suoraan Vanhan testamentin Israeliin (Adams 2024, 304–305). Osa kristillisen nationalismin puolestapuhujista on sitä mieltä, että Jeesuksen Kristuksen valtakunta on jo perustettu maan päälle ja että siksi Kristuksen pitäisi hallita amerikkalaista yhteiskuntaa. Toiset taas edustavat näkemystä, jonka mukaan kehitys menee koko ajan huonompaan suuntaan, kunnes Kristus palaa pelastamaan uskolliset. Whitehead ja Perry ovat osoittaneet, että vastaavia uskomuksia vallitsee myös sellaisten tavallisten amerikkalaisten keskuudessa, jotka identifioituvat kristillisen nationalismin kannattajiksi. Lisäksi näyttää siltä, että poliittinen konservatismi ja kristillinen nationalismi korreloivat, mikä ei ole yllättävää. Jälkimmäinen on itse asiassa vahvempi enne tietyille asenteille rotu- ja sukupuolikysymyksiin, maahanmuuttoon, aselakeihin, islamiin sekä perhe- ja seksuaaliteemoihin. Poliittisen konservatismiin jälkeen vahvuudessa seuraavat kolme muuttujaa liittyvät tiettyihin raamattukatsomuksiin, ennen kaikkea sellaisiin, joissa Raamattuun uskotaan kirjaimellisesti. Vasta viidennellä ja kuudennella sijalla tulevat oma uskonto ja sen harjoittaminen. Uskonnollisesti sitoutumattomat eivät todennäköisesti lukeudu kristillisiin nationalisteihin. Näyttää kuitenkin siltä, että oma uskonnon harjoittaminen korreloi heikommin kristillisen nationalismin näkemysten kanssa kuin muut ideologiset tai teologiset muuttujat. Tämän perusteella Whitehead ja Perry esittävätkin, että oma uskonnon harjoittaminen ja kristillinen nationalismi edistävät merkittävästi erilaisia moraalisia maailmankatsomuksia. (Whitehead ja Perry 2020, 10–11.)

Esimerkiksi korrelaatio uskonnon harjoittamisen ja väitteen: ”asepalveluksen suorittaminen on tärkeää sille, että olisi hyvä ihminen” on negatiivinen, mutta kristilliseen nationalismiin mieltyneelle väite on helppo omaksua. Tavalliset kristilliset hyveet, kuten heikoimmista huolehtiminen, kulutuksessa säästäminen luonnon hyväksi ynnä muut sosiaaliseen ja taloudelliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvät asiat eivät tutkitusti juurikaan kiinnosta kristilliseen nationalismiin mieltyneitä. (Whitehead ja Perry 2020, 13.)

3.5 Karismaattinen auktoriteetti

Sosiologi sekä oikeus- ja taloustieteilijä Max Weber (1864–1920) loi karismaattisen auktoriteetin käsitteen, jolla tarkoitetaan johtajuutta, joka perustuu yksilön erityiselle

pyhyydelle, sankaruudelle tai poikkeukselliselle luonteelle ja hänen esittämälleen järjestykselle. Tunnusomaista tällaiselle johtajalle on myös tietäntyyppinen vallankumouksellisuus ja vastustus vakiintuneelle, institutionalisoituneelle järjestykselle. Weber käsittelee karismaa auktoriteetin kontekstissa, jolloin karismaattinen henkilö on seuraajilleen aina ”aito” johtaja. Niin uskonnollinen kuin poliittinenkin karisma perustuvat ainutlaatuisuuteen, tunteisiin vetoamiseen ja instituutioiden vastaisuuteen. Populistissa liikkeissä karismaattinen auktoriteetti voi myös muuttua vähitellen arkisemmaksi auktoriteetiksi, esimerkiksi liikkeen menestyksen ja vallan kasvun myötä. (Weber 1947, 64–65.)

3.6 Mytologia, rituaalit ja karnevaalikulttuuri

3.6.1 Myytit ja rituaalit

Romanialainen uskontotieteilijä Mircea Eliade (1907–1986) tarkastelee tutkimuksissaan niin sanottua ikuisen paluun myyttiä eräänlaisena yhteisenä nimittäjänä eri puolilla maailmaa vaikuttaville myyteille (Eliade 1959, 127). Tällaiseksi voidaan myös tulkita myyttiä idealisoituneeseen menneisyyteen palaamisesta populistisessa MAGA-agendassa. Toinen populismissa usein käytetty keino vaikuttaa ihmisten ajatteluun ovat rituaalit.

Uskonnontutkija Armin Geertzin mukaan rituaalit ovat tehokkaimpia tapoja manipuloida ihmismieltä, mikä perustuu kognitiivisen tutkimuksen toteamaan faktaan ihmisen kehon yhteydestä ajatteluun lukuisin eri tavoin (Geertz 2010, 307). Populististen liikkeiden joukkokokouksissa ja mielenosoituksissa esiintyy toisinaan tällaisia rituaalin tunnusmerkkejä.

3.6.2 Karnevaalikulttuurin analyttinen käsite

Karnevaalikulttuurin käsite syntyi, kun venäläinen filosofi ja kirjallisuuskriitikko Mikhail Bakhtin tutki ranskalaisen humanistin ja vapaa-ajattelijan Francois Rabelaisin renessanssin aikaisia töitä kansankulttuurin parissa. Bakhtin toi esiin ”historiallisen yhteisöllisyyden menetyksen keskiajan jälkeen” ja piti karnevaalikulttuuria merkinä sosiaalisesta tietoisuudesta (Bakhtin 1993, 92). Nykyaikana tutkijat ovat alkaneet soveltaa Bakhtinin luomaa viitekehystä politiikan populistisiin ilmiöihin, joista Donald Trumpin menestys Yhdysvaltain politiikassa on tärkeä tutkimuskohde. (Gaufman 2018, 410.)

Karnevaalikulttuuri syntyi vastavoimaksi aikakaudelle, joka oli uskonnon ja sosiaalisten doktriinien kyllästävä. Renessanssiajan ihmiset - aivan samoin kuin oman aikamme ihmiset -

tarvitsivat vastavoimaa kaikelle yhteiskunnan vaatimalle ”pakkokulttuurille”. Kirkko varasikin keskiajalla kaikelle hullutukselle ja hölmöilylle vuodesta kolme kuukautta. Karnevaalin olemus on totaalinen täyskäännös todelliselle elämälle. Se sallii lyhyen ajanjakson, jolloin tavalliset ihmiset saavat nauttia vapaudentunteesta ja ikään kuin toisesta identiteetistä toisessa maailmassa. Karnevaalikulttuurissa ihmiset ovat mitä haluavat, eivät sitä mitä he oikeasti ovat. Karnevaalikulttuuri voidaan määritellä myös kutsumalla sitä vastakulttuuriksi. Useat tutkijat ovat todenneet, että karnevaali voidaan ymmärtää myös ”alaluokan” äänenä. (Gaufman 2018, 412.)

Käsitykset ”alaluokasta” voivat vaihdella eri ihmisryhmien välillä. Niinpä myös valkoiset äänestäjät voivat mieltää itsensä ihmisiksi, joilta on riistetty äänioikeus ja joilla ei ole ketään sellaista edustajaa, joka ajaisi heidän asiaansa (Hochschild 2016, 685–687). Vaikka karnevaalikulttuuri keikauttaakin tavanomaisen hierarkian, se säilyttää silti status quon, koska se on luonteeltaan vain tilapäinen. Tässä on kuitenkin vaaransa: pitkittyneellä karnevaalilla voivat olla tuhoisat seuraukset poliittiseen yhteisöön. Karnevaali on myös oleellisesti antielitististä, mikä tekee siitä populistisen ilmiön. Vaikka populismille on lukemattomia erilaisia määritelmiä, useimmat tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että populistiset liikkeet asettavat ”kunnon ihmiset” vastakkain korruptoituneen eliitin kanssa. Karnevaalin oletetaan rauhoittavan tyytymätöntä kansanosaa luomalla illuusio joukkovoimasta. Tämä tekee karnevaalista sopivan kohteen analysoida myös Trumpin kampanjaa antamalla hänen persoonastaan tyyppillisen kuvan suositusta ehdokkaasta. Karnevaali sallii alakulttuurin yltää politiikan huipulle; tuolloin jokaisella on mahdollisuus käyttää voimasanojakin ilman pelkoa sosiaalisista sanktioista. (Gaufman 2018, 413.)

Monessa tutkimuksessa karnevaalia pidetään täydellisenä keinona ”alaluokalle” lisätä vaikutusvaltaansa yhteiskunnassa. Tämä tapahtuu ”mikropolitiikalla”, jolloin heikennetään vastustettavaa virallista ja kulttuurista normistoa sosiaalisen ja muun median kautta. Vaikka karnevaalikulttuurin tavoite on asettaa virallinen ylivalta pääläelleen, siihen on alun perin sisältynyt hiljainen hyväksyntä sille, että jossain vaiheessa asiat palaavat ennalleen. Tämä tapahtui viimeistään siinä vaiheessa, kun kirkollinen tai hallinnollinen yläluokka katsoi, että ”karnevaalikausi” oli päättynyt ja oli palattavaa vanhaan tuttuun ja turvalliseen normatiiviseen arkeen. Näin molemmat osapuolet olivat tyytyväisiä; rahvas oli saanut kokea määräaikaisen illuusion kansanvallasta ja yläluokka sai taas jatkaa vallankäyttöään normaalisti. Mekanismia tällaiselle aikarajoitukselle ei nykyisin ole, ja tämä voi tuoda mukanaan lieveilmiöitä. (Gaufman 2018, 412.)

Karnevaali pyrkii asettamaan kansanomaisen kulttuurin virallista hierarkiaa vastaan ja on luonteeltaan anti-elitistinen, mikä tekee siitä populistisen ilmiön. Populismien määritelmiä on toki monia, mutta juuri tämä (kuviteltu) konflikti ”tavallisen kansan” ja ”korruptoituneen eliitin” välillä on monen tutkijan näkemyksen mukaan populismin keskeinen piirre. Toinen tärkeä osa karnevaalia on huumori valtaapitävien kustannuksella. Nauru on kautta aikojen osoittautunut erittäin tehokkaaksi aseeksi virkavaltaa vastaan. Historian esimerkkejä tästä ovat Neuvostoliitossa ja Itä-Saksassa vallanpitäjistä kerrotut vitsit ja anekdootit. Huumoriin liittyvät myös lempi- ja pilkkanimien käyttö ja tuttavallisuus, mikä etäännyttää eliitin virallisten yhteyksien titteleistä ja sukunimistä.

Kieli- ja valtiotieteilijä Elizaveta Gaufmanin (Gaufman 2018, 413-414) mukaan merkittävää osaa karnevaalissa näyttelevät myös kehon kulttuuri ja ulkonäköfiksaatio sekä tietyt ruokaan ja gastronomian liittyvät piirteet. Poliitikot syömässä tiettyjä ruokia saattavat auttaa vaalikampanjassa, mutta ”väärä” ruoka voi myös haitata julkisuuskuva. Varoittava esimerkki tästä on vuonna 2014 brittiläisen työväenpuolueen paikallisvaaliehdokas Ed Milliband, jonka sottapytymäinen ruokahetki pekonivoileivän parissa päätyi sosiaaliseen mediaan, mikä saattoi osaltaan johtaa Millibandin epäonnistumiseen vaaleissa.

3.7 Eskatologia ja apokalyptismi

Eskatologialla tarkoitetaan oppia, jonka mukaan tunnettu maailmanjärjestys lähestyy loppuaan, ja tällainen ajattelu on usein osa mytologiaa erilaisissa populistisissa liikkeissä. Maailmanjärjestyksen loppuminen merkitsee vallitsevan aikakauden loppua, joka saattaa olla apokalyptinen, ihmiskuntaa käänteentekevästi muuttava tapahtuma. Joskus tätä tapahtumaa pidetään vääjäämättömänä kehityksenä tai sitten ajatellaan, että se on käynnistettävä itse. Jälkimmäinen ajatusmalli esiintyy esimerkiksi eräiden äärioikeistolaisten näkemyksissä oman etnisen ryhmän ”uhanalaisuudesta” globalisaation syövereissä. (Saarinen 2024, 41.)

Tuo käänteentekevä tapahtuma voi olla myös poliittisten vallanpitäjien vaihtaminen, kuten vallankumous tai virkamieseliitin vallan vähentäminen, jota Donald Trump on esittänyt ”Drain the swamp” –ohjelmallaan Yhdysvaltain liittovaltion virastoille.

4 Aineistot ja menetelmät

4.1 Aineisto korpuksena

Kielentutkimuksessa käytetyt tietokonelaskentaa hyödyntävät selvitysmenetelmät perustuvat tarkoin määriteltyyn ja rajattuun joukkoon teksti- tai ääniaineistoa, jota kutsutaan termillä korpus (lat. corpus eli keho). Tällaisia aineistoa hyödyntäviä menetelmiä kutsutaan kielitieteessä korpuspohjaisiksi, ja ne tukevat sekä täydentävät alan kvalitatiivisia tutkimuskäytäntöjä.

Keskityn tekstiaineistoa koskeviin näkökohtiin ja käyn läpi korpuspohjaisen analyysin tarjoamia mahdollisuuksia populistisen retoriikan tutkimuksessa. Korpuspohjainen analyysi tarjoaa kvantitatiivisen keinon tutkia laajoja tekstiaineistoja, jotka perustuvat tietokoneavusteiseen laskentaan aineistoon sisältyvistä avainsanoista. Avainsanalla tarkoitetaan sisällölle keskeistä sanaa, jota esiintyy tekstissä epätavallisen paljon (positiivinen avainsana) tai vähän (negatiivinen avainsana) verrattuna referenssikorpukseen. Avainsanojen absoluuttiset ja suhteelliset lukumäärät lasketaan siis sekä tutkittavasta aineistosta että vastaavankokoisesta referenssiaineistosta. Mikäli nämä tulokset eroavat merkittävästi, vaikkapa niin että tietyntyypistä avainsanaa esiintyy tutkittavassa aineistossa merkittävästi enemmän kuin referenssissä, niin tutkittavan aineiston osalta tätä avainsanaa voidaan pitää tunnusomaisena aineistossa käytetylle retorille tyylille.

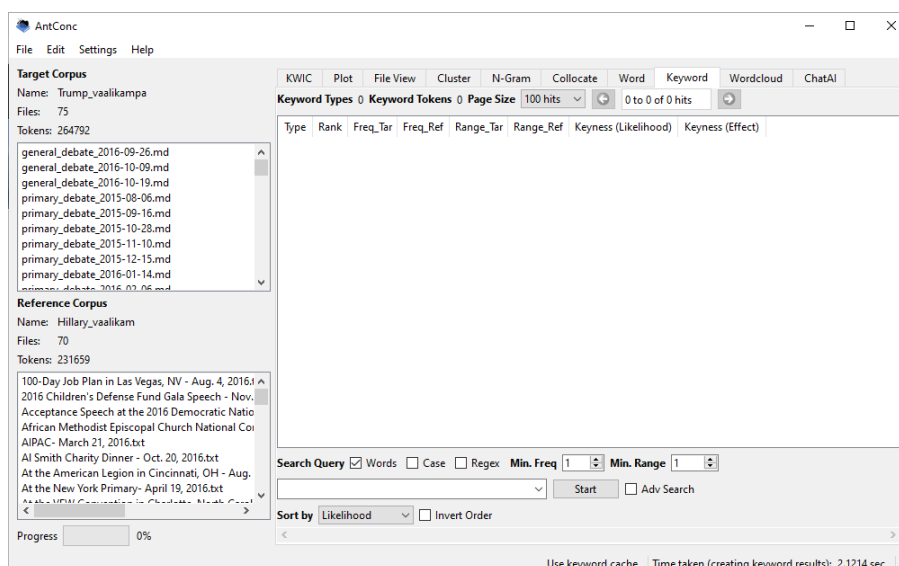
4.2 Avainsanat ja niiden arviointi

Avainsanojen arviointiin liittyvät keskeisesti tutkimuskysymys ja alkuoletukset tutkittavan aineiston sisällöstä. Jos on vaikkapa syytä olettaa, että aineisto sisältää tavallista enemmän hyperbolaa eli liioittelua, voidaan asettaa tutkittaviksi avainsanoiksi erilaisia superlatiiveja tai muita aineiston kuvaavia sanoja. Avainsanojen arviointiin liittyviä tutkimuskysymyksiä ovat esimerkiksi:

- Mitkä avainsanat kuvaavat Donald Trumpin retorista tyyliä?
- Mitkä avainsanat todistavat Trumpin retorisen tyylin eroavan muiden amerikkalais-presidenttien retorisesta tyylistä?
- Mitkä avainsanat kuvaavat kristilliselle nationalismille ominaisia piirteitä Trumpin retoriikassa?

4.3 AntConc-ohjelma

AntConc (Anthony 2024) on Laurence Anthonyn toteuttama vapaan ohjelmistolisenssin alainen tietokoneohjelma tekstikorpusten analysointiin. Sen voi helposti asentaa ja ottaa käyttöön yleisimmissä pc-tietokoneiden käyttöympäristöissä, ja korpusten lataaminen tekstitiedostoina toimii käytännöllisten valikkojen kautta. Ohjelman perusidea on yksinkertainen, se laskee hakusanoja tekstitiedostojen joukosta muodostetusta korpuksesta. Hakusanojen paikkoja teksteistä voi tarkastella, kuten myös hakusanojen vieressä olevia sanoja. Esiintyvyyden perusteella ohjelma laskee hakusanoille erilaisia tilastollisia suureita. Näin saadaan laskennallinen menetelmä korpusten analysointiin ja pystytään vetämään johtopäätöksiä teksteistä muodostuvasta diskurssista. Ohjelmalla voidaan lisäksi verrata tiettyä kohdekorpusa (target corpus) referenssikorpukseen (reference corpus). Vertailussa haetaan kohdekorpukselta sellaisia sanoja, joita ei esiinny referenssikorpuksesta eli positiivisia avainsanoja. Kuvassa 7 näkyy ohjelman päävalikko, josta aloitetaan lataamalla ”File”-toiminnon kautta tarkasteltavat tekstitiedostot joko yksittäisinä valintoina tai sitten ”Corpus Manager”-alavalikosta, josta esimerkki näkyy kuvassa 8. Päävalikon ylärivistä pystyy myös valitsemaan eri laskentatapoja. Hakusanojen lisäksi voi tarkastella yksittäistä tekstiä hakusanan paikan ja vierekkäisten sanojen osalta. Lisäksi on mahdollista koota sanapilvi (esimerkki kuvassa 5) koko korpuksesta, tarkastella avainsanoja, jos referenssikorpus on ladattuna ja käyttää tekoälyneuvontaa korpusten analysointiin.

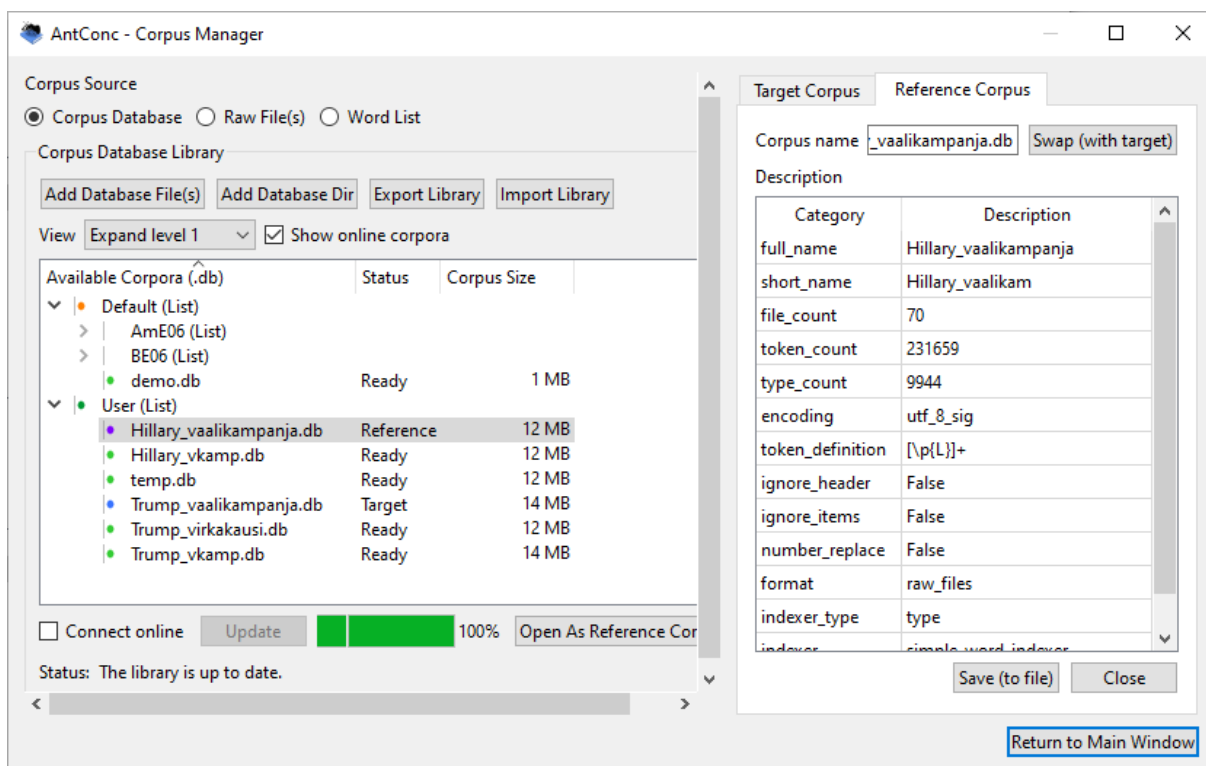
Kuva 7. AntConc-ohjelman päävalikko. Vasemmalla näkyvät ladatut korpuksat tekstitiedostojen listoina. Oikealla alhaalla näkyy aktiivinen toiminto, joka on avainsanahaku. Ylhäältä oikealta valitaan haluttu laskenta, esimerkiksi ”KWIC” (KeyWord In Context), jota käytetään hakusanojen syöttämiseen. (Anthony 2024)

4.4 Korpukset

Tietokoneen käyttö sinänsä ei kuitenkaan automatisoi analyysia kokonaan, vaan tarjoaa manuaalista työtä helpottavan keinon aineiston läpikäymiseen. Kriittisen työvaiheen prosessissa muodostaa avainsanojen arviointi, joka on tehtävä harkiten ja perusteellisesti. Käytin aineistojen konelaskentaan AntConc-ohjelmaa (Anthony 2024), jolla analysoin seuraavia kolmea korpusta:

- 75 puhetta Donald Trumpin vaalikampanjasta, 264.792 sanaa. (Metcalf 2017)
- 70 puhetta Hillary Clintonin vaalikampanjasta, 231.659 sanaa. Koottu tietokannasta (Clinton 2025).
- 43 puhetta Trumpin virkakaudelta 2016-2020, 222.246 sanaa. Koottu tietokannasta (Trump 2025).

Korpuksiin sisältyvät puheet ovat kaikki julkisia, ja niiden kokoaminen korpustyyppiisiin tietokantoihin tutkimus- ja opinnäytetyötäni varten on sallittua tekijänoikeuden ”kohtuullinen käyttö”-käsitteeseen (”fair use”) nojaten.

Kuva 8. AntConc-ohjelman korpusten hallinta. Vasemmalla näkyvät ladatut korpukset ja niiden hierarkia. Oikealla voidaan tarkastella yksittäisen korpuksen sisältöparametrejä. Näkymässä ovat tiedot Hillary Clintonin presidentinvaalikampanjaan kuuluvista puheista (70 kpl ja 231.659 sanaa). (Anthony 2024)

Korpusten analysoinnissa käytetään niin sanottuja konkordanssilistoja, joissa aineistosta haettuja avainsanoja tutkitaan asiayhteyksissään. Tämä tapahtuu niin, että tarkastellaan myös lausetta tai kokonaista tekstikappaletta, jossa hakusana esiintyy. Asiayhteyksiä ja hakusanojen vieressä olevien sanojen muodostamia merkityksiä tutkimalla voidaan saada tietoa diskurssin piirteistä korpusten aineistossa. Useimmiten nämä piirteet ilmenevät konkordanssien toistuvista esiintymisistä. (Baker 2023, 107–125.)

4.5 Populismien elementit

4.5.1 Populistisen retoriikan tunnusmerkkejä

Populismia poliittisen puheen kontekstissa voidaan pitää poliitikon tapana puhua äänestäjilleen. Georgetownin yliopiston historian professori Michael Kazin kutsuu tätä populistiseksi kansankiihottamiseksi (Kazin 1995, 272). Populismien on todettu kasvavan taloudellisesti epävarmoina aikoina ja kulttuurin murroskohdissa. Myös tuloerojen kasvaessa populismi saa runsaasti jalansijaa (White 2016, 265). Retoriikkaa puolestaan voidaan pitää taitona saada puhumalla muut näkemään maailma tiettyssä valossa, siten kuin puhuja haluaa. Perinteisesti retoriikassa on keskitytty käyttämään piilovaikuttamista tehokkaasti ja vaikutettu kuulijoihin ilmaisuilla, joita yleisö haluaa kuulla. Klassisessa retoriikassa on myös argumentoiva ulottuvuus (Billig 1991, 33–37). Populismissa argumentteina käytetään joidenkin tutkijoiden mukaan runsaasti väitteitä, joita kuulija ei voi suoraan todeta oikeiksi tai vääriksi. Joskus nämä väitteet ovat täysin irrelevantteja tai täysin käsitellystä asiasta irrotettuja. Usein näitä väitteitä toistetaan ja toistetaan, samaa asiaa vatvotaan miltei loputtomasti. Tavallisesti populistisen puheen anatomiaan kuuluu myös kontekstista irrotettuja syytöksiä, joita sekoitetaan keskenään toisiin argumentteihin ja saadaan näin vääristynyt käsitys, vaikka faktat pitäisivätkin paikkansa (Millas 2021, 1–8). Myös yleistäminen sekä tiettyjen asioiden sivuuttaminen kuuluvat populismin perusteisiin. Perusteettomat vihjailut saavat usein kuulijoissa aikaan puhujan toivoman vastakaivun (Millas 2021, 5).

Argumentaatioissa pyritään yleensä oman position puolustamiseen ja vahvistamiseen sekä toisaalta vastaposition heikentämiseen ja kritisointiin. Lisäksi on huomattava, että retorinen argumentaatio on aina osittain ”kulttuurisen kieliopin sanelemaa”, osittain harkinnanvaraista, osittain tietoista ja osittain tiedostamatonta. (Jokinen; Juhila ja Suoninen 2004, 127–130.)

Donald Trumpin poliittisen diskurssin tarkastelussa on todettu yllä olevien teesien lisäksi myös muutama laajempi strategia.

4.5.2 Populistisen puheen strategioita

Oman agendan oikeuttamisella tarkoitetaan omien ideoiden ja toimien hyväksyttämistä muiden poliittisten toimijoiden ja instituutioiden myötävaikutuksella. Tavoitteena voi olla vallassa pysyminen tai valtaan pääseminen. Myös sosiaalisen hyväksynnän saaminen oman agendan linjauksille on tärkeää. Oleellista on tietenkin myös oman suosion kasvattaminen. Omalle agendalle yritetään saada mahdollisimman myönteinen ja hyväksyttävä vaikutelma. Itsestä pyritään tuomaan puheen avulla mahdollisimman asiantunteva ja pätevä kuva. Puheen ja argumentoinnin on pystyttävä antamaan todiste siitä, että puhuja hallitsee ajan sosiaaliset arvot ja näkemykset - puhuja on niin sanotusti ajan hermolla. Mikäli tässä ei onnistuta, kannattajilta ei saada suostumusta omalle agendalle. Tällöin myös vastustajien on helppo kumota populistin argumentit.

Kirjallisuudessa (Ross ja Rivers 2020, 628–634) esitetään teoreettista viitekehystä sosiaalisten ja poliittisten toimien oikeuttamisesta, johon kuuluvat oikeutus emootiolla, hypoteettisella tulevaisuudella, rationaalisuudella sekä oikeutus asiantuntijoihin ja yleiseen hyvään, altruismiin, vetoamalla.

Populistinen kerronta on toinen populismiin sovellettu strategiakäsite, joka tarjoaa vaihtoehdon tavalliselle binääriselle ”kansaa vastaan eliitti”-narratiiville. Populistisena kerrontana pidetään strategiaa, jossa esitetään kertomus tarkoituksena vaikuttaa kuulijan mielipiteisiin tai arvoihin. Kertomuksessa tunteet, roolit ja muut yksityiskohdat valitaan tämän mukaan ja paitsi tavoiteltua mielipidevaikuttamista, populistinen kerronta saattaa myös edistää mielipiteiden polarisaatiota. Populistinen kerronta voidaan jakaa taulukon 3 mukaan tiettyihin teemoihin, jotka toistuvasti esiintyvät populistisessa retoriikassa. (Sarsfield ja Abuchanab 2024, 102, 113.)

Taulukko 3. Populistisen kerronnan pääteemat. (Sarsfield ja Abuchanab 2024, 113.)

Populistinen teema	Tunnusmerkit
Kansan puolustaminen	”Kansa ja sen tarpeet” etusijalla.
Suora demokratia	Kansan tahto ja itsenäisyys keskeisiä, esimerkiksi kun kansanäänestystä puolletaan.
Korruptoitunut ja hyväksikäyttävä eliitti	Eliitti esitetään korruptoituneena ja kansaa hyväkseen käyttävänä.
Ulkopuolisten eristäminen	Kielteisyyys omaan ryhmään kuulumattomia kohtaan.
Salaliittoteoria	Populistinen johtaja esitetään sankarina, joka puolustaa kansaa vihollisia vastaan.
”Sydänmaihin” vetoaminen	Kuvitteellinen menneisyys tai maanosa, jossa moraalisesti puhdas ja yhtenäinen kansa asui/asuu. Ideaaliyhteiskunta.
Johtajan liioittelu, esimerkiksi vaalijärjestelmän ”puutteista”	Edistetään poliittista prosessia, jossa toimiva presidentti vähitellen purkaa valtansa kontrollimekanismit.
Henkilökohtaiset toimintakehykset	”Tulen estämään / lopettamaan / korjaamaan tämän vääryyden kansaa kohtaan.”

5 Trumpin populistinen retoriikka

5.1 Yhtymäkohdat teoreettiseen viitekehykseen

5.1.1 Kristillinen nationalismi

Vuoden 2016 vaalikampanjassaan Trump vetosi kristillisen nationalismin periaatteisiin toistamalla väitteensä siitä, että Yhdysvalloissa ollaan demokraattien johdolla luopumassa kristillisestä perinnöstä. Tyypillisesti tällaiset Trumpin lausunnot sivuutettiin mediassa, jossa keskityttiin lähinnä Trumpin mahdollisuuksiin saada ääniä kristilliseltä oikeistolta. Vaikka Trumpin käytös ei ollutkaan kovin ”kristillistä”, kristilliset nationalistit pitivät Trumpia parhaana ehdokkaana omalle agendalleen. Esimerkkinä tästä Trump eräässä puheessaan alkuvuodesta 2016 aloittaa lainaamalla Raamattua virheellisesti, mutta jatkaa vetoamalla menestyksekkäästi kristilliseen nationalismiin korostamalla vastakkainasettelulla omaa protestanttitaustaansa muita uskontoja vastaan. Myöhemmin toisessa puheessaan Oral Roberts-yliopistossa Trump julisti, että on käynnissä hyökkäys kristinuskoa vastaan. Tämä oli toistuva teema Trumpin kampanjapuheissa, joissa hän pyrki näyttäytymään kristillisen identiteetin ja kristinuskon airuena. Muita teemoja olivat ”kohottakaamme kansakuntamme sielu kristilliseen perintöömme nojaten” ja niin sanottu Johnsonin lisäys sananvapauslakiin, joka rajoittaa voittoa tavoittelemattomien järjestöjen poliittista viestintää. Trump väitti, että tällä rajoitettaisiin kristittyjen sananvapautta. (Whitehead, Perry ja Baker 2018, 150–152.)

Trump lupasi ajaa voimallisesti perinteisiä kristillisraamatullisia arvoja, maailmankuvaa ja elämäntapaa. Kristillisille nationalisteille ei ollut väliä, vaikka Trump ei täyttänyt niin sanottuja kristityn vaatimuksia. Pääasia oli, että hän edisti heidän asiaansa ja tiesi ”uskon oikean paikan” amerikkalaisessa elämässä, laissa ja instituutioissa. Trump vakuuttikin vuoden 2016 presidentinvaalikampanjan aikana herätyskristillisten ja konservatiivisten katolilaisten enemmistön järjestelmällisellä ja intensiivisellä vaalilyöllään. Monet äänestäjät pitivät Trumpia Vanhan testamentin pakanalliseen kuninkaaseen vertautuvana synnintekijänä, jonka Jumala oli valinnut välikappaleekseen. Toisille hän näyttäytyi eräänlaisena ”purkutyömaan moukarina” (wrecking ball), joka tuhosi kaikkea ”antikristillistä”, oli itse mitä oli. Kristittyjen tehtäväksi tuli rakentaa tuhottu uuteen kukoistukseensa. Trump itse korosti, että ”uskonnollinen vapaus on kaiken perusta.” (Ruotsila 2024, 189–190.)

Donald Trump ajaa ”America first”-agendaansa lähes uskuntoon verrattavasti, ja se muodostuu Trumpin retoriikassa moraaliseksi välttämättömyydeksi. Puheissaan hän myös

korostaa perustuslain ja itsenäisyysjulistuksen pyhyttä kansakunnan peruskirjoina (Whitehead ja Perry 2020, 4, 10–11). Myös Yhdysvaltain lippu ja kansallislaulu ovat kristillisen nationalismin pyhinä elementteinä näkyvästi mukana Trumpin puhetilaisuuksissa. (Whitehead ja Perry 2020, 77–80.)

5.1.2 Evankelikaalinen tuki

Trumpin tuki valkoisten evankelikaalien keskuudessa oli vuonna 2015 39–49 prosenttia, mutta alkoi kasvaa Trumpin ehdolleasettamisvuoden jälkeisenä vuonna republikaanipuolueessa. Tämä huomattiin myös mediassa ja pian hämmästeltiin, miksi valkoiset evankelikaalit, jotka elävät kuten opettavat, äänestäisivät kolmannessa avioliitossaan elävää puolisoitaan pettänyttä ja katumatonta playboy-miljardööriä. Vaikutti kuitenkin siltä, että evankelikaalien tuki tälle ehdokkaalle oli täysin immuuni kaikille paljastuksille Trumpin moraalista. Kun tällaista aineistoa julkaistiin valtakunnallisessa lehdistössä, evankelikaalivaikuttajat, kuten Libertyn yliopiston rehtori Jerry Falwell Jr. ja arvostettu teologi Wayne Gruden, riensivät puolustamaan Trumpia. Grudenin mukaan Trump oli vastaus rukouksiin avusta taisteluun demokraattisen puolueen ja Obaman hallinnon kristillisten arvojen rapauttamista vastaan. Samankaltaisia ajatuksia lienee ollut hyvin monella Trumpia äänestäneellä evankelikaalilla, sillä tutkimusten mukaan noin 80 prosenttia valkoisista evankelikaaleista äänesti Trumpia vuoden 2016 vaaleissa. (Whitehead ja Perry 2020, 49.)

5.1.3 Symbolit ja kielikuvat

Trumpin kristillisen nationalismen diskurssiin kuului myös narratiivi Yhdysvaltojen entisaikojen suuruuden ja loiston murenemisestä Barack Obaman, terrorismin ja laittoman maahanmuuton vaikutuksesta. Trumpin lupausta palauttaa Amerikan ”vanhojen hyvien aikojen mahtavuus” julistettiin äänekkäästi kaikkialla näkyvällä ”MAGA”-sloganilla⁵, josta on tehty jopa virsi. Idea myyttiseen menneisyyteen paluusta on tuttu niin sanottuna ikuisen paluun myyttinä (Eliade 1959, 127). Vuoden 2016 Trumpin vaalikampanjassa näkyi vahvasti eräänlainen kristillisen nationalismen eskatologia. Vaaleja kuvattiin apokalyptisesti ”viimeisenä mahdollisuutena suojella Amerikan uskonnollista perintöä ja turvata kristillinen tulevaisuus.” Tällainen sakralisoitu kerronta, jossa kansakunta kuvataan uhattuna ja Trump sen pelastajana, on tuttu teema kristillisessä nationalismissa. Samaa kaavaa noudattivat Trumpin puheet televisiossa konservatiivikristittyjen keskusteluohjelmassa Pat Robertsonin

⁵ ”Make America Great Again”

vieraana: ”Jos emme voita näitä vaaleja, ette tule näkemään yhtäkään republikaania ja saatte aivan erilaisen kirkon... aivan erilaisen korkeimman oikeuden.” (Whitehead, Perry ja Baker 2018, 152–153.)

Maanpuolustus ja rajavalvonta ovat tärkeitä Trumpin symbolipoliittisessa ”America First”-retoriikassa, joka liittyy läheisesti kristillisen nationalismin teemoihin. Näissä uhrautuminen kansakunnan puolesta on pyhää ja tällainen hyveellinen militarismi liitetään kansalaisuskonnon symboleihin ja seremonioihin. Tämän vuoksi kristillisessä nationalismissa painotetaan niin voimakkaasti näitä rituaaleja, jotka koskevat jokaista amerikkalaista. Donald Trump on esimerkiksi vaatinut, että kaikkien on kunnioitettava Yhdysvaltain kansallishymniä ja että Amerikan lipun häpäisemisen pitäisi johtaa irtisanomiseen työpaikalla. (Whitehead ja Perry 2020, 64.)

Trumpin vaalikampanjatilaisuudet sisälsivät paitsi symboleita, kuten Amerikka-teeman liittyviä lakkeja, lippuja ja iskulauseita, myös rituaaleja, joita voi verrata herätysliikkeen telttakokouksiin. Nämä rituaalit koostuivat erilaisista toistuvista ja tunteellisista kannatuksen ilmauksista. (Geertz 2010, 307.)

5.1.4 Poliittiset päätökset

Trump asemoi itsensä suvereenina päättäjänä, erityisesti poikkeavissa olosuhteissa, kuten pandemian, maahanmuuton tai kongressitalon valtauksen kriiseissä. Näin hän asettuu hallintonsa ja erityisesti termillä ”deep state” kritisoimansa virkamieskunnan yläpuolelle. Tästä asetelmasta voidaan tunnistaa yhteisiä piirteitä poliittisen teologian hallitsijakäsitteen kanssa. (Schmitt 1985, 1, 37.)

Donald Trump on lunastanut monia kristillisille nationalisteille antamiaan vaalilupauksia. Pitkällä tähtäimellä kenties merkittävimpiä näistä ovat hänen nimittämänsä korkeimman oikeuden tuomarit. Jo Trumpin kampanja julkisti listan nimitettäväksi toivotuista tuomareista. Vaalien jälkeen arvioitiin, että Trumpin äänestäjistä paljon suurempi osa piti näitä nimityksiä tärkeämpinä verrattuna Hillary Clintonin äänestäjiin. Trump nimitti virkakautenaan 2016–2020 konservatiivituomarit Neil Gorsuchin ja Brett Kavanaughin. Gorsuchin osalta päätös vietiin läpi muuttamalla senaatin valintaan liittyviä sääntöjä. Kavanaughin tapauksessa hyväksyntä tuli tiukan äänestyksen tuloksena. Kolmas Trumpin nimittämä konservatiivituomari korkeimpaan oikeuteen on Amy Coney Barrett. (Ruotsila 2024, 279–281.) Lisäksi Trump on nimittänyt noin 200 tuomaria alempiin tuomioistuimiin. Nimitysten

seurauksena aborttilainsäädäntö muuttui niin, että abortti kuudennen raskausviikon jälkeen kriminalisoitiin. Uskonnollisessa oikeistossa toivotaan myös, että Trumpin nimitykset auttaisivat kumoamaan aborttioikeuden ennakkotapauksen ”Roe vastaan Wade” vuodelta 1973. (Ruotsila 2024, 292, Whitehead ja Perry 2020, 62–63.)

Trumpin muihin kristillisiin nationalisteihin kohdistuviin päätöksiin liittyvät uskonnollisten yksityiskoulujen rahoituksen ja toiminnan helpottaminen, aselakien kiristämisen peruuttaminen ja kreationismin opetuksen salliminen julkisissa kouluissa (Ruotsila 2024, 299–300; Sullivan 2019; Whitehead ja Perry 2020, 64). Näiden lisäksi Trump kasvatti puolustusbudjettia dramaattisesti oltuaan virassa vain vuoden (Whitehead ja Perry 2020, 64).

Donald Trump päätti 6. 12. 2017, että Jerusalem tunnustetaan Israelin valtion pääkaupungiksi ja että Yhdysvaltain suurlähetystö siirretään Tel Avivista sinne. Seuraavan vuoden kesällä Yhdysvallat vetäytyi YK:n ihmisoikeusneuvostosta. Syksyllä 2018 YK:n yleiskokouksessa pitämässään puheessa Trump otti etäisyyttä globalismin ideologiaan, jolla hän viittasi YK:n toimintaan kansainvälisen oikeuden ja maahanmuuton saralla. (Ruotsila 2018, 302.)

Trumpin ensimmäisenä virkakautena Yhdysvallat vetäytyi Pariisiin ilmastopöytäkirjasta, Iranin ydinasesopimuksesta ja Maailman terveysjärjestö WHO:sta. Näiden vetäytymisten lisäksi Trump on toisena virkakautenaan tehnyt lakiesityksiä ja jakanut presidentillisiä asetuksia terveydenhuoltoalalle, verotukseen, työmarkkinalainsäädäntöön sekä rajavalvontaan ja ulkomaankauppaan. Kun näiden päätösten vaikutusta Trumpin vaalikampanjassa käyttämän retoriikan kohteena olleisiin ryhmiin tutkittiin, kävi selväksi, etteivät lupaukset olleet toteutuneet. Tämä osoitti, miten vaikeaa on toteuttaa politiikkaa populistisen retoriikan avulla, sillä retoriikassa tapahtuva asioiden yksinkertaistaminen ja kärjistäminen eivät välttämättä edistä siirtymistä tavoitteista konkreettiseen päätöksentekoon. (Mo 2021, 41–42.)

Trumpin hallinto tuki coloradolaisen sokerileipurin Jack Phillipsin oikeustaistelua, jota käytiin vuosikausia. Phillipsin omistama Masterpiece Cakeshop-yritystä vastaan nostettiin osavaltiotason kanteita, kun Phillips ei omantunnon syistä suostunut kuorruttamaan leipomaansa kakkua tekstillä, jossa iloittiin avioliitosta, jonka solmivat samansukupuoliset. Korkein oikeus vahvisti Phillipsin oikeuden kieltäytyä koristelemasta kakkua tekstillä, joka soti hänen omaatuntoaan vastaan (Ruotsila 2024, 184, 297). Toisessa esimerkkitapauksessa katolisten nunnien sisarkunta Little Sisters of the Poor kieltäytyi kustantamasta abortteja ylläpitämiensä vanhainkotien työntekijöille. Sisarkuntaa vastaan nostettiin kanteita, ja sille asetettiin uhkasakkoja. Trumpin aikana korkeimman oikeuden mukaan nunnilla oli

perustuslaillinen uskon- ja omantunnon vapaus. Näin ollen kaikki kanteet ja uhkasakot hylättiin (Ruotsila 2024, 184, 297).

5.1.5 Trump karismaattisena auktoriteettina

Donald Trumpin henkilö ja karisma sopivat erittäin hyvin Max Weberin teoriaan karismaattisesta auktoriteetista. Trump on koko uransa ajan pyrkinyt henkilöitymään ammatillisen ja poliittisen toimintansa keulakuvaksi, ja itse toimintaakin on aina hoidettu ensisijaisesti henkilösuhteiden kautta. Trump oikeuttaa valtansa henkilökohtaisen karismansa kautta ja tämä samainen kaava toistuu kiinteistöliikemiehen, viihdeohjelman pääosan, poliitikon ja presidentin rooleissa. Trump nojaa harvoin institutionaalisiin rakenteisiin, vaan usein ”only I can fix it”-tyyppiseen retoriikkaan. Itse asiassa Trump vastustaa instituutioita ja vakiintuneita valtarakenteita, minkä todistavat toistuvat hyökkäykset mediaa, oikeusjärjestelmää ja jopa hänen omaa hallintoaan vastaan. Näin Donald Trump pyrkii esiintymään ikään kuin sankariprofeettana, joka taistelee korruptoitunutta eliittiä vastaan. Todiste siitä, että ydinkannattajat näkevät hänet tällaisena saatiin esimerkiksi kongressitalon valtauksessa, kun valtaajat tottelivat poliisin määräyksiä vasta kun Trump oli kehottanut heitä poistumaan.

5.1.6 Synteesi kirjallisuuteen tukeutuvasta analyysistä: populistinen retoriikka poliittisena uskontona

Kokonaiskuva Donald Trumpista suhteutettuna teoreettiseen viitekehykseen auttaa ymmärtämään Trumpin populistista retoriikkaa, joka on saanut vaikutteita poliittisesta uskonnollisuudesta. Trumpin henkilökuva sopii teoriaan karismaattisesta auktoriteetista pyhänä johtajana, joka vastustaa demonista vihollista eli valtaapitävien ja median eliittiä. Trumpin kannattajat ovat kansalaisuskonnossa ja kristillisessä nationalismissa valitun kansan roolissa. Trumpin lupaus tälle kansalle on pyhien aikojen eli kultaisen menneisyyden palauttaminen MAGA-agendan avulla, mikä tarkoittaa kapinaa eliittiä vastaan.

5.2 Analyysi Trumpin retoriikasta 2016-2020

5.2.1 Vaalikampanjan klassisen retoriikan elementit

Tutkielmani korpuksen sisältyvissä Donald Trumpin puheissa on runsaasti yhtymäkohtia teoreettiseen viitekehykseen ja populistisen retoriikan strategioihin ja perusteemoihin. Korpuksen materiaali voidaan jakaa kahteen osaan: kampanjapuheisiin ja Trumpin ensimmäiseen virkakauteen liittyviin puheisiin. Molempiin sisältyy runsaasti esimerkkejä sekä populistisen retoriikan klassisesta keinovalikoimasta ja teemoista että teoreettiseen viitekehyksen tunnusmerkeistä. Korpuksen laajuuden vuoksi analyysi koostuu kahdesta eri vaiheesta. Ensimmäiseksi käyn läpi muutamia keskeisiä puheita korpuksesta (esimerkkipuheet I – IV alla) ja sen jälkeen teen konelaskentaa menetelmäkuvauksessa esitellyn AntConc-ohjelman avulla.

Donald Trumpin korpus sisältää runsaasti populistisen retoriikan tunnusmerkkejä. Keinovalikoiman ja kielikuvien aikaisemmassa käsittelyssä olen luetellut esimerkkejä näistä Trumpin puheissa. Muita klassisen retoriikan esimerkkejä voidaan luokitella seuraavasti:

1. Kansa vastaan eliitti. Kampanjapuheessaan Pohjois-Carolinan Raleighissa 7. marraskuuta 2016 Trump lausui: ”It's time to reject the media and political elite that has bled our country dry. And these are among the most dishonest people. They don't give you the truth, folks. They don't give you the truth. They rarely give you the truth. You know it. And they know it.” Tässä puhutaan siis median ja politiikan eliitistä, joka on harhauttanut kansaa. Lisäksi Trump käyttää retoriikkansa tehostamiseen epifora eli lopputoistoa.
2. Vallanpitäjien ja vakiintuneen yhteiskuntajärjestelmän vastustaminen. Esimerkkipuheessa II Trump puhuu ”korruptoituneesta” hallinnosta: ”Yesterday, I outlined my Contract with the American Voter - a detailed list of solutions to bring prosperity to our economy, safety to our communities, and honesty to our government. One of the issues I addressed at length is the issue of government corruption. I put forward a plan to stop it.” Trump jatkaa usein käytetyllä ilmaisullaan vallanpitäjistä, ”erityisintressit”, ja kielikuvallaan ”suon kuivattamisesta” hallinnon vaihtamisesta: ”It's a message for everyone who wants to take back our government from the special interests. And my message is this: if we win on November 8th, we are going to fix our

rigged system and we are going to Drain The Swamp Of Corruption In Washington, D.C.”

3. Kansan moraalinen paremmuus. Puheessaan Pennsylvaniaan Gettysburgissa 22. lokakuuta 2016, Trump vetoaa kansaan ”rikkoutuneen politiikan” korjaamiseksi: ”I'm asking the American people to rise above the noise and the clutter of our broken politics and to embrace that great faith and optimism that has always been the central ingredient in the American character and there's nothing better or stronger than the American character.”
4. Johtajan pyhyys tai ihannointi. New Yorkissa 16. kesäkuuta 2015 Trump avasi presidentinvaalikampanjansa seuraavasti: ”I will be the greatest jobs president that God ever created. I tell you that. I'll bring back our jobs from China, from Mexico, from Japan, from so many places. I'll bring back our jobs, and I'll bring back our money.”

Donald Trump esiintyy siis kansan äänenä eliittiä vastaan ja menneiden ”hyvien aikojen” palauttajana. Kasvatustieteilijät Ross ja Rivers (Ross ja Rivers 2020, 628–634) kuvaavat teoreettisen viitekehyksen avulla Trumpin sosiaalisten ja poliittisten toimien oikeuttamista tunnepohjaisesti, vetoamalla hypoteettiseen tulevaisuuteen, rationaalisuuteen, asiantuntemukseen tai yleiseen hyvään. Näistä oikeutusmalleista osa on yhteneviä klassisen retoriikan esimerkkien kanssa, kuten hypoteettinen tulevaisuus Trumpin lupauksiin työllisyydestä ja taloudesta. Myös tunnepohjainen oikeutus on Trumpin retoriikassa yleistä, tässä esimerkki Philadelphiassa pidetystä puheesta 7. syyskuuta 2016: ”As I laid out in my speech on defeating Radical Islamic terrorism several weeks ago. Instead of an apology tour, I will proudly promote our system of government and our way of life as the best in the world.” Rationaaliuuteen tai yleiseen hyvään vetoamista ei esiinny kovin paljon Trumpin retoriikassa, mutta Washington DC:ssä pidetyssä puheessa 27. huhtikuuta 2016 pidetyssä puheessa hän vetoaa sekä rationaalisuuteen että asiantuntemukseen näin: ”We need a new, rational American foreign policy, informed by the best minds and supported by both parties, as well as by our close allies. This is how we won the Cold War, and it's how we will win our new and future struggles.”

Populistinen kerronta ja siihen liittyvät teemat, katso taulukko 3 ovat Trumpin retoriikassa ahkerassa käytössä. Osa niistä vastaa klassisen retoriikan elementtejä, kuten teemat kansan puolustamisesta, ulkopuolisten eristämisestä, henkilökohtaisista toimintakehyksistä,

kultaisesta menneisyydestä, sydänmaista ja korruptoituneesta eliitistä. Suoran demokratian teemaa Trump viljelee kampanjassaan, kuten Pohjois-Carolinan Greenvilleissä syyskuussa 2016: ”So to every American who has been waiting for real change, your wait is over - your moment of liberation is at hand. A vote for Trump is a vote to restore Democracy, to heal our economy, and to bring millions of jobs back into every forgotten stretch of this country.” Myös salaliittoteorioita esiintyy Trumpin puheissa: ”This election will determine whether we are a free nation, or whether we have only the illusion of Democracy but are in fact controlled by a small handful of global special interests rigging the system. This is not just conspiracy but reality, and you and I know it. The establishment and their media enablers wield control over this nation through means that are well known. Anyone who challenges their control is deemed a sexist, a racist, a xenophobe and morally deformed.”

5.2.2 Vaalikampanjan esimerkkipuheet

Donald Trumpin ensimmäistä virkakautta edeltävän vaalikampanjan puheet ovat aihepiireiltään melko samanlaisia. Kampanjan alusta asti vaalipuheisiin kuuluu kristilliselle nationalismille tyypillisiä teemoja, kuten ”religious liberty”, jolla tarkoitetaan vapautta harjoittaa kristinuskoa koko yhteiskunnassa ja pyrkimystä kumota valtion ja kirkon erottelu. Toinen tärkeä aihe on koodattu käsitteeseen ”family”, ja se pitää sisällään abortin sekä perheiden ja avioliittojen monimuotoisuuden vastustamisen. Aborttikysymykseen liittyy vielä Trumpin miltei jokaisessa kampanjapuheessaan toistama lupaus korkeimman oikeuden ”sopivien” tuomareiden nimityksistä. Muita vaalipuheiden kestoaiheita ovat puolustusresurssien siirtäminen pois Euroopasta Yhdysvaltojen omien intressien suojelemiseen sekä rajavalvonnan parantaminen.

Esimerkkipuhe I: Vaalikampanjan avaus, Trump Tower, New York kesäkuussa 2015

Tämä puhe alkaa jeremiadilla. Trump kritisoi Yhdysvaltojen kauppapolitiikkaa, alentunutta kilpailukykyä ja jatkaa Irakin sodassa kohdatuilla vastoinikäymisillä. Tästä puhe etenee presidentti Obaman terveystuistukseen (Obamacare), jota Trump luonnehtii seuraavasti: ”I have a friend who’s a doctor, and he said to me the other day, - Donald, I never saw anything like it. I have more accountants than I have nurses. It’s a disaster.” Seuraavaksi Trump käsittelee Fordin autotehtaan siirtoa Meksikoon halvemman työvoiman perässä, ja lopun puheesta hän käyttää liiketoimiensa ja perheensä kehumiseen. Tästä esityksestä näkyy

selvästi, että Trump on vasta asemoimassa itseään kampanjaa varten. Strategiaan ei vielä sisälly evankelikaalien ja kristillisen oikeiston miellyttämistä. (Metcalf 2017)

Esimerkkipuhe II: Collierin kunnan huvipuisto Floridan Naplesissa lokakuussa 2016

Tämä puhe alkaa epäuskottavilla väitteillä Hillary Clintonin ”korruptiosta”, mistä edetään Trumpin populismin perusesimerkkiin, anti-elitistiseen slogaaniin: ”drain the swamp”, jolla tarkoitetaan pääkaupungin vallanpitäjien syrjäyttämistä. Muita tuttuja teemoja ovat ”Obamacare”, taloudellinen kilpailukyky, laitton maahanmuutto ja rajavalvonta. Puheen loppupuolella Trump käsittelee jo tässä vaiheessa vakiintunutta ”religious liberty”-teemaa ja jatkaa koulutuspolitiikkaan: maanlaajuisten yhteisten oppimistavoitteiden edistämishjelma ”Common Core” lakkautettaisiin ja koulun valinta vapautettaisiin. Jälkimmäiseen lupaukseen sisältyy Trumpin äänestäjille tärkeä kristillisten yksityiskoulujen edistäminen. Viimeisenä osana ”sadan päivän toimintaohjelmaansa Amerikalle” Trump mainitsee korkeimman oikeuden tuomareiden valintaa ”perustuslakia puolustavien” hakijoiden joukosta. (Metcalf 2017)

5.2.3 Ensimmäisen virkakauden esimerkkipuheet

Trumpin ensimmäisen virkakauden puheet voidaan jakaa kolmeen alalajiin: vaalilupauksiin liittyvät päätökset ja toimenpiteet, Trumpista riippumattomien tapahtumien (pandemia, terrorismi ynnä muut) seurauksena pidetyt puheet ja seremonialliset puheet. Jälkimmäisiin ei merkittävästi sisälly populistista tai kristilliseen oikeistoon vetoavaa retoriikkaa, joten sivuutan ne. Tärkein vaalilupaus kristilliselle oikeistolle lienee ollut korkeimman oikeuden tuomareiden nimittäminen, ja tähän liittyvistä puheista ilmenee selvästi tiettytyyppinen retoriikka. Sama koskee useita pandemian- ja terrorisminvastaisia toimenpiteitä käsitteleviä puheita. Niissä teemana ovat varsin usein rajavalvonta ja sisäinen turvallisuus.

Esimerkkipuhe III: YK:n yleiskokous syyskuussa 2019

Trumpin YK:n yleiskokouksen puheessa hänen omat teemansa ovat vahvasti läsnä. Nationalismi tulee esiin, kun Trump hehkuttaa omia talouspoliittisia päätöksiään ja kritisoi vapaakauppaa, Kiinan pääsyä maailman kauppajärjestöön ja Iranin ydinasehankkeita. Trump päätyy arvostelemaan laittoman maahanmuuton ohella sosialistisia diktatuureja, kuten Venezuelaa ja Kuubaa. Myös sosiaalisen median jättiyhtiöt saavat osansa. Trump jatkaa hieman yllättäen amerikkalaisten arvojen puolustuksella, johon sisältyvät

homoseksuaalisuuden ja LGBTQ-ihmistien kriminalisoinnin tuomitseminen ja naisten tasa-arvon edistäminen. Puheen lopussa Trump pääsee lempiaiheisiinsa: uskonnollinen vapaus, aborttivastaisuus ja aseenkanto-oikeuden puolustaminen. Kokonaisuutena puhe on selvästi muodollisempi ja populistisen retoriikan osalta paljon maltillisempi kuin Trumpin puheet yleensä. Siinä ovat kuitenkin mukana tutut teemat, joista osa on selvästikin suunnattu enemmän Yhdysvaltojen sisäpolitiikkaan kuin YK:n eri maiden delegaateille.

Esimerkkipuhe IV: Vaalikampanjan avaus, Tulsa, Oklahoma kesäkuussa 2020

Virkakautensa lopulla Trump aloittaa seuraavan presidentinvaalikampanjansa pitkällä puheella Amerikan sydänmailla Oklahoman osavaltiossa. Puheessa esiintyvät lähes kaikki tässä työssä taulukoissa 1 ja 2 käsitellyt Trumpin retoriikan keinot ja kielikuvat. Sisältö vaikuttaa suurelta osin hänen omalta ääneen ajattelultaan ja improvisaatioltaan. Trump käy läpi lunastamia vaalilupauksia, alkaen korkeimman oikeuden tuomarimimityksistä ja veteraanien lääkintäkulujen korvauksista. Ajankohtaisina asioina nousevat esille pandemian hoito ja öljyn hinnan nousu. Trump toistaa näkemystään Kiinan syyllisyydestä viruksen karkaamiseen ja kertoo painostaneensa öljyn tuottajamaita hinnan laskemiseen.

Ulkopolitiikasta Trump siirtyy talouden tilanteeseen, kilpailukykyyn ja Yhdysvaltojen suurkaupunkien rikostilastoihin ja yleiseen turvattomuuteen, mistä hän syyttää demokraatteja ja Joe Bidenia. Myös kristillisen oikeiston teemoihin Trump pääsee Bidenin kautta: ”Joe Biden and the Democrats want to prosecute Americans for going to church, but not for burning a church. They believe you can riot, vandalize and destroy, but you cannot attend a peaceful pro-America rally. They want to punish your thought, but not their violent crimes.”

Lopuksi Trump luettelee vaalilupauksiaan, joissa vanhat tutut kristillisen nationalismien aiheet toistuvat, eli Amerikkaa yhdistävien pyhien arvojen puolesta taistelemine ja niin edelleen. Kokonaisuutena puhe sisältää muihin virkakauden esityksiin verrattuna tavallista enemmän liioittelua ja kärjistyksiä, mikä johtunee siitä, että se on kampanjapuhe.

5.2.4 Teoreettisen viitekehyksen yhtymäkohdat korpukseen

Donald Trumpin korpukseen sisältyy monia kohtia, joissa hän kuvailee Yhdysvaltoja ja sen symboleita, kuten lippua ja kansallishymniä pyhinä kokonaisuuksina ja kansallisen identiteetin sakralisuutta. Seremoniallinen ja melkein jokaisessa kampanjapuheessa toistuva lausuma: ”We will be one people, under one God, saluting one flag.” on yleisin näistä, ja sitä voidaan tarkastella kansalaisuskonnon taustaa vasten. Trumpin toista hyvin yleistä lausumaa,

joka koskee Amerikan loiston palauttamista ja hänen henkilökohtaista otettaan johtajan rooliin, voidaan pitää poliittisen teologian suvereenin johtajan käsitteeseen sopivana. Trump pitää itseään Jumalan valitsemana Yhdysvaltain pelastajana ja hallitsijana. Trumpin korpukseen sopii vielä paremmin kristillisen nationalismin viitekehys, joka selittää laajemmin vaalikampanjan ja virkakauden puheiden seremoniaalisia ja symbolisia osia, kertomuksia ja arvoja. Seremoniaalisissa osissa korostetaan kansakunnan yhtenäisyyttä kristillisyydessä ja toivotetaan Jumalan siunausta. Kristillisyyttä kuvataan uhattuna muiden uskontojen tai maahanmuuton vaikutuksesta, ja näiden rajoittamista perustellaan ”uskonnon vapauden” säilyttämisellä. Tällä vapaudella Trump tarkoittaa kristillisen nationalismin pyrkimysten ja arvojen edistämistä. Se tulee esiin esimerkiksi aborttikysymyksessä ja kristillisten yksityiskoulujen lainsäädäntöasioissa. Melkein kaikki kristilliseen nationalismiin liittyvät teemat käsitellään Trumpin korpuksessa jollain lailla. Keskeisenä käsitteenä tässä teoriassa esiintyy autoritaarisuus, joka on tärkeä myös Donald Trumpin korpuksen agendassa. Kampanjassaan Trump vetoaa kuulijoihinsa, jotta nämä äänestäisivät häntä ja hänen tärkeinä pitämiään asioita. Hyvin harvoin kuullaan Trumpin haluavan hallintonsa vaikuttavan asioihin tai organisaationsa tekevän työtä jonkin asian eteen. Ratkaisu liittyy aina Trumpin omaan persoonaan, kuten myös virkakauden kriiseihin liittyvissä puheissa. ”I alone can fix it.” on Trumpin toistuva näkemys ongelmien ratkaisemisesta. Tätä toimintatapaa voi myös tarkastella karismaattisen auktoriteetin teoriaa vasten. Trump pyrkii ohittamaan instituutiot ja väittää aina olevansa suorassa yhteydessä kansaan, jota hän kehottaa uskomaan itseensä, ei faktoihin tai lakeihin. Instituutioiden ja järjestelmän haastamisessa Trump saattaa uhmata tosiasioita, rationaalisuutta, oikeusjärjestelmää, asiantuntijoita ja tiedettä. Sanonnat ”fake news” ja ”alternative truth” tulivat tutuiksi Trumpin suhtautumisessa pandemiaan. Viestinnässään Trump käyttää usein niin sanottua kohtalon ja ainutlaatuisuuden retoriikkaa, mikä sekin on tunnusomaista karismaattiselle auktoriteetille. Esimerkki tästä on hänen virkaanastujaispuheensa vuonna 2017, jossa hän lausuu: ”We are one nation and their pain is our pain. Their dreams are our dreams; and their success will be our success. We share one heart, one home, and one glorious destiny.”

Myytit ja rituaalit ovat keskeisiä Trumpin kampanjakorpuksessa, mutta niitä esiintyy myös hänen virkakautensa puheissa. MAGA-iskulause sisältyy kampanjakorpuksen jokaiseen puheeseen ja enemmän kuin joka toiseen virkakauden puheeseen. Idealisoituneesta menneisyyteen paluun iskulauseesta onkin tullut rituaalinen osa Trumpin viestintää. Muita tällaisia ovat vastapuoli Hillary Clintonista käytetty ”Lock her up!”-hokema. Rituaalien

lisäksi Trumpin vaali- ja puheilaisuuksissa käytetään ahkerasti myös symboleja, kuten Yhdysvaltain lippua, Raamattua ja MAGA-lakkeja. Symbolina toimii myös Trumpin lempiaihe maahanmuutosta eli Meksikon rajamuuri. Kokonaisuutena tätä myytti- ja rituaalijärjestelmää voidaan rinnastaa vastaaviin uskonnollisiin näkemyksiin, joiden tarkoituksena on vahvistaa pyhää maailmankuvaa.

Karnevaalikulttuurin yhtymäkohdat Trumpin korpukseen liittyvät ensisijaisesti antielitistisyyteen ja ”tavallisen kansan taisteluun korruptoituneita vallanpitäjiä vastaan”. Karnevaalissa on kyse normien rikkomisesta ja hierarkioiden kääntämisestä ylösalaisin. Tuttavallinen puhetyyli on toinen karnevaalin tunnusmerkki Trumpin viestinnässä, ja tähän liittyy myös pyrkimys esiintyä suosittuna ehdokkaana. Niin ikään Trumpin käyttämä karnevaalin erityispiirre on liikanimien käyttö, etenkin poliittisista vastustajista. Esimerkiksi Marco Rubiosta hän puhui vaalikampanjassaan: ”Don't worry about it little Marco, I will.” Sen sijaan karnevaalissa usein esiintyvää poliittisen järjestelmän pilkkaamista Trumpin korpuksesta ei juurikaan löydy. Karnevaalikulttuurin ulkonäkökeskeisyyttä on myös Trumpin puheissa, joissa hän kehuu omaa tai naispuolisten kannattajiensa ulkonäköä ja moittii vastustajiensa ulkomuotoa. Gaufman ja mediatieteilijä Bharath Ganesh määrittelevät Trumpin karnevaalia rikkomuksen käsitteen kautta. Heidän näkemyksensä mukaan Trumpin retoriikassa ja toiminnassa keskeinen agenda on rikkomuksen oikeutus. Rikkomuksen kohteeksi Trump ottaa vakiintuneet normit, tasa-arvon, poliittisen korrektiuden ja viime kädessä demokratian. (Gaufman ja Ganesh 2024, 13–17.)

Trumpin korpuksessa esiintyy runsaasti eskatologiaan ja apokalyptismiin sopivia viestintämalleja. Yhdysvaltojen talouden, koulutusjärjestelmän, liikenneinfrastruktuurin ynnä muiden yhteiskunnan rakenteiden rappeutumisesta Trump puhui toistuvasti vaalikampanjassaan. Maahanmuuttoa hän käsitteli invaasiona, joka koituisi talouden ja yhteiskuntajärjestelmän tuhoksi. Obaman hallintoa hän väitti yhä uudestaan ja uudestaan korruptoituneeksi ja lupasi ”kuivattaa suon” Washington DC:ssä. Retoriikkaa leimasi asetelma hyvä vastaan paha ja ”puhdistuksen” välttämättömyys. Tämä on pohjimmiltaan apokalyptinen narratiivi.

5.3 Analyysi Donald Trumpin korpuksesta

Tein AntConc-ohjelman avulla diskurssianalyysin yllä mainittujen korpusten perusteella. Aluksi tarkastelin Donald Trumpin vaalikampanjan korpusta (Metcalf 2017) taulukossa 4 olevien hakusanojen perusteella. Korpuksesta haetut sanat osumamäärän mukaan

järjesteltyinä näkyvät vasemmassa sarakkeessa. Osumamääriin toisena numerona merkitty luku on vastaavasta hausta Trumpin virkakauden korpuksesta (Trump 2025). Siten esimerkiksi sana ”Trump” esiintyi 332 kertaa vaalikampanjan ja 133 kertaa ensimmäisen virkakauden aineistossa. Oikean sarakkeen esimerkkilause on vaalikampanjasta. Kuten aikaisemminkin olen todennut, Trump keskittyy esityksissään mielellään omaan henkilökuvaansa. Siksi tämä hakusana on perusteltu. Seuraava hakusana, ”defend”, liittyy Trumpin usein käsittelemiin teemoihin. Tätä sanaa Trump käyttää usein kristilliseen nationalismiin vetoavissa vaalilupauksissaan, kun kyse on perustuslaista, kristillisen oikeiston yksityiskouluista tai rajavalvonnasta, katso kuva 9.

Taulukko 4. Hakusanoja, osumien määrät ja esimerkit Donald Trumpin vaalikampanjakorpuksesta (Trump 2025). Osumamäärän ensimmäinen lukema on vaalikampanjasta ja toinen lukema virkakauden 2016-2020 korpuksesta (Metcalf 2017). Esimerkit asiayhteydestä ovat vaalikampanjasta.

Hakusana	Osumamäärä	Esimerkki vaalikampanjasta
Trump	332 / 133	”contract between Donald J. Trump and the American..”
defend	78 / 63	”.. support, defend and uphold the Constitution... ”
beautiful	72 / 107	”We’d have beautiful roads, beautiful highways..”
Russia	72 / 48	”We get along with Russia..”
private	66 / 32	”..kids to the desired public, private or religious school..”
democratic	48 / 12	”It’s time to hold democratic politicians accountable”
Reagan	41 / 4	”.. Reagan evolved on many issues. And I am pro-life..”
dishonest	40 / 5	”.. you know the dishonest media..”
citizen	38 / 15	”.. for every citizen in the land..”
crooked	37 / 5	”.. if crooked Hillary Clinton becomes president..”
voice	36 / 18	”My administration will be a voice for all people, who..”
forgotten	34 / 22	”I am fighting for these forgotten Americans..”
dreams	27 / 18	”.. hopes and dreams of everyday citizens..”
freedom	24 / 57	”.. religious and political freedom..”
Johnson	12 / 0	”.. rid of that horrible Johnson amendment.”
Moral	11 / 3	”..lacks the temperament and the moral character to .. ”
Ethics	7 / 0	”My ethics plan will end corruption in our government”
Abortion	6 / 7	”I’m totally against abortion, ..”

Sama koskee muita hakusanoja. Sanat ”beautiful”, ”crooked” ja ”dishonest” liittyvät Trumpin retoriikassaan käyttämään keinovalikoimaan ja kielikuviin, katso taulukot 1 ja 2. Sanat ”Russia” ja ”Reagan” taas ovat mukana koska Trump puhui kampanjassaan hyvistä suhteistaan Venäjään ja siitä, että hän on pitänyt entistä presidenttiä Ronald Reagania esikuvanaan. Sanat ”democratic”, ”citizen”, ”voice”, ”forgotten”, ”dreams”, ”freedom”, ”Johnson” ja muut otettiin mukaan hakuun, koska ne liittyvät Trumpin vaalilupauksiin kristilliselle oikeistolle ja valkoiselle työväenluokalle. ”Democratic” tulee demokraattipuolueelle esitetystä kriitikistä kampanjan aikana ja muut, ”citizen” ja niin edelleen, sisältyivät lupauksiin uskonnon vapaudesta ja unohtettujen äänestäjäryhmien huomioimisesta. ”Johnson” tutkittiin yhteydessä Johnsonin amendmentin⁶ kumoamiseen. Trumpin vaalikampanjan puheiden rakenne oli melko muuttumaton, minkä johdosta mainittuja hakusanoja esiintyy aineistossa melko tasaisesti. Mikään hakusanoista ei ole merkittävästi yleisempi kuin muut, lukuunottamatta Trumpin omaan persoonaan liittyviä sanoja, kuten ”Trump” ja ”I”.

File	Left Context	Hit	Right Context
1 speech_2016-06...	under attack. When I am President, I pledge to protect and	defend	all Americans who live inside of our borders. Wherever they
2 primary_debate...	it's going to be \$21 trillion dollars. We can no longer	defend	all of these countries, Japan, Germany, South Korea. You orde
3 primary_debate...	They were making \$1 billion dollars a day. [bell ringing] We	defend	all of these countries for peanuts. You talk about budgets.
4 speech_2016-07...	ology tours. No more bowing to foreign powers. We proudly	defend	America at every single turn. America will get the respect
5 speech_2016-07...	to our country. We made a promise to these heroes. You	defend	America, and America will defend you. But that promise has
6 speech_2016-09...	efficient; I'm going to fix our terrible trade deals and	defend	American workers; I'm going to rebuild our depleted military
7 speech_2016-09...	crime, our government is utterly failing in its core mission to	defend	and protect the people of this country. The Border Patrol
8 speech_2016-10...	people anymore. A Trump administration will secure, control,	defend	and protect the borders of the United States, as sure
9 speech_2016-08...	bamacare. We are going to appoint judges who will support,	defend	and uphold the Constitution of the United States. We are
10 general_debate...	ermanya, we defend South Korea, we defend Saudi Arabia, we	defend	countries. They do not pay us. But they should be
11 general_debate...	threat. Just to go down the list, we defend Japan, we	defend	Germany, we defend South Korea, we defend Saudi Arabia, w
12 speech_2016-08...	\$20 trillion. We're defending all these -- we defend Japan. We	defend	Germany. We defend Saudi Arabia. You think they have the

Kuva 9. Esimerkki AntConc-ohjelmassa käytetyn hakusanan esiintymisten asiayhteyksien näytöstä Trumpin vaalikampanja-aineistosta sisältävästä korpuksesta.

⁶ Johnsonin lisäys on Yhdysvaltain verolakiin vuodesta 1954 sisältynyt säännös, joka kieltää kaikkia 501(c)(3)-pykälän mukaisia voittoa tavoittelemattomia organisaatioita tukemasta tai vastustamasta poliittisia ehdokkaita. Tällaiset yhteisöt ovat yleisin voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden tyyppi Yhdysvalloissa, ja niitä on aina hyväntekeväisyysäätiöistä yliopistoihin ja kirkkoihin. Lisäys on nimetty silloisen Texasin senaattorin Lyndon B. Johnsonin mukaan, joka esitteli sen lakiesityksen alustavassa osassa vuonna 1954. Presidentti Donald Trump on pyrkinyt kumoamaan säännöksen, väittäen että se rajoittaa kirkkojen ja muiden uskonnollisten yhteisöjen sananvapautta.

rajavalvonnassa ja maanpuolustuksessa. Myös Venäjällä on edelleen tärkeä rooli, mutta tämä voi johtua ulkopoliittikan tapahtumista enemmän kuin Trumpin omista aloitteista. Trumpin populistiseen tyyliin kuuluva ”beautiful” on Trumpin usein käyttämä kielikuva. Sanan ”freedom” esiintyvyys saattaa liittyä pandemiaan ja sen suojoitoimenpiteisiin, mutta edelleen Trump puhui myös uskonnollisen oikeiston teemoista. Trumpin virkakauden aikana puheiden taustalla oli usein jokin tietty asia tai määräys, johon diskurssi lukkiutuu ja puheeseen ei välttämättä sisälly Trumpille muuten tyypillisiä elementtejä, kuten populistisia keinoja tai kielikuvia. On lisäksi selvää, että vaalikampanjan diskurssiin kuuluivat keskeisesti kilpailija Hillary Clintonin kritisoiminen sekä erilaiset negatiiviset seuraukset, jos ei äänestettäisi Trumpia. Trumpin virkakautta leimasivat puolestaan erilaiset tiedonannot liittyen terrorismiin ja pandemiaan. Tämä perusteltu oletamus vahvistuu, jos käyttää AntConc-ohjelmistoa näiden kahden korpuksen vertailuun. Jos ajaa ensin avainsanahaun virkakauden aineisto kohdekorpuksena ja vaalikampanjan aineisto referenssikorpuksena ja sen jälkeen vaihtaa kohde- ja referenssikorpuksset keskenään, niin avainsanoiksi ilmestyy ensin pandemiaan liittyviä termejä ja jälkimmäisessä tapauksessa Hillary Clintonin väitettyihin puutteisiin liittyviä termejä. Vaalikampanjan (kuva 10) ja virkakauden (kuva 11) sanapilvet eivät eroa toisistaan kuitenkaan kovinkaan paljon.

Lopuksi vertailin Donald Trumpin vaalikampanjan korpusta Hillary Clintonin vastaavaan laskemalla avainsanoja sekä Trumpin kohdekorpuksella ja Clintonin referenssikorpuksella että päinvastoin. Trumpin korpuksesta poimin kiinnostavina avainsanoina erilaisia populistiseen diskurssiin liittyvät kärjistyksiä, kuten ”massive”, ”disaster”, ”failed”, ”tremendous”, ”corrupt”, ”corruption”, ”rigged”, ”incredible”, ”never” ja niin edelleen. Myös anti-elitistisiä avainsanoja, kuten ”establishment” ja ”lobbyists” esiintyy. Avainsanoista muodostettu sanapilvi näkyy kuvassa 12. Kun käännetään Clintonin korpus kohteeksi ja Trumpin korpus referenssiksi, avainsanat muuttuvat. Nyt avainsanat ovat sellaisia, joita on paljon Hillary Clintonin korpuksessa, mutta vähän Donald Trumpin korpuksessa. Näin saadaan selville se, mistä Trump ei puhunut vaalikampanjassaan. Tällä listalla ovat vahvasti edustettuina ”families”, ”work”, ”together”, ”economy”, ”kids”, ”college”, ”women” ja ”disabilities”. Näistä avainsanoista muodostettu sanapilvi näkyy kuvassa 13. Trumpin diskurssista puuttui narratiivi perheistä, koulutuksesta ja yhteisten asioiden hoitamisesta.

AntConc-ohjelmiston avulla suoritettujen laskennan tulokset vaikuttavat Donald Trumpin diskurssin osalta samansuuntaisilta kuin kirjallisuudessakin raportoidaan, eli vaalikampanjan lupaukset olivat pääsääntöisesti kristillisen nationalismin teemoja mukailevia ja suunnattu

tahto palauttaa Amerikan loisto, ”I was saved by God to make America great again.” Tämä Amerikan loiston ja mahtavuuden palauttamisen merkitys vastaa Trumpin retoriikassa pelastusta, jossa ”korruptoitunutta valtajärjestelmää puhdistetaan” tiettyjen kristillisyyteen vetoavien mytologisten ihanteiden mukaiseksi. Tämän perusteella Trumpin poliittista agendaa voidaan luonnehtia uskonnollis-poliittiseksi liikkeeksi, jonka poliittiseen identiteettiin uskonto sisältyy olennaisena osana. Trumpin rooli tässä liikkeessä ei ole papin eikä marttyyrin, vaan sankariprofeetan.

Trumpin vaalikampanjan puhetilaisuuksien symboliikka lippuineen, iskulauseineen, lakkeineen ja kansallislauluineen sekä niihin liittyvät rituaalit luovat poliittisen identiteetin, joka on omiaan vahvistamaan kannattajien motivaatiota osallistua karnevaaliin ja seuraamaan johtajansa esimerkkiä.

5.5 Vertailevaa näkökulmaa Donald Trumpin kollegoista

Donald Trump ei ole ainoa laatuaan populistina. Häntä voidaan verrata esimerkiksi Intian pääministeriin Narendra Modiin tai Brasilian entiseen presidenttiin Jair Messias Bolsonaroon.

Narendra Modi on hindunationalisti, jonka agendalla Intian politiikassa on lukuisia yhtymäkohtia kristilliseen nationalismiin. Modi haluaa toteuttaa hindulaisuuden ylivallan ideologiaa Intian politiikassa ja saavuttaa hindunationalistien enemmistön maan hallintoon. Modi pyrki kaikesta päätellen määrätietoisin askelin viemään Intian autoritaarisempaan suuntaan. Hän on avoimesti haastanut oikeusjärjestelmää ja demokraattisia rakenteita ja esiintyy kannattajilleen hindulaisuuteen liittyvien symbolien ja rituaalien ympäröimänä. Esimerkiksi elokuussa 2020 Ayodhya-nimisen temppelin peruskiven muurauksen seremoniassa Modi esiintyi hindulaisena ylipappina kultaisine tunikoineen ja viittoineen. Modin henkilökultilla on monia yhtäläisyyksiä Trumpin esiintymiseen ja viestintään, ja Modin politiikasta löytyy osittain miltei identtisiä linjauksia, esimerkiksi islamilaisesta maahanmuutosta. (Delacroix 2024, 1–6.)

Jair Bolsonaro on brasilialainen poliitikko ja oikeistonationalisti, entinen armeijan kapteeni, joka ihailee maansa sotilashallituksen aikoja vuosina 1964–1985. Bolsonarosta tuli presidentti vuonna 2019 massiivisen Petrobras-skandaalin aiheuttaman maan hallinnon vastaisen populistisen tyytymättömyyden seurauksena. Valtiollinen öljy-yhtiö Petrobras oli nimittäin lahjonut lukuisia maan kärkipoliitikkoja liiketoimintansa edistämiseksi. Bolsonaron toimintatavoista puuttuu uskonnollinen puoli, mutta muuten hänen politiikassaan on

samankaltaisia populismin tunnusmerkkejä kuin Trumpin toiminnassa, esimerkiksi ympäristönsuojelun ja pandemiatoimien hoitamisessa. Kun Bolsonaro hävisi presidentinvaalit niukasti vuonna 2022, seurasi hänen kannattajiensa toimesta tapahtumaketju, jolla on hämmästyttäviä yhtäläisyyksiä Yhdysvalloissa tapahtuneeseen kongressitalon valtaukseseen. Myöhemmin Bolsonaroa syytettiin sekaantumisesta salaliittoon, jonka tavoitteena oli seuraajan salamurhaaminen ja vaalituloksen mitätöiminen. (Wallenfeldt 2024)

5.6 Pohdintaa teoreettisen viitekehysten rajoista

Tämän työn teoreettinen viitekehys on rakennettu osittain klassisista, vakiintuneista teorioista kansalaisuskonnosta, karismaattisesta auktoriteetista, myyteistä ja rituaaleista, eskatologiasta ja apokalyptismista ja osittain kristillisen nationalismin käsitteestä. Karnevaalikulttuurin teoria itsessään on vakiintunut renessanssin kansankulttuurin tutkimuksessa, mutta sen soveltaminen politiikassa esiintyvään populismiin on uudempi idea. Kristillinen nationalismi puolestaan on monikäsitteinen kokonaisuus, johon sisältyy uskonnollisia, poliittisia, kulttuurisia ja sosiaalisia teemoja. Näin ollen se on myös paljon laajempi ja monitahoisempi kuin teoreettisen viitekehysten muut, klassiset vakiintuneet teoriat. Tämä saattaa aiheuttaa tiettyä epätasapainoa teorioiden soveltamiseen, mutta koska kristilliseen nationalismiin sisältyy pieniä päällekkäisyyksiä muihin teoriakäsitteisiin nähden, en näe ongelmana viitekehysten puolueellisuutta. Kokonaisuutena teoreettisen viitekehysten voi olettaa täyttää tehtävänsä. Puutteitakin siinä varmaan on, sillä mikään teoreettinen malli ei kuvaa todellisuutta kattavasti. Esimerkiksi karnevaalikulttuurin osalta huomaa helposti, ettei sen huumoria koskevia piirteitä löydy tutkimuskohteesta Donald Trump. Hän harvoin ironisoi vallanpitäjiä yleisesti, vaan hänen huumorinsa on usein henkilökohtaisuuksiin menevää ja poliittisiin vastustajiin kohdistuvaa.

6 Vaikutukset ja seuraukset

6.1 Donald Trump ja presidentin rooli Yhdysvalloissa

Yhdysvalloissa on historioitsijoiden mukaan ollut vain kolme poikkeuksellista presidenttiä: George Washington, Abraham Lincoln ja Franklin D. Roosevelt. He ovat luotsanneet Yhdysvallat äärimmäisten kriisien läpi. Washington johti maataan itsenäisyyteen voittamalla vapaustaistelun brittejä vastaan. Lincoln voitti etelävaltiot sisällissodassa ja lakkautti orjakaupan. Roosevelt pelasti kapitalismin 1930-luvun suuren laman jälkeen ja myötävaikuttii fasismiin kukistamiseen toisessa maailmansodassa. Näiden kolmen presidenttien jälkeen tulevat niin kutsutut merkittävät presidentit, jotka ovat muuttaneet maan suuntaa ja vaikuttamalla yhteiskuntapolitiikkaan ja poliittiseen diskurssiin. Tällaisia ovat Ronald Reagan, Barack Obama ja Donald Trump. Reaganin talousuudistukset ja pyrkimys minimoida liittovaltion roolia yhteiskunnassa ovat vaikuttaneet Yhdysvaltain politiikkaan melkein 40 vuotta. Obaman terveydenhuollon uudistus, ”Obamacare” ja hänen optimistinen ja amerikkalaiseen edistykseen luottavainen politiikkansa ovat nekin vaikuttaneet vahvasti amerikkalaiseen yhteiskuntaan. Donald Trump on puolestaan tuonut politiikan disruption⁷ Yhdysvaltoihin. Tällä tarkoitetaan hänen mullistavaa vaikutustaan presidentti-instituutioon, republikaaniseen puolueeseen ja Yhdysvaltain demokraattiseen järjestelmään. (Cooper 2024)

Donald Trump järkytti poliittista maailmaa vuonna 2016, kun hänet valittiin ensimmäiseksi Yhdysvaltain presidentiksi ilman kokemusta liittovaltion hallinnosta tai asevoimista. Hänen ensimmäinen virkakautensa jättikin pysyviä jakolinjoja yhteiskunnalliseen keskusteluun ja selvyuden siitä, että hänen kaltaistaan hahmoa ei löydy maan historiasta. Vaalikampanjassaan Trump haastoi politiikan käytäntöjä ja piti yleisön sekä median huomion hallussaan koko virkakautensa ajan. Virkaanastujaisten jälkeenkin sama meno jatkui. Voitettuaan presidentinvaalit, Trump ei edeltäjiensä kaltoin yrittänyt yhtenäistää kansakuntaa politiikkansa taakse, vaan jatkoi poliittisten pikavoittojen keräämistä. Trump kuitenkin pyrki lunastamaan vaalilupauksiaan ja onnistuikin viemään läpi lukuisia uudistuksia, joita oltiin republikaanipuolueessa tavoiteltu vuosikymmeniä. Näistä tärkeimmät lienevät yhteisöverouudistus ja korkeimman oikeuden tuomarinimitykset, mutta myös maahanmuuttoon liittyvien määräysten tiukennukset, joidenkin bilateraalisten sopimusten

⁷ Muutos, jossa jokin uusi syrjäyttää vanhan ryminällä. Muutos voi olla myönteinen tai kielteinen ja seurauksena voi olla epäselvä, sekasortoinen tilanne.

uudelleenarviointi sekä Israelin suhteiden vahvistaminen olivat tärkeitä. (Dimock ja Gramlich 2021)

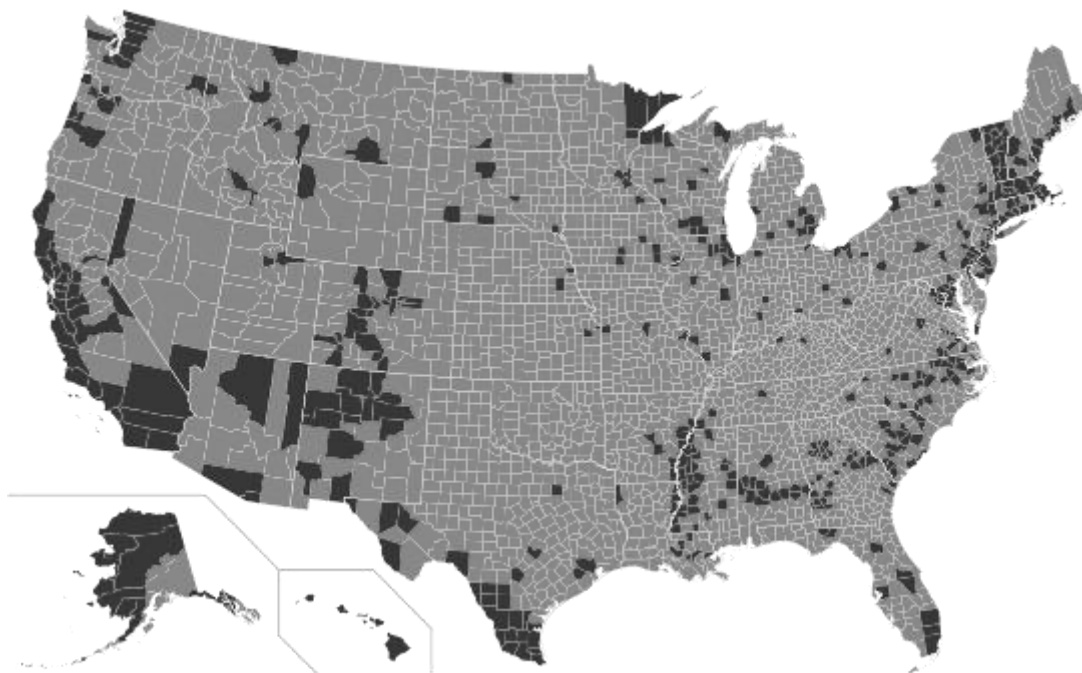
Trumpin kannatus valkoisten evankelikaaliäänestäjien keskuudessa on koko hänen virkakautensa ja vuoden 2020 presidentinvaalien ajan pysynyt vakaana, noin 80 prosentissa. Latinoevankelikaaleista yli puolet tukee Trumpia, sama pätee valkoisiin katolilaisiin ja mormoneihin. Vaikutusvaltainen evankelikaalien vaikuttaja, pastori Robert Jeffress Dallasin First-Baptist-kirkosta toteaa, että evankelikaaleja kiinnostavat myös Trumpin virkakautenaan ajamat yleiskysymykset, kuten laittoman maahanmuuton rajoittaminen ja talouden tila. ”Ihmiset, jotka eivät ole kristittyjä, ovat huolissaan siitä, että Trumpin Amerikasta tulisi jonkinlainen teokraattinen sortovaltio.” ”Trumpilla ei ole mitään tällaisia pyrkimyksiä”, Jeffress jatkaa ja huomauttaa, että Trump ei ole myöskään yrittänyt kieltää samansukupuolisia avioliittoja tai aborttia. Trump on itse asiassa taitavasti ottanut etäisyyttä tiukimpiin vaatimuksiin abortin kieltämisestä ja onnistunut säilyttämään kannatuksensa kristillisessä oikeistossa. Syy tähän on tosin ollut vaihtoehtojen niukkuus. Demokraattien näkemykset aborttiasiassa ovat aina olleet yhteensovittamattomia kristillisen oikeiston arvojen kanssa. Evankelikaalisilla ja kristillisen oikeiston vaikuttajilla on Trumpin hallinnossa yhtä vankkumaton vaikutusvalta kuin vaalikampanjankin aikana. (Smith 2024)

Trump on kannattajiensa mukaan muuttanut republikaanipuolueen sinikaulustyöläisten äänenkannattajaksi elitististä demokraattipuoluetta vastaan. Vastustajien mukaan Trump on viemässä Yhdysvaltoja perustuslailliseen ja ulkopoliittiseen kriisiin, mikäli hän toteuttaa hankkeitaan tulleista ja kansainvälisten yhteisöjen jättämisestä (Waterhouse 2022). Selvää kuitenkin on, että Trumpin vaikutus Yhdysvaltain politiikkaan tulee olemaan merkittävä ja että hän on oletetun seuraajansa J. D. Vancen myötä muuttanut republikaanipuolueen suuntaa pitkälle tulevaisuuteen. Vuoden 2028 presidentinvaalit lienevät ratkaisevia tämän muutoksen kannalta. Mikäli republikaanit onnistuvat pitämään MAGA-liikkeen aktiivisena, vaalivoitto on hyvin todennäköinen. Yhdysvaltojen monimutkaisen vaalijärjestelmän myötä vaa’ankieliosavaltiot kuitenkin ratkaisevat lopputuloksen. Trump on lisännyt republikaanien kannatusta perinteisissä demokraattienemmistöisissä osavaltioissa, kuten New Yorkissa. Myös aiemmin demokraatteja äänestäneissä väestöryhmissä, hispanojen ja afroamerikkalaisten keskuudessa Trump on lisännyt republikaanien kannatusta. Hän on muuttanut Yhdysvaltojen poliittista ilmapiiriä olemalla ristiriitainen ja tunteisiin vetoava hahmo. Demokraattien haaste on nyt opetella uudelleen amerikkalaisten sydänmaiden

toiveiden kieli ja ymmärtää syyt Donald Trumpia kannattavan populistisen protestiliikkeen syntyyn. (Cooper 2024)

6.2 Äänestäjien mobilisaatio

Donald Trumpin voittoa vuoden 2016 presidentinvaaleissa on tutkittu laajasti ja todettu, että Trump onnistui keräämään ääniä sekä perinteisiltä republikaanipuolueen äänestäjäryhmiltä että sellaisilta äänestäjiltä, jotka yleensä äänestävät demokraatteja tai eivät äänestä lainkaan.

Kuva 14. Vuoden 2016 presidentinvaalien vaalipiirien tulokset. Harmailla alueilla vallitsi republikaanipuolueen enemmistö ja mustilla alueilla demokraattipuolueen enemmistö. Kartta kuvaa siis vaalipiirien tuloksia äänestäjämäärään katsomatta, minkä vuoksi vaalitulokset kokonaisuutena ei ole niin jyrkkä kuin kartta antaisi ymmärtää. Demokraatit voittivat suurimman osan isoista kaupungeista. Kuvaa käytetään tässä "Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International"-lisenssin nojalla. (Zifan 2016)

Valtiotieteilijät Seth J. Hill, Daniel J. Hopkins ja Gregory A. Huber tutkivat äänestyskäyttäytymistä kuudessa tärkeässä osavaltiossa, jotka ovat Florida, Georgia, Michigan, Nevada, Ohio ja Pennsylvania. He selvittivät tutkimuksessaan äänestysprosentin ja liikkuvien äänestäjien suhteellista merkitystä vaalituloksen osalta. Liikkuvien äänestäjien vaikutus oli suurin osavaltioissa: Michigan, Ohio ja Pennsylvania. Georgiassa puolestaan lopputuloksen kannalta merkittäviä olivat uudet äänestäjät. Tosin siellä voiton veivät demokraatit. Johtopäätöksenä tutkimuksessa esitetään, että liikkuva äänestäjä ratkaisi vaalit Trumpin eduksi ja että uusien äänestäjien merkitys oli toisarvoinen. Tulos on looginen myös

siltä osin, että liikkuva äänestäjään aina paitsi lisäämällä äänen uudelle äänestyskohteelle myös vie yhden äänen pois jättämältään kohteelta. Kuvassa 14 näkyy vaalitulokset piireittäin ja kartasta näkyy selvästi, miten republikaanien äänet jakautuvat Yhdysvaltain sydänmaille ja suurten kaupunkien ulkopuolelle. (Hill;Hopkins ja Huber 2021)

6.3 Kahtiajakautuminen

Jo ennen virkaanastujaisiaan Donald Trump jakoi republikaanien ja demokraattien äänestäjiä enemmän kuin kukaan toinen presidentti vuosikymmeniin (Waterhouse 2022). Jakolinja vahvistui Trumpin virkakauden aikana, jolloin noin 86 prosenttia republikaaneista oli sitä mieltä, että hän hoiti tehtävänsä tyydyttävästi. Vastaava luku demokraattien parissa oli vain kuusi prosenttia. Yhtä suurta eroa republikaani- ja demokraattiehdokkaan välillä ei ole esiintynyt kyselytutkimusten historiassa. Tämän jakautumisen vuoksi tyytyväisyys Donald Trumpin ensimmäiseen virkakauteen ei koskaan noussut yli 50 prosenttiin, ja häntä kannattikin kautensa viimeisinä viikkoina vain noin 29 prosenttia äänestäjistä. Trumpin toiminta ja politiikka herätti ristiriitoja myös tavallisten amerikkalaisten arjessa. Vuonna 2019 tehdyssä kyselytutkimuksessa peräti 44 prosenttia vastaajista ei mielellään keskustellut Trumpista kenenkään tuntemattoman kanssa. Yhtä moni vastaaja ilmoitti lopettaneensa politiikasta keskustelemisen, jos keskustelukumppanin mielipiteet poikkesivat merkittävästi omista näkemyksistä. (Dimock ja Gramlich 2021)

Trumpin tuomarinimitykset korkeimpaan oikeuteen sekä republikaanipuolueen tukemien tuomarien nimitykset alempiin oikeuksiin ovat jakaneet myös maan oikeusjärjestelmän. Nimitykset olivat mahdollisia, koska republikaanit hallitsivat senaattia. Niissä ei kuitenkaan noudatettu normaalia käytäntöä, ja tämä on jakanut liittovaltion oikeustieteilijöiden ammattikuntaa. Riskinä on, että oikeusjärjestelmä politisoidaan uusien nimitysten kautta aina kun hallinnon puoluekanta vaihtuu. Näin ovat toimineet sekä demokraatit että republikaanit. Eräs korkea- arvoinen tuomari totesikin: ”Molemmat puolueet ovat rikkoneet nimitysten normeja, ja tilanne on eskaloitunut kuin kuuluisa Hatfieldin ja McCoyin perheiden vihanpito villissä lännessä. Jokaisten presidentinvaalien myötä toinen puoli muuttuu vähän aggressiivisemmäksi.” Nimitysten lisäksi on havaittu pyrkimystä lisätä eri oikeusasteiden tuomarinvirkoja, niin että mahdollisissa äänestyksissä saadaan hallintovuorossa olevalle puolueelle etua. Tämä voi pidemmällä tähtäimellä rapauttaa luottamusta tuomioistuimiin ja sääntöpohjaiseen järjestelmään. (Goldhaber 2019)

6.4 Trumpin poliittinen perintö vuoden 2020 jälkeiseen politiikkaan

Aivan kuten Richard Nixon muistetaan virkasyytteestään Watergate-skandaalin jälkimainingeissa, Donald Trump tullaan Yhdysvalloissa muistamaan ensimmäisenä presidenttinä, joka joutui valtakunnanoikeuteen kahdesti. Hän ei myöntänyt tappiotaan presidentinvaaleissa, mikä johti kongressitalon valtauksen ja virkasyytteeseen. Trumpin virkakauden alussa Yhdysvalloissa vallitsi korkeasuhdanne, ja sen lopussa maa oli kärsinyt pahoin pandemian aiheuttamista sairastumisista ja suluista. Trump oli alusta asti sitä mieltä, että Kiina oli syyllinen koronaviruksen leviämiseen. Tämä johti täyskäännökseen Yhdysvaltain ulkopoliitikassa Kiinan suhteen. Trump myös käynnisti tutkimushankkeen viruksesta, mikä tuotti maailmalle tehokkaan rokotteen ennätysajassa. Terrorismin vastainen taistelu oli toinen Trumpin hallinnon prioriteetti, ja siinä myös jossain määrin onnistuttiin. Kenties merkittävin Trumpin käynnistämä muutos ulkopoliitikassa on kuitenkin Yhdysvaltojen osittainen luopuminen johtavasta roolistaan ja tietynlainen sisäänpäin kääntyminen, isolaatio. Trumpin ensimmäisen virkakauden yllättävin tapahtuma on ehkä Helsingin huippukokouksen lehdistötilaisuus vuonna 2018 ja kysymys siitä, oliko Venäjä sekaantunut Yhdysvaltain presidentinvaaleihin. Tuolloin Trump kääntyi tukemaan Venäjän presidentti Vladimir Putinia ja tämän vakuuttelua Venäjän syyttömyydestä Yhdysvaltain omaa tiedustelupalvelua vastaan. (Prasad 2021)

Trumpin ensimmäisen virkakauden lopussa tammikuussa 2021 pieni viisitoistahenkinen ryhmä kokoontui ajatushautomo Heritage Foundationin tiloihin Washington DC:ssä. Tehtävänään heillä oli suunnitella seuraavaa republikaanien johtamaa hallintoa siltä varalta, että kahden vuoden päästä tulevissa presidentinvaaleissa republikaanien ehdokas voittaisi. Hankkeen perusteena olivat Donald Trumpin kokemukset hänen hallintonsa virkakunnasta ensimmäisen virkakauden ajalta. Ilmiö, jota republikaanien puoluestrategit kutsuivat termillä ”Deep State”, oli Trumpin uudistusten ja vaalilupauksen kohtaama ”hiljainen vastarinta” toimeenpanevissa virastoissa. Tämä vastustus viivästytti tai mitätöi monta Trumpin tekemää päätöstä ja muutti republikaanipuolueen tapaa suhtautua hallintoon Trumpin toisen virkakauden alussa. Päätettiin yksinkertaisesti vaihtaa hallinnosta tarvittava määrä demokraateille lojaaleja virkamiehiä omiin lojalisteihin. On lisäksi viitteitä siitä, että demokraatit vastaavassa tilanteessa toimisivat samalla tavalla, ”samalla mitalla takaisin”-periaatteella. (MacGillis 2024)

Trump on tuomarinimityksillään vaikuttanut pitkälle tulevaisuuteen Yhdysvaltain oikeusjärjestelmään ja tulevien hallintojen poliittisten päätösten arviointiin. Hän on myös muuttanut määrärahalakeja afroamerikkalaisen yhteisön koulujen ja korkeakoulujen hyödyksi ja uudistanut rikosoikeudellista järjestelmää, niin että afroamerikkalaisten vankien kuntoutusta helpotetaan. Myös afroamerikkalaisten yrittäjien mahdollisuuksia yrityslainoihin ja –tukiin on parannettu. Näiden toimenpiteiden ansiosta Trumpin ja republikaanipuolueen kannatus afroamerikkalaisten, erityisesti nuorten miesten keskuudessa on noussut huomattavasti. Donald Trumpin kommunikointityyli sekä taitava sosiaalisen median hyödyntäminen - tarvittaessa tosiasioiden sivuuttaminen - tulevat nekin määrittelemään hänen poliittista perintöään. Lisäksi Trump on tositelevisiouransa avulla onnistunut sumentamaan rajaa viihteen ja politiikan välillä ja osannut hyödyntää sitä kannatuksensa kasvattamiseen. Rohkea ja henkilökohtainen tapa lähestyä äänestäjiä on antanut kannattajille vaikutelman, että jokainen heistä huomioidaan yksilöllisesti. (Prasad 2021)

7 Johtopäätökset

Donald Trumpin retoriikkaan sisältyy suorien retoristen mallien lisäksi monien erilaisten teorioiden tunnusmerkistöä, kuten kansalaisuskontoa, kristillistä nationalismia, poliittista teologiaa, karismaattista auktoriteettia sekä karnevaalikulttuuria. Tämän teoreettisen viitekehyksen osissa on lievää päällekkäisyyttä, mutta kokonaisvaikutelma on yhtenäinen. Trumpin retoriikka on todistetusti populistista, ja sen viesti noudattelee suurelta osin kristillisen nationalismin tavoitteita. Hänen puhetilaisuuksissaan on merkittäviä yhtymäkohtia karnevaalikulttuuriin, ja viestintä kokonaisuudessaan myyteineen ja rituaaleineen on omiaan vahvistamaan kuvaa hänestä karismaattisena auktoriteettina. Hän esiintyy kannattajilleen eräänlaisena pelastajana, jonka Jumalan antamana tehtävänä on ”kuivattaa” korruptoituneen järjestelmän aikaansaama liberaalien arvojen ”suo”. Uskonnolla on keskeinen merkitys Donald Trumpin populistisessa retoriikassa. Ilman uskonnollisia elementtejä – kristillistä nationalismia ja poliittista teologiaa – vaalikampanjan menestysmahdollisuudet olisivat todennäköisesti olleet paljon hatarammat.

Trumpin vuoden 2016 presidentinvaalikampanjan taustatekijät, republikaanipuolueen haalimat uudet kannattajat sekä Trumpin esiintymisissään käyttämä retoriikka muodostivat strategisen kokonaisuuden. Tuo kokonaisuus mahdollisti Trumpille presidenttiyden, joka herätti runsaasti epäilyä, jopa epäuskoa. Trump-ilmio oli pohjana lukuisille tutkimuksille ja julkaisuille, akateemisille ja journalistisille. Donald Trump vetosi Yhdysvaltojen kristilliseen oikeistoon sekä tietyillä kohdennetuilla vaalilupauksilla että retoriikalla, jossa esiintyy runsaasti populismille ominaisia piirteitä ja kielikuvia. Kristillisyyteen liittyvissä teemoissa Trumpin diskurssi on huomattavasti lähempänä kristillistä nationalismia kuin kansalaisuskontoa. Trump hyödynsi kampanjassaan otollisesti keskeisten äänestäjäryhmien tyytymättömyyden viime vuosikymmenten taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Valkoiset työläismiehet kokivat olleensa vuosikymmeniä laiminlyötyjä, ilman vaikutusvaltaa puolueiden politiikkaan. Myös kristillinen oikeisto katsoi tulleen sivuutetuksi itselleen tärkeissä arvokysymyksissä, kuten aborttivastaisuudessa. Lisäksi Trump onnistui perinteisiä konservatiivisia perhearvoja korostamalla aktivoimaan vähemmistöjen miesäänestäjiä. Niinpä juuri liikkuvien äänestäjien avulla Trump voitti vaalit yhdistämällä kristilliselle oikeistolle suunnattua retoriikkaa valkoisiin sydänmaiden äänestäjiin vetoavaan populistiseen sanomaan.

Trumpin retoriikka jatkui melko samanlaisena hänen ensimmäisen presidenttikautensa ajan. Uutena osana diskurssia oli havaittavissa eräänlainen kriisiviestintä, joka johtui pandemiasta,

ulkopolitiikasta ja kansainvälisen terrorismin torjuntaoperaatioista. Edelleen diskurssia kuitenkin leimasi populistinen sävy. Virkakauden kuluessa vaalilupaukset eivät enää olleet ajankohtaisia, joten niiden tilalle tuli Trumpin omintakeinen versio ekseptionalismista. Niin kutsutussa itse-ekseptionalismissa Trump lähinnä kehuu itseään ja virkapäätöstensä ainutlaatuisuutta. Presidenttikautensa aikana hän lunastikin monia kristilliselle oikeistolle kohdennettuja vaalilupauksia, vaikka osa uudistuksista kariutui hallinnon virkakunnan vastustukseen. Trump kuitenkin jatkoi perinteisen hallinnollisen ja poliittisen eliitin haastamista. Virkakautensa loppupuolella hän jatkoi vuoden 2020 presidentinvaalikampanjassaan vanhoilla tutuilla populistisilla ja kristillisen oikeiston teemoilla, mutta tässä vaiheessa painolastina olivat ensimmäisen virkakauden epäonnistumiset ja kriisit. Trump hävisi vaalit Joe Bidenille ja kieltäytyi tunnustamasta vaalitulosta, mikä johti kongressitalon valtauksen ja lukuisiin oikeudenkäynteihin.

8 Tutkimuskirjallisuus

- Adams, Samuel L. 2024. "The Bible in Christian Nationalist Rhetoric." *Interpretation: A Journal of Bible and Theology* (Sage) 78 (4): 298–309. doi:10.1177/00209643241266812.
- Anthony, L. 2024. *AntConc (versio 4.3.1.) [tietokoneohjelma]*. Tuott. Waseda University. Tokio, 29. July. <https://www.laurenceanthony.net/software/AntConc>.
- Baker, P. 2023. *Using Corpora in Discourse Analysis*. 2nd. London: Bloomsbury Academic.
- Bakhtin, Mikhail. 1993. *Rabelais and His World*. Bloomington: Indiana University Press. <https://archive.org/details/rabelaisworld0000bakh/mode/2up>.
- Billig, Michael. 1991. *Ideology and Opinions*. London: Sage Publications. <https://archive.org/details/ideologyopinions0000bill>.
- Charteris-Black, Jonathan. 2018. *Analysing Political Speeches - Rhetoric, Discourse and Metaphor*. 2nd. London: Palgrave.
- Eliade, Mircea. 1959. *Cosmos and History – The Myth of the Eternal Return*. Kääntänyt Willard R. Trask. New York: Harper & Brothers.
- Gaufman, Elizaveta. 2018. "The Trump carnival: popular appeal in the age of misinformation." *International Relations* (Sage) 32 (4): 410–429. doi:10.1177/0047117818773130.
- Gaufman, Elizaveta, ja Bharath Ganesh. 2024. *The Trump Carnival – Populism, Transgression and the Far Right*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH. doi:10.1515/9783111238135.
- Geertz, Armin W. 2010. "Brain, Body and Culture: A Biocultural Theory of Religion." *Method and Theory in the Study of Religion* (Brill) 22 (4): 304–321. doi:10.1163/157006810X531094.
- Gilmore, Jason, Charles M Rowling, Jason A Edwards, ja Nicole T Allen. 2020. "Exceptional "We" or Exceptional "Me"? Donald Trump, American Exceptionalism, and the Remaking of the Modern Jeremiad." *Presidential Studies Quarterly* (Wiley) 50 (3): 539–567. doi:10.1111/psq.12657.
- Hochschild, Arlie R. 2016. "The Ecstatic Edge of Politics: Sociology and Donald Trump." *Contemporary Sociology* (Sage) 45 (6): 683–689. doi:10.1177/0094306116671947.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen. 2004. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Kazin, Michael. 1995. *The Populist Persuasion: An American History*. Ithaca: Cornell University Press. <https://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt1w0dcsq.17?seq=5>.
- Millas, Hercules. 2021. "Anatomy of a Populist Speech." *Populism & Politics* (European Center for Populism Studies (ECPS)). <https://www.populismstudies.org/wp-content/uploads/2021/04/PP-1.pdf>.
- Saarinen, Toni. 2024. "Eskatologinen populismi ja väestönvaihtomyytti." *Kulttuurintutkimus* 41 (2): 38–54.

- Schmitt, Carl. 1985. *Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty*. Kääntänyt George Schwab. Chicago: The University of Chicago Press.
- Stroope, Samuel, Paul Froese, Heather M Rackin, ja Jack Delehanty. 2021. "Unchurched Christian Nationalism and the 2016 U.S. Presidential Election." *Sociological Forum* (Eastern Sociological Society) 36 (2): 405–425. doi:10.1111/socf.12684.
- Weber, Max. 1947. *The Theory of Social and Economic Organization*. Kääntänyt A. M Henderson ja Talcott Parsons. New York: Oxford University Press.
- White, John K. 2016. "Donald Trump and the Scourge of Populism." *The Forum* 14 (3): 265–279. https://www.researchgate.net/publication/309622882_Donald_Trump_and_the_Scourge_of_Populism.
- Whitehead, Andrew L, Samuel L Perry, ja Joseph O Baker. 2018. "Make America Christian Again: Christian Nationalism and Voting for Donald Trump in the 2016 Presidential Election." *Sociology of Religion: A Quarterly Review* (Oxford University Press) 79 (2): 147–171. doi:10.1093/socrel/srx070.
- Whitehead, Andrew L., ja Samuel L. Perry. 2020. *Taking America Back for God, Christian Nationalism in the United States*. New York, NY: Oxford University Press.
- Williams, Daniel K. 2024. "Civil Religion Is Different from Christian Nationalism." *Patheos, Anxious Bench*. February 26. Accessed February 9, 2025. <https://www.patheos.com/blogs/anxiousbench/2024/02/civil-religion-is-different-from-christian-nationalism/>.

9 Lähdeluettelo

- Alm, Beatrice. 2024. *Discourse and bias: A corpus-assisted discourse analysis on Donald Trump in the Washington Post*. Essay in English Studies, Västerås: Mälardalen University.
- Berner, Anna-Sofia. 2024. *10 haavaa Amerikan sydämessä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Caldwell, Leigh Ann. 2016. *A Party Divided - How Donald Trump Emerged from Decades of GOP Tension*. July 7. Accessed February 20, 2025. <https://www.nbcnews.com/specials/donald-trump-republican-party/trump-history/>.
- Chen, Xueliang, Yuanle Yan, ja Jie Hu. 2019. "A Corpus-Based Study of Hillary Clinton's and Donald Trump's Linguistic Styles." *International Journal of English Linguistics (Canadian Center of Science and Education)* 9 (3): 13–22. ijel.ccsenet.org .
- Clinton, Hillary R. 2025. *Archives of Women's Political Communication, Iowa State University*. Kok. Carrie Chapman Catt Center for Women and Politics. Ames, Iowa, 20. March. <https://awpc.cattcenter.iastate.edu/directory/hillary-rodham-clinton/>.
- Cooper, James. 2024. "History will remember Donald Trump as a highly consequential president." *The Conversation*. London, 8. November. <https://theconversation.com/history-will-remember-donald-trump-as-a-highly-consequential-president-243106>.
- Delacroix, Guillaume. 2024. "Populism reaches new heights in Narendra Modi's India." *CIDOB Notes Internacionals* 300 1–6. doi:10.24241/NotesInt2024/300/en.
- Dimock, Michael, ja John Gramlich. 2021. *How America Changed During Donald Trump's Presidency*. Pew Research Center. Washington, DC, 29. January. <https://www.pewresearch.org/politics/2021/01/29/how-america-changed-during-donald-trumps-presidency/>.
- Everton, Sean F. 2023. "American Civil Religion in the Era of Trump." Edited by Jeffrey Haynes. *Religions (MDPI)* 14 (633): 1-20. doi:10.3390/rel14050633.
- Goldhaber, Michael. 2019. *President Trump's lasting legacy*. International Bar Association. New York, February. <https://www.ibanet.org/article/702c2a73-11cd-46a6-b238-f95c303dbe9e>.
- Hamed, Dalia. 2021. "Keywords and collocations in US presidential discourse since 1993: a corpus-assisted analysis." *Journal of Humanities and Applied Social Sciences (Emerald Publishing Limited)* 3 (2): 137–158. doi:10.1108/JHASS-01-2020-0019.
- Hill, Seth J, Daniel J Hopkins, ja Gregory A Huber. 2021. "Not by turnout alone: Measuring the sources of electoral change, 2012 to 2016." *Science Advances, Social Sciences (American Association for the Advancement of Science)* 7 (17): 1–10. doi:10.1126/sciadv.abe3272.
- MacGillis, Alec. 2024. "The man behind Project 2025's most radical plans." *Wisconsin Examiner*, 3. September. <https://wisconsinexaminer.com/2024/09/03/the-man-behind-project-2025s-most-radical-plans/>.

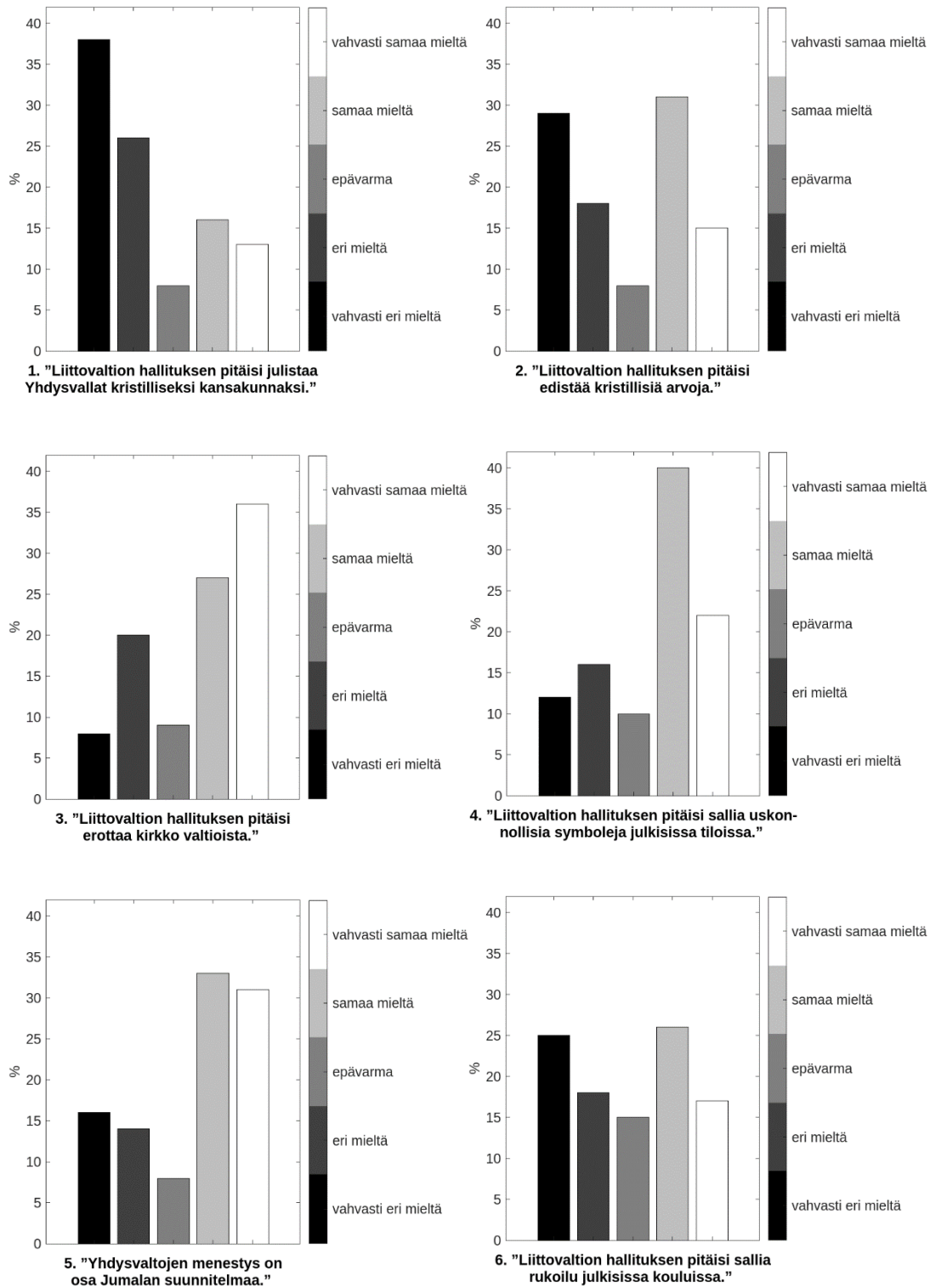
- Metcalfe, Ted. 2017. *Trump Campaign Corpus*. GitHub, Inc. Haettu 19. March 2025.
https://github.com/unendin/Trump_Campaign_Corpus.
- Miettinen, Timo. 2025. ”Trump murskaa myytin Yhdysvaltain erityisasemasta.” *Helsingin Sanomat*, 9. maaliskuu: A 6. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000011081934.html>.
- Mo, Ming. 2021. ”Anti-intellectual Policies, the Weak President, and the Establishment: Assessment of the Effects of Trump-style Populism (2016-2020).” *Proceedings of the 7th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR 2021)*. Qingdao, China: Atlantis Press SARL. 39–48.
- Mollan, Simon, ja Beverly Geesin. 2020. ”Donald Trump and Trumpism: Leadership, ideology and narrative of the business executive turned politician.” *Organization* (Sage) 27 (3): 405–418. doi:10.1177/1350508419870901.
- Prasad, Ritu. 2021. ”US historians on what Donald Trump's legacy will be.” *BBC News*. London, 19. January. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55640427>.
- Ross, Andrew S, ja Damian J. Rivers. 2020. ”Donald Trump, Legitimation and a New Political Rhetoric.” *World Englishes* (Wiley) 39 (130): 623-637. doi:10.1111/weng.12501.
- Ruotsila, Markku. 2018. *Sydänmaiden kapina, Donald Trump, amerikkalainen konservatismi ja äärioikeiston nousu*. Helsinki: Gaudeamus.
- . 2024. *Trumpin Amerikka*. Helsinki: Basam Books.
- Sarsfield, R, ja Z Abuchanab. 2024. ”Populist Storytelling and Negative Affective Polarization: Social Media Evidence from Mexico.” *Latin American Politics and Society* (Cambridge University Press) 66 (2): 102–131. doi:10.1017/lap.2024.7.
- Schmitt, Carl. 1985. *Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty*. Kääntänyt George Schwab. Chicago: The University of Chicago Press.
- Smith, Peter. 2024. ”White evangelical voters show steadfast support for Donald Trump's presidency.” *PBS News*. Associated Press. Arlington, Virginia, 7. November.
<https://www.pbs.org/newshour/politics/white-evangelical-voters-show-steadfast-support-for-donald-trumps-presidency>.
- Sullivan, Megan E. 2019. ”“Alternative Facts” in the Classroom: Creationist Educational Policy and the Trump Administration.” *The National Law Review* XV (63). <https://natlawreview.com>.
- Trump, Donald J. 2025. ”University of Virginia, Miller Center.” *The Presidency / Presidential Speeches*. Charlottesville, Virginia, 13. Maaliskuu.
- Wallenfeldt, Jeff. 2024. *Britannica Academic*. 21. marraskuu. Haettu 24. huhtikuu 2025.
<https://academic.eb.com/levels/collegiate/article/Jair-Bolsonaro/631602>.
- Waterhouse, Benjamin C. 2022. ”Donald Trump: Impact and Legacy.” *U.S. Presidents*. University of Virginia, Miller Center. Chapel Hill, October. <https://millercenter.org/president/trump/impact-and-legacy>.

Zifan, Ali. 2016. "2016 Presidential Election by County." *United States presidential election maps, 2016*. 10. April.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2016_Presidential_Election_by_County.svg.

Liitteet

Liite 1. Baylor Religion Surveyn kyselytutkimus

Kuva 15. Baylor Religion Surveyn kyselytutkimuksen tuloksia. Kuvat pirretty Whitehead ja Perryn raportoimien tulosten perusteella. (Whitehead ja Perry 2020, 7.)